

Ionel CORDOVAN
(coordonator)

Daniela DĂRĂBAN

Gheorghe FEKETE

Rebeca LINGURAR

Ghid pentru predarea și învățarea limbii rromani
anul II de studiu

Oradea
2024

Ionel CORDOVAN
(coordonator)

Daniela DĂRĂBAN

Gheorghe FEKETE

Rebeca LINGURAR

**Ghid pentru predarea și
învățarea limbii române -
anul II de studiu**

**Oradea
2024**

Autori:

- ✓ Prof. Ionel CORDOVAN (coordonator), inspector școlar pentru minoritatea rromă în cadrul Inspectoratului Școlar Județean Bihor;
- ✓ Prof. Gheorghe FEKETE, profesor de limba rromani la Liceul Teoretic „Nicolae Jiga” Tinca;
- ✓ Prof. Rebeca LINGURAR, profesoară de limba rromani la Școala Creștină Privată din Cartierul Rromilor Tinca;
- ✓ Prof. Daniela DĂRĂBAN, profesoară pentru învățământul primar la Școala Gimnazială „Puiu Sever” Ineu.

Avizare:

- ✓ Acest ghid a fost avizat de către *Consiliul Consultativ al disciplinei limba rromani maternă* de la nivelul Inspectoratului Școlar Județean Bihor

Colecție:

- ✓ Prezenta lucrare face parte din colecția „Rromani Didaktika”, găzduită pe pagina web edubh.ro, la secțiunea RED-uri – LIMBA RROMANI;
- ✓ Grupul de facebook „limba rromani anul 2 de studiu”;
- ✓ Canalul de youtube „Rromani Didaktika”.

Tipărire:

- ✓ Tiparul a fost realizat la Print Expert Oradea

ISBN 978-973-0-41187-4

Cuprins

Cuvânt înainte	5
Structura anului școlar 2024-2025	7
Aplicarea structurii anului școlar 2024-2025	10
Planuri cadru de învățământ pentru ciclul primar	12
Programa școlară pentru clasa a II-a / anul II de studiu	18
Proiectarea didactică	33
Evaluare inițială	46
Fișe de lucru	49
Prezentarea demersului didactic integrat	57
I. E TAMNAQE BARVALIMATA	58
1.1. O romano alfabètò	59
1.2. Avilàs i tàmnà	60
1.3. Te avelas man grastorro parno!	62
1.4. O lačhipen thaj o nasulipen	63
1.5 O zùkel, o rikono vaj i mùca?	65
1.6 Dade, kin manqe grastorres!	67
1.7 I paramìci la molăqi	68
1.8 Rekapitulàcia	70
1.9 Evaluàcia	74
II. E IVENDESQE ŠUKARIMATA	78
2.1. O pučhipen k-e duj droma	79
2.2. O kermuso	81
2.3. O rrom thaj i balval	83
2.4. O ivend	85
2.5. Ivendesqe kolinde	87
2.6. Duj amala	89
2.7. Rekapitulàcia	92
2.8. Evaluàcia	96

III. O AMALIPEN	100
3.1. I doś	101
3.2. O laćho amal	104
3.3. Duj ćhave	107
3.4. O manuś thaj le duj pesqe ćhaja	110
3.5. Rekapitulàcia	113
3.6. Evaluàcia	117
IV. O ANGLOMILAJ THAJ O MILAJ	121
4.1. O bakro	122
4.2. Sar i ćik kerdili manro	124
4.3. Murre dadesqe	127
4.4. O gonorro duje lovenća	128
4.5. O paśmilaj	130
4.6. I buzni thaj le trin buznorre	132
4.7. Rekapitulàcia	135
4.8. Evaluàcia	139
Bibliografie	143

Cuvânt înainte

După elaborarea a două ghiduri metodice de predare a limbii rromani materne în anii 2017 și 2020, lucrări care abordau procesul de predare – învățare – evaluare la clasele/ anii de studiu I -VIII, prezentul ghid vizează facilitarea demersului didactic integrat pentru clasa a II-a/ anul II de studiu.

Ideea structurării unei astfel de lucrări a venit, începând cu toamna anului 2020, din nevoia de adaptare a demersului didactic la provocările predării on-line, cauzată de pandemia COVID-2019, când o echipă de profesori de limba rromani din județul Bihor a realizat o serie de materiale pentru cadrele didactice de limba rromani și pentru elevii care studiază această disciplină, resurse ce au fost postate pe grupurile de facebook „limba rromani anul 2 de studiu” și „profesori limba rromani”, dar și pe canalul de youtube al profesorului Ionel Cordovan, canal care a devenit ulterior „Rromani Didaktika”.

Ghidul cuprinde, în partea de debut, *structura anului școlar, aplicarea structurii anului școlar la nivelul unității de învățământ, planul cadru, programa școlară, proiectarea didactică*, elemente care facilitează realizarea unui demers didactic integrat și personalizat după specificul disciplinei și nevoile de învățare ale elevilor.

Lucrarea se evidențiază prin propunerea unui demers didactic integrat, realizând o conexiune între curriculum și manualul școlar aflat în uz. Se vizează explorarea unor texte suport, explicarea cuvintelor și expresiilor necunoscute, traducerea textelor, propunerea de răspunsuri la întrebările formulate pentru textele literare din manual.

De asemenea, sunt prezentate rezolvări model pentru exercițiile recapitulative și itemii de evaluare de la sfârșitul celor patru unități de învățare, fapt care poate contribui la o ghidare în realizarea propriei evaluări a elevilor.

În aplicarea abordării didactice integrate, recomandăm utilizarea prezentelor resurse educaționale împreună cu cele prezentate pe canalul de youtube „Rromani Didaktika” (citire model) și pe pagina web edubh.ro, la secțiunea RED-uri – LIMBA RROMANI.

Pentru activitatea de pregătire suplimentară, autorii propun o serie de fișe de lucru, corelate cu proiectarea didactică și cu tematica studiată la clasă, complementară abordării din manualul școlar.

Un profesor bun de limba rromani știe să își adapteze demersul didactic la nevoile de învățare ale elevilor, se pregătește și se informează continuu, utilizează strategii didactice variate, pune pasiune în ceea ce face, este mentorul elevilor săi, inspirându-i pentru transpunerea cunoștințelor în abilități și atitudini comportamentele care se reflectă în dezvoltarea personală a elevilor săi.

Ionel Cordovan,
Oradea,
13 octombrie 2024

Ordinul nr. 3694/2024
privind structura anului școlar 2024-2025

Având în vedere:

- prevederile art. 115 alin. (2) lit. r) din Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023, cu modificările și completările ulterioare;
 - Referatul de aprobare nr. 3.202 din 27.12.2023 referitor la proiectul de Ordin al ministrului educației privind structura anului școlar 2024-2025,
- în baza prevederilor art. 13 alin. (3) din Hotărârea Guvernului nr. 369/2021 privind organizarea și funcționarea Ministerului Educației, cu modificările și completările ulterioare,

ministrul educației emite prezentul ordin.

Art. 1. - (1) **Anul școlar 2024-2025** începe la data de 1 septembrie 2024, se încheie la data de 31 august 2025 și are o **durată de 36 de săptămâni** de cursuri. Cursurile anului școlar 2024-2025 încep la data de 9 septembrie 2024.

(2) Prin excepție de la prevederile alin. (1) se stabilesc următoarele:

- a) pentru clasele a XII-a zi, a XIII-a seral și frecvență redusă, anul școlar are o durată de 34 de săptămâni de cursuri și se încheie la data de 6 iunie 2025;
- b) pentru clasa a VIII-a, anul școlar are o durată de 35 de săptămâni de cursuri și se încheie la data de 13 iunie 2025;
- c) pentru clasele din învățământul liceal - filiera tehnologică, cu excepția claselor prevăzute la lit. a) și pentru clasele din învățământul profesional, anul școlar are o durată de 37 de săptămâni de cursuri și se încheie la data de 27 iunie 2025;
- d) pentru clasele din învățământul postliceal, durata cursurilor este cea stabilită prin planurile-cadru de învățământ în vigoare.

Art. 2. - (1) Anul școlar 2024-2025 se structurează, pe intervale de cursuri și intervale de vacanță, astfel:

a) intervale de cursuri:

- de luni, 9 septembrie 2024, până vineri, 25 octombrie 2024;
- de luni, 4 noiembrie 2024, până vineri, 20 decembrie 2024;
- de miercuri, 8 ianuarie 2025, până vineri, 7 februarie 2025, respectiv vineri, 14 februarie 2025, sau vineri, 21 februarie 2025, după caz, la decizia inspectoratelor școlare județene/al municipiului București, în urma consultărilor cu beneficiarii primari ai educației, cu părinții/reprezentanții legali ai acestora și cu cadrele didactice, realizate la nivelul unităților de învățământ;
- de luni, 17 februarie 2025, respectiv luni, 24 februarie 2025, sau luni, 3 martie 2025, la decizia inspectoratelor școlare județene/al municipiului București, după caz, până joi, 17 aprilie 2025;
- de luni, 28 aprilie 2025, până vineri, 20 iunie 2025;

b) intervale de vacanță:

- de sâmbătă, 26 octombrie 2024, până duminică, 3 noiembrie 2024;
- de sâmbătă, 21 decembrie 2024, până marți, 7 ianuarie 2025;
- o săptămână, la decizia inspectoratelor școlare județene/al municipiului București, în perioada 10 februarie- 2 martie 2025;
- de vineri, 18 aprilie 2025, până duminică, 27 aprilie 2025;
- de sâmbătă, 21 iunie 2025, până duminică, 7 septembrie 2025.

(2) Fiecare unitate de învățământ comunică beneficiarilor primari ai educației și părinților/reprezentanților legali ai acestora, până la data de 1 aprilie 2024, structura detaliată a anului școlar, cu includerea deciziilor pentru elementele flexibile ale acesteia.

Art. 3. - În zilele nelucrătoare/de sărbătoare legală prevăzute de lege și de contractul colectiv de muncă aplicabil nu se organizează cursuri.

Art. 4. - (1) Programul național „Școala altfel” și Programul „Săptămâna verde” se desfășoară în perioada 9 septembrie 2024-30 mai 2025, în intervale de câte 5 zile consecutive lucrătoare, a căror planificare se află la decizia unității de învățământ. Derularea celor două programe se planifică **în intervale de cursuri diferite**.

(2) La clasele din învățământul liceal - filiera tehnologică și din învățământul profesional, în perioadele dedicate programelor „Școala altfel” și „Săptămâna verde” se organizează activități de instruire practică, urmărind și scopul acestor programe.

(3) La clasele din învățământul postliceal, în perioadele dedicate programelor „Școala altfel” și „Săptămâna verde” se organizează activități de instruire practică.

Art. 5. - În situația suspendării cursurilor conform Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar, măsurile privind parcurgerea integrală a programei școlare prin modalități alternative stabilite de consiliul de administrație al unității de învățământ nu se dispun în perioada vacanțelor școlare.

Art. 6. - Calendarul examenelor/evaluărilor naționale, al examenelor de absolvire, respectiv de certificare/atestare a calificării profesionale/a competențelor, precum și calendarul admiterii în clasa a IX-a se aprobă prin ordine distincte ale ministrului educației.

Art. 7. - (1) În situații deosebite, bine fundamentate, în funcție de condițiile climaterice locale speciale și de specificul școlii, inspectoratele școlare pot aproba, cu avizul Ministerului Educației, la cererea conducerii unităților de învățământ, modificări ale structurii anului școlar stabilite prin prezentul ordin.

(2) Pentru unitățile de învățământ militar preuniversitar din sistemul de apărare, ordine publică și securitate națională, în funcție de specificul școlii și de specificul specializării/armei, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Administrației și Internelor, Ministerul Justiției și alte instituții cu atribuții în domeniile apărării, ordinii publice și securității naționale pot aproba, cu avizul Ministerului Educației, la cererea conducerii unităților de învățământ, modificări ale structurii anului școlar stabilite prin prezentul ordin.

(3) Solicitarea de modificare a structurii anului școlar pentru situațiile menționate la alin. (1) se face după consultarea consiliului reprezentativ al părinților din unitatea/unitățile de învățământ respectivă/respective.

(4) Aprobarea modificării structurii anului școlar, menționată la alin. (1) și (2), se acordă în condițiile asigurării parcurgerii integrale a programei școlare, precum și a posibilității ca toți elevii să participe, fără restricții, la examenele și evaluările naționale.

Art. 8. - Direcțiile de specialitate din cadrul Ministerului Educației, inspectoratele școlare și unitățile de învățământ preuniversitar duc la îndeplinire prevederile prezentului ordin.

Art. 9. - Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Ministrul educației,
Ligia Deca

București, 1 februarie 2024.
Nr. 3.694.

APLICAREA STRUCTURII ANULUI ȘCOLAR 2024-2025

PROGRAMUL NAȚIONAL „ȘCOALA ALTFEL” ȘI PROGRAMUL „SĂPTĂMÂNA VERDE”

Intervalul propus în structura anului școlar	Intervalul selectat la nivelul unității de învățământ
Programul național „Școala altfel” și Programul „Săptămâna verde” se desfășoară în perioada 09 septembrie 2024—30 mai 2025, în intervale de câte 5 zile consecutive lucrătoare, a căror planificare se află la decizia unității de învățământ. Derularea celor două programe se planifică în intervale de cursuri diferite.	1. „ȘCOALA ALTFEL” ✓ Modulul/ intervalul ✓ Perioada 2. „SĂPTĂMÂNA VERDE” ✓ Modulul/ intervalul ✓ Perioada

MODULE/ INTERVALE DE CURS

Modulul/ intervalul de cursuri conform structurii anului școlar	Modulul/ intervalul de cursuri aplicat la nivelul unității de învățământ
Modulul/ intervalul de cursuri 1 09 septembrie – 25 octombrie 2024 7 săptămâni X 4 ore = 28 ore	Modulul/ intervalul de cursuri 1 09 septembrie – 2024 săptămâni X 4 ore = ore
Modulul/ intervalul de cursuri 2 4 noiembrie – 20 decembrie 2024 7 săptămâni X 4 ore = 28 ore	Modulul/ intervalul de cursuri 2 – 2024 săptămâni X 4 ore = ore
Modulul/ intervalul de cursuri 3 8 ianuarie – 7/ 14/21 februarie 2025 6 săptămâni X 4 ore = 24 ore	Modulul/ intervalul de cursuri 3 – 2025 săptămâni X 4 ore = ore
Modulul/ intervalul de cursuri 4 17/24 februarie/ 3 martie – 17 aprilie 2025 8 săptămâni X 4 ore = 32 ore	Modulul/ intervalul de cursuri 4 – 2025 săptămâni X 4 ore = ore
Modulul/ intervalul de cursuri 5 28 aprilie – 20 iunie 2025 8 săptămâni X 4 ore = 32 ore	Modulul/ intervalul de cursuri 5 – 2025 săptămâni X 4 ore = ore

INTERVALE DE VACANȚĂ

<i>Intervalul de vacanță conform structurii anului școlar</i>	<i>Intervalul de vacanță aplicat la nivelul unității de învățământ</i>
La finalul modulului/ intervalului de cursuri 1 <i>26 octombrie – 03 noiembrie 2024</i>	La finalul modulului/ intervalului de cursuri 1 <i>26 octombrie – 03 noiembrie 2024</i>
La finalul modulului/ intervalului de cursuri 2 <i>21 decembrie 2024 – 07 ianuarie 2025</i>	La finalul modulului/ intervalului de cursuri 2 <i>21 decembrie 2024 – 07 ianuarie 2025</i>
La finalul modulului/ intervalului de cursuri 3 o săptămână în perioada <i>10-16 februarie 2025</i> <i>17-23 februarie 2025</i> <i>24 februarie – 02 martie 2025</i>	La finalul modulului/ intervalului de cursuri 3 <i>... februarie – 2025</i>
La finalul modulului/ intervalului de cursuri 4 <i>18 aprilie – 27 aprilie 2025</i>	La finalul modulului/ intervalului de cursuri 4 <i>18 aprilie – 27 aprilie 2025</i>
La finalul modulului/ intervalului de cursuri 5 <i>21 iunie – 07 septembrie 2025</i>	La finalul modulului/ intervalului de cursuri 5 <i>21 iunie – 07 septembrie 2025</i>

PLANIFICAREA VACANȚEI DIN PERIOADA 10 FEBRUARIE 2025 – 2 MARTIE 2025

Perioada	Județul
<i>10-16 februarie 2025</i>	BN
<i>17-23 februarie 2025</i>	AG, BH, BR, B, BZ, CJ, CL, CS, DB, GJ, GR, HD, IF, IL, MH, OT, PH, SJ, TR, TM, VN, VS, VL
<i>24 februarie – 02 martie 2025</i>	AB, AR, BC, BT, BV, CT, CV, DJ, GL, HR, IS, MM, MS, NT, SM, SB, SV, TL

Planuri cadru pentru învățământul primar

*

E plànurǎ kàdro vaś
o anglutno siklövipen

ORDIN nr. 3371 din 12 martie 2013

privind aprobarea planurilor-cadru de învățământ pentru învățământul primar și a Metodologiei privind aplicarea planurilor-cadru de învățământ pentru învățământul primar

EMITENT: MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

PUBLICAT ÎN: MONITORUL OFICIAL NR. 192 din 5 aprilie 2013

Data intrării în vigoare: 05 aprilie 2013

În conformitate cu prevederile art. 64 - 68 din Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare,

în baza Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 96/2012 privind stabilirea unor măsuri de reorganizare în cadrul administrației publice centrale și pentru modificarea unor acte normative,

în temeiul prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 536/2011 privind organizarea și funcționarea Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, cu modificările și completările ulterioare,

ministrul educației naționale emite prezentul ordin.

ART. 1

Se aprobă Planul-cadru de învățământ pentru învățământul primar, prevăzut în anexa nr. 1.

ART. 2

Se aprobă Planul-cadru de învățământ pentru învățământul primar în limbile minorităților naționale, prevăzut în anexa nr. 2.

ART. 3

Elevii aparținând minorităților naționale care învață în unități de învățământ cu predare în limba română au dreptul să studieze în învățământul primar limba maternă. Numărul de ore alocate este prevăzut în anexa nr. 3.

ART. 4

Se aprobă Planul-cadru de învățământ pentru învățământul primar cu program integrat și suplimentar de artă - muzică, prevăzut în anexa nr. 4.

ART. 5

Se aprobă Planul-cadru de învățământ pentru învățământul primar cu program integrat și suplimentar de artă - coregrafie, prevăzut în anexa nr. 5.

ART. 6

Se aprobă Planul-cadru de învățământ pentru învățământul primar cu program integrat sportiv, prevăzut în anexa nr. 6.

ART. 7

Planurile-cadru de învățământ aprobate prin prezentul ordin se aplică începând cu anul școlar 2013 - 2014 la clasa pregătitoare și la clasa I, începând cu anul școlar 2014 - 2015 la clasa a II-a, iar din anul 2015 - 2016 la clasele a III-a și a IV-a.

ART. 8

(1) În anul școlar 2013 - 2014, la clasa a II-a se aplică Planul-cadru de învățământ aprobat prin Ordinul ministrului educației, cercetării și tineretului nr. 4.686/2003*), iar la clasele a III-a și a IV-a se aplică Planul-cadru de învățământ aprobat prin Ordinul ministrului educației, cercetării și tineretului nr. 5.198/2004*).

*) Ordinele ministrului educației, cercetării și tineretului nr. 4.686/2003 și nr. 5.198/2004 nu au fost publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I.

(2) În anul școlar 2014 - 2015, la clasele a III-a și a IV-a se aplică Planul-cadru de învățământ aprobat prin Ordinul ministrului educației, cercetării și tineretului nr. 5.198/2004.

ART. 9

Se aprobă Metodologia privind aplicarea planurilor-cadru de învățământ pentru învățământul primar, prevăzută în anexa nr. 7.

ART. 10

În conformitate cu art. 18 din Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare, planurile-cadru ale învățământului primar, gimnazial, liceal și profesional includ religia ca disciplină școlară, parte a trunchiului comun. Elevilor aparținând cultelor recunoscute de stat, indiferent de numărul lor, li se asigură dreptul constituțional de a participa la ora de religie, conform confesiunii proprii. La solicitarea scrisă a elevului major, respectiv a părinților sau a tutorelui legal instituit pentru elevul minor, elevul poate să nu frecventeze orele de religie. În acest caz, situația școlară se încheie fără disciplina religie. În mod similar se procedează și pentru elevul căruia, din motive obiective, nu i s-au asigurat condițiile pentru frecventarea orelor la această disciplină.

ART. 11

Direcția generală educație și învățare pe tot parcursul vieții, Direcția generală învățământ în limbile minorităților, Direcția generală resurse umane și rețea școlară națională, Institutul de Științe ale Educației, inspectoratele școlare județene/al municipiului București, conducerile unităților de învățământ duc la îndeplinire prevederile prezentului ordin.

ART. 12

Anexele nr. 1 - 7 fac parte integrantă din prezentul ordin.

ART. 13

Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Ministrul educației naționale,
Remus Pricopie

București, 12 martie 2013.

Nr. 3.371.

Planul - cadru de învățământ pentru învățământul primar

Arii	Discipline	Clasa				
		P	I	II	III	IV
Limbă și comunicare	Limba și literatura română ¹	5	7	6	5	5
	Limba modernă	1	1	1	2	2
Matematică și științe ale naturii	Matematică ²	3	3	4	4	4
	Științe ale naturii	1	1	1	1	1
Om și societate	Istorie	-	-	-	-	1
	Geografie	-	-	-	-	1
	Educație civică	-	-	-	1	1
	Religie	1	1	1	1	1
Educație fizică, sport și sănătate	Educație fizică	2	2	2	2	2
	Joc și mișcare	-	-	-	1	1
	Muzică și mișcare	2	2	2	1	1
Arte	Arte vizuale și abilități practice	2	2	2	2	1
Tehnologii						
Consiliere și orientare	Dezvoltare personală	2	1	1	-	-
Număr total de ore trunchi comun		19	20	20	20	21
Curriculum la decizia școlii (discipline opționale)		0-1	0-1	0-1	0-1	0-1
Număr minim de ore pe săptămână		19	20	20	20	21
Număr maxim de ore pe săptămână		20	21	21	21	22

¹ La clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a, disciplina se intitulează *Comunicare în limba română*.

² La clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a, se studiază integrat disciplina *Matematică și explorarea mediului*.

ANEXA 2 la OMEN 3371 din 12.03.2013

**Planul - cadru de învățământ pentru învățământul primar
în limbile minorităților naționale**

Arii	Discipline	Clasa				
		P	I	II	III	IV
Limbă și comunicare	Limba și literatura română ³	3	4	4	4	4
	Limba și literatura maternă ⁴	5	7	6	5	5
	Limba modernă	1	1	1	2	2
Matematică și științe ale naturii	Matematică	3	3	4	4	4
	Științe ale naturii	1	1	1	1	1
Om și societate	Istorie	-	-	-	-	1
	Geografie	-	-	-	-	1
	Educație civică	-	-	-	1	1
	Religie	1	1	1	1	1
Educație fizică, sport și sănătate	Educație fizică	2	2	2	2	2
	Joc și mișcare	-	-	-	1	1
	Muzică și mișcare	2	2	2	1	1
Arte	Arte vizuale și abilități practice	2	2	2	2	1
Tehnologii						
Consiliere și orientare	Dezvoltare personală	2	1	1	-	-
Număr total de ore trunchi comun		22	24	24	24	25
Curriculum la decizia școlii (discipline opționale)		0-1	0-1	0-1	0-1	0-1
Număr minim de ore pe săptămână		22	24	24	24	25
Număr maxim de ore pe săptămână		23	25	25	25	26

³ La clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a, disciplina se intitulează *Comunicare în limba română*.

⁴ La clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a, disciplina se intitulează *Comunicare în limba maternă*.

ANEXA 3 la OMEN 3371 din 12.03.2013

**Planul - cadru de învățământ pentru învățământul primar
pentru școlile sau clasele cu elevi aparținând minorităților naționale care
studiază în limba română**

Arii	Discipline	Clasa				
		P	I	II	III	IV
Limbă și comunicare	Limba și literatura română ⁵	5	7	6	5	5
	Limba și literatura maternă ⁶	3	4	4	4	4
	Limba modernă	1	1	1	2	2
Matematică și științe ale naturii	Matematică	3	3	4	4	4
	Științe ale naturii	1	1	1	1	1
Om și societate	Istorie	-	-	-	-	1
	Geografie	-	-	-	-	1
	Educație civică	-	-	-	1	1
	Religie	1	1	1	1	1
Educație fizică, sport și sănătate	Educație fizică	2	2	2	2	2
	Joc și mișcare	-	-	-	1	1
	Muzică și mișcare	2	2	2	1	1
Arte	Arte vizuale și abilități practice	2	2	2	2	1
Tehnologii						
Consiliere și orientare	Dezvoltare personală	2	1	1	-	-
Număr total de ore trunchi comun		22	24	24	24	25
Curriculum la decizia școlii (discipline opționale)		0-1	0-1	0-1	0-1	0-1
Număr minim de ore pe săptămână		22	24	24	24	25
Număr maxim de ore pe săptămână		23	25	25	25	26

⁵ La clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a, disciplina se intitulează *Comunicare în limba română*.

⁶ La clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a, disciplina se intitulează *Comunicare în limba maternă*.

Programa școlară pentru clasa a II-a / anul II de studiu

**I školutni progràma vaś i dujto klàsa / o
dujto siklǒvipnasqo berś**

Anexa nr. 2 la ordinul ministrului educației naționale nr. 3418/19.03.2013

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

Programa școlară pentru disciplina

COMUNICARE ÎN LIMBA MATERNA Ț RROMANI

Clasa a II-a

Aprobată prin ordin al ministrului
Nr. 3418/19.03.2013

București, 2013

Notă de prezentare

Programa disciplinei *Comunicare în limba maternă rromani* este elaborată potrivit unui nou **model de proiectare curriculară, centrat pe competențe**. Construcția programei este realizată astfel încât să contribuie la dezvoltarea *profilului de formare* al elevului din ciclul primar. Din perspectiva disciplinei de studiu, orientarea demersului didactic pornind de la competențe permite accentuarea scopului învățării și a dimensiunii acționale în formarea personalității elevului.

Structura programei școlare include următoarele elemente:

- Notă de prezentare
- Competențe generale
- Competențe specifice și exemple de activități de învățare
- Conținuturi
- Sugestii metodologice

Competențele sunt ansambluri structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dezvoltate prin învățare, care permit rezolvarea unor probleme specifice unui domeniu sau a unor probleme generale, în contexte particulare diverse.

Competențele generale vizate la nivelul disciplinei *Comunicare în limba rromani* jalonează achizițiile de cunoaștere ale elevului pentru întregul ciclu primar.

Competențele specifice sunt derivate din competențele generale, reprezintă etape în dobândirea acestora și se formează pe durata unui an școlar. Pentru realizarea competențelor specifice, în programă sunt propuse exemple de activități de învățare care valorifică experiența concretă a elevului și care integrează strategii didactice adecvate unor contexte de învățare variate.

Conținuturile învățării se constituie din inventarul achizițiilor necesare elevului pentru dobândirea competențelor de bază. Astfel, ele sunt grupate pe următoarele domenii:

- Comunicare orală (ascultare, vorbire, interacțiune)
- Citire/lectură
- Scriere/redactare
- Elemente de construcție a comunicării

Sugestiile metodologice includ strategii didactice, proiectarea activității didactice, precum și elemente de evaluare continuă.

Prezenta programă școlară propune o *ofertă flexibilă*, care permite cadrului didactic să modifice, să completeze sau să înlocuiască activitățile de învățare. Se urmărește astfel realizarea unui *demers didactic personalizat*, care să asigure formarea competențelor prevăzute de programă în contextul specific al fiecărei clase și al fiecărui elev. Includerea clasei pregătitoare în învățământul general și obligatoriu implică o perspectivă nuanțată a curriculumului la acest nivel de vârstă. Este necesară o abordare specifică educației timpurii, bazată în esență pe *stimularea învățării prin joc*, care să ofere în același timp o plajă largă de diferențiere a demersului didactic, în funcție de nivelul de achiziții variate ale elevilor.

Curriculumul disciplinei are în vedere modelul comunicativ-funcțional, axându-se pe comunicare ca domeniu complex ce înglobează procesele de receptare a mesajului oral și scris, precum și cele de exprimare orală și scrisă. Actuala programă școlară situează în centrul preocupării sale învățarea activă, centrată pe elev. Învățarea nu este un proces pasiv, care li se întâmplă elevilor, ci o experiență personală, la care ei trebuie să participe.

Studiul disciplinei *Comunicare în limba rromani*, început în clasa pregătitoare, se continuă până în clasa a II-a și asigură o dezvoltare progresivă a competențelor, prin valorificarea experienței specifice vârstei elevilor și prin accentuarea dimensiunilor afectiv-atitudinale și acționale ale formării personalității elevilor.

Competențe generale

1. Receptarea de mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute
2. Exprimarea de mesaje orale în diverse situații de comunicare
3. Receptarea unei varietăți de mesaje scrise, în contexte de comunicare cunoscute
4. Redactarea de mesaje în diverse situații de comunicare

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Receptarea de mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

1.1. Identificarea semnificației unui mesaj oral din texte accesibile și variate

- selectarea unor enunțuri/ imagini corespunzătoare subiectului unui text audiat
- formularea de întrebări și răspunsuri orale la întrebări legate de tema și mesajul textului audiat
- alegerea răspunsurilor corecte la întrebări legate de mesajul textului audiat dintr-o pereche/serie de variante date
- selectarea/formularea de titluri potrivite unor scurte texte audiate
- povestirea orală, cu întrebări de sprijin, a unui fragment audiat
- executarea unor instrucțiuni în diferite tipuri de activități
- audierea unor scurte emisiuni informative accesibile copiilor (prognoza meteo, spoturi publicitare, anunțuri, emisiuni de tipul „Cum se fabrică” etc.)
- audierea unor povești, descrieri, instrucțiuni și indicații și manifestarea unor reacții corespunzătoare la acestea
- ilustrarea printr-o imagine/serii de imagini/bandă desenată a mesajului transmis de un text audiat

1.2 Identificarea unor informații variate dintr-un text audiat

- identificarea personajelor dintr-un text audiat
- precizarea locului și timpului acțiunii prezentate într-un text audiat
- identificarea enunțurilor adevărate/ false referitoare la textul audiat
- formularea de răspunsuri la întrebări referitoare la textul audiat (Cine?, Ce?, Cu cine?, Cum?, Unde?, De ce?, Din ce cauză?, Cu ce scop? etc.)
- ordonarea cronologică a imaginilor care reprezintă momente ale acțiunii textului audiat
- relatarea în succesiune logică a întâmplărilor din textul audiat
- precizarea evenimentelor din textul audiat, folosind expresiile: la început, mai întâi, prima dată, apoi, după aceea, până la urmă etc.
- recunoașterea personajelor unui text după descrierea înfățișării lor sau după prezentarea acțiunilor acestora
- ilustrarea prin desen a unor fragmente de text, cu respectarea unor informații
- completarea unor enunțuri lacunare cu informații dintr-un text audiat
- intuirea structurilor corecte sau incorecte dintr-un enunț oral

1.3. Identificarea sunetelor și silabelor în cuvinte și a cuvintelor în enunțuri rostite cu claritate

- analiza și sinteza fonetică a cuvintelor
- identificarea vocalelor și consoanelor în silabe și cuvinte
- ordonarea alfabetică a unor cuvinte date
- formarea de cuvinte din silabe date

- formarea de cuvinte prin derivare cu prefixe sau sufixe (fără terminologie)
- jocuri de tip „Fazan”, „Cuvinte alintate”
- despărțirea cuvintelor în silabe
- stabilirea poziției unui sunet în silabă/cuvânt
- schimbarea sensului unui cuvânt prin schimbarea unei silabe/ unui sunet
- identificarea unor cuvinte date după criterii precum: număr de sunete, sunet inițial, sunet final etc.
- stabilirea poziției și a ordinii cuvintelor din propoziții de 4-6 cuvinte
- dezvoltarea sau simplificarea unei propoziții prin adăugare/eliminare de cuvinte
- schimbarea ordinii cuvintelor în propoziție, fără a schimba mesajul transmis
- jocuri de tipul: „Continuă propoziția”, „Cuvinte dintr-un cuvânt”, „Cum poate fi?”, „Obiecte mari, obiecte mici”, „Propoziția crescătoare” etc.

1.4. Exprimarea interesului pentru receptarea de mesaje orale, în contexte de comunicare cunoscute

- jocuri de rol/dramatizări ale unor lecturi cunoscute, folosind păpuși pe deget, pe mână, marionete, măști etc.
- participarea la activități de tipul „ce e nou în lumea poveștilor”, în care copiii ascultă întâmplări/ evenimente/ secvențe din povești/basme povestite ori citite de copii sau adulți
- conversații pe teme de interes pentru copii
- formularea orală a unor întrebări sau solicitări cu scopul înțelegerii unui mesaj oral
- vizionarea unor scurte secvențe din emisiuni sau a unor filme românești/ dublate în limba rromani pentru copii și discutarea lor
- aplicații interactive în jocurile pe computer cu tematică adecvată, în care instrucțiunile sunt oferite verbal
- folosirea dicționarului pentru înțelegerea unor termeni/expresii din mesaje orale în care contextul nu a oferit sensul noțiunilor
- vizitarea unor librării/biblioteci și observarea organizării spațiului/ standurilor de carte
- participarea la activități dedicate unor scriitori, Zilei Mondiale a Cărții etc.

2. Exprimarea de mesaje orale în diverse situații de comunicare

2.1. Formularea unor enunțuri proprii în situații concrete de comunicare

- alcătuirea de propoziții prin care se formulează o solicitare, o întrebare, o mulțumire, o rugămintă, un îndemn, un salut etc.
- oferirea de informații despre sine, despre familie, colegi, despre activitățile preferate etc., folosind enunțuri; jocuri de rol
- reformularea unor propoziții prin schimbarea intonației sau a accentului, în funcție de scopul comunicării
- schimbarea topicii propoziției, cu accentuarea unor detalii ale mesajului transmis
- transformarea/ completarea unor enunțuri după modele date

- identificarea și corectarea greșelilor de exprimare
- formularea de enunțuri după ilustrații sau folosind cuvinte date
- dramatizări ale unor fragmente din texte narative cunoscute
- recitări de poezii pe teme familiare
- combinarea unor propoziții simple pentru a observa ce se întâmplă
- combinarea unor propoziții care au legătură între ele, pentru a explora formarea textului
- povestirea unor vise, povești etc.

2.2. Transmiterea de informații printr-o suită de enunțuri înlănțuite logic

- dialoguri despre sine, despre familie, colegi, despre animalul preferat, activitățile preferate/desfășurate etc.
- povestirea unor evenimente semnificative din viața proprie sau din activitatea școlară/a clasei, cu folosirea verbelor la timpurile potrivite
- completarea unor mesaje orale scurte, în cadrul unor discuții în grup
- construirea unor enunțuri pe baza unui set de cuvinte date și/sau a unui șir de imagini
- dezvoltarea unor enunțuri simple prin folosirea de conectori elementari: și, atunci, însă, deoarece, dacă, atunci etc.
- formularea de răspunsuri la întrebări printr-o suită de enunțuri
- crearea unor scurte povestiri orale după o imagine/o suită de imagini și după un șir de întrebări
- identificarea trăsăturilor unui personaj, descrierea unui loc, a unui fruct, a unei flori etc.
- realizarea acordului dintre subiect și predicat, dintre substantiv și adjectiv (fără menționarea terminologiei)
- jocuri de rol: „La secretariatul școlii”, „La casa de bilete”, „La bibliotecă” etc., cu respectarea normelor de adresare civilizată
- prezentarea unor proiecte realizate individual sau în echipă

2.3. Participarea cu interes la dialoguri, în diferite contexte de comunicare

- participarea la discuții în perechi/în grup pe teme de interes (timpul liber, animalul preferat, cartea preferată, prezentarea produselor activității școlare etc.)
- formularea de întrebări referitoare la subiecte de interes
- formularea de mesaje în care să-și exprime intenția de a primi informații/lămuriri în legătură cu un aspect/o problemă din spațiul familiar
- formularea unor enunțuri scurte, clare prin care să solicite sprijin în condițiile neînțelegerii unui mesaj oral
- utilizarea formulelor de adresare, de solicitare, de mulțumire corespunzătoare unui anumit context
- jocuri de rol: întâlniri cu personaje fantastice, întâmplări petrecute în vis, călătorii în lumi imaginare
- identificarea unor obiecte/ființe prin descoperirea caracteristicilor acestora pe baza unor

întrebări și răspunsuri, în cadrul unor jocuri de grup

- *realizarea unor postere care să ilustreze reguli de comunicare eficientă (vorbirea pe rând, ascultarea, păstrarea ideii)*
- *formularea unei opinii personale referitoare la un personaj/o întâmplare/ un mod de comportament etc.*
- *dramatizări*

2.4. Expriamarea expresivă a ideilor în contexte familiare

- *crearea propriilor povești, poezii, jocuri, cântece și prezentarea acestora*
- *utilizarea limbajului verbal și nonverbal corespunzător, în vederea asigurării/menținerii atenției interlocutorului (contact vizual, expresie facială, claritate în exprimare, ton)*
- *utilizarea unor gesturi și mișcări cu scopul de a-și susține afirmațiile*
- *expriamarea prin mimare a diferitelor emoții și reacții*
- *interpretarea emoțiilor și reacțiilor celorlalți*
- *jocuri de recunoaștere a unor personaje, a unor povești după indicii date*
- *prezentarea unor lucrări personale*
- *repovestirea unor povești citite sau audiate*
- *concursuri de ghicitori, povestiri, recitări, etc.*
- *dramatizări ale unor povești cunoscute/texte citite*
- *participarea la serbări școlare*

3. Receptarea unei varietăți de mesaje scrise, în contexte de comunicare cunoscute

3.1. Citirea unor mesaje scrise, întâlnite în mediul cunoscut

- *citirea în forme variate a enunțurilor și textelor scurte (citire cu voce tare/în șoaptă/ în gând; citire în lanț, pe roluri, citire ștafetă etc.)*
- *citirea unor mesaje din mediul cunoscut: reclame, afișe, anunțuri, enunțuri, texte scurte etc.*
- *citirea în ritm propriu a unui text scurt, cu adaptarea intonației impuse de semnele de punctuație*
- *citirea selectivă în funcție de anumite repere (alineatul, linia de dialog) sau respectând un detaliu/ o idee din text (joc: „Găsește și citește”)*
- *identificarea alineatelor, paragrafelor, titlului și autorului unui text*
- *auto-corectarea greșelilor de citire atunci când cuvântul/ propoziția citit(ă) nu are sens*
- *adaptarea stilului de a citi în funcție de scopul urmărit (de căutare a unui cuvânt, a unei idei)*
- *exerciții de utilizare a cuprinsului unei cărți*
- *citirea unor cărți, povești, poezii, reviste, articole din reviste electronice, enciclopedii etc. din inițiativa copilului*
- *căutarea unei anumite cărți la colțul de lectură sau la bibliotecă*
- *jocuri de tip „Loto”, „Domino”, „Bingo”, cu imagini, cuvinte sau simboluri*

3.2. Identificarea mesajului unui text în care se relatează întâmplări, fenomene din

universul cunoscut

- formularea orală a mesajului/ învățaturii desprinse dintr-un text citit
- discutarea textelor scurte, frază cu frază, relevând nume, cuvinte familiare și expresii elementare
- formularea de întrebări și răspunsuri pe baza textului citit
- stabilirea legăturii dintre ilustrațiile care însoțesc textul și textul propriu-zis
- identificarea și analizarea ilustrațiilor care însoțesc textul citit
- redarea prin cuvinte proprii, cu sprijin, a unui fragment dintr-un text citit
- formularea de răspunsuri la întrebări, în legătură cu un scurt text citit
- aranjarea unei suite de propoziții după ordinea logică de desfășurare a evenimentelor în mesajul audiat
- emiterea de predicții asupra firului narativ al unui text citit
- identificarea unor informații previzibile în diverse materiale cotidiene (reclame, prospecte, orare, etc.)

3.3. Identificarea semnificației unor simboluri, în contexte cunoscute

- asocierea unor fapte/evenimente/lucruri din universul apropiat cu fragmente de text/simboluri/desene/ gesturi
- decodarea unor informații din manual (viniete, cuprins etc.), a simbolurilor întâlnite în drumul spre școală, în pliante/reclame/reviste pentru copii etc.
- parcurgerea unor trasee semnalizate cu ajutorul unor simboluri convenționale sau inventate („In căutarea comorii”, „Drumurile viitorului” etc.)
- transmiterea de mesaje prin intermediul unor simboluri sau coduri date/proprii

3.4. Exprimarea interesului pentru lectura unor cărți adecvate vârstei

- realizarea unui jurnal personal de lectură în care să fie înregistrate titlul și personajele din basmele/ poveștile/ povestirile citite sau transcrieri/copieri de glume, ghicitori, poezii etc.
- realizarea unei „Colecții de povești” individuală sau comună (album cu desene realizate de elevi în urma citirii/audierii textelor, însoțite de scurte prezentări scrise de mână sau la computer)
- prezentarea orală a unor cărți/povești citite individual sau în grup
- memorare, din proprie inițiativă, a unor poezii și ghicitori
- autodictări cu autoevaluare sau evaluare în pereche
- realizarea de minicărți pe teme de interes comun sau personal
- amenajarea unui „colț al cărții” în sala de clasă
- completarea unor grafice/ panouri cu titluri/autori/ personaje ale textelor citite de elevi
- recomandarea unor cărți/ povești/ povestiri colegilor
- citirea unor texte în urma recomandărilor făcute de părinți, cadre didactice, bibliotecar, colegi repovestirea unui text citit, cu accent pe anumite evenimente și informații
- vizite la muzee și case memoriale

4. Redactarea de mesaje în diverse situații de comunicare

4.1. Scrierea unor mesaje în diverse contexte de comunicare

- copieri și transcrieri de litere, silabe, cuvinte, propoziții
- autocorectarea literelor, silabelor, cuvintelor scrise, prin compararea cu un model
- copierea unor texte scurte, exersând încadrarea în spațiul paginii, respectarea proporției între litere și a spațiului între cuvinte
- transcrieri selective de cuvinte și fraze dintr-un scurt text pe teme cunoscute
- transcrierea sau copierea unor mesaje în cadrul unor activități individuale sau comune
- scrierea corectă a unor propoziții/fraze/a unui text scurt pe foaie tip II, dictando, velină, respectând încadrarea în pagina de caiet (tip II, dictando sau cu foaie velină), aprecierea spațiilor dintre litere și cuvinte
- realizarea unor planșe/etichete/postere/afișe pe teme familiare, după modele date
- realizarea unor lucrări de tip proiect, cu sprijin din partea cadrului didactic

4.2. Redactarea de mesaje simple, cu respectarea unor convenții de bază

- scrierea cuvintelor obținute prin completarea sau combinarea unor silabe
- folosirea convențiilor limbajului scris (scrierea cu majusculă/cu alineat, utilizarea corectă a semnelor de punctuație)
- plasarea semnelor de punctuație într-un text
- scrierea unor bilete de mulțumire, de informare, de solicitare, cu respectarea convențiilor
- confecționarea unor felicitări cu diverse ocazii (Crăciun, Paște, 8 Martie) și scrierea unor mesaje folosind diverse instrumente (stilou, creioane cerate, carioca, marker etc.)
- confecționarea de etichete, afișe, fișe, materiale necesare în activitatea zilnică
- marcarea prin chenare sugestive/elemente grafice a unor definiții, motouri, formule, mesaje, anunțuri importante etc., cu scopul de a le pune în evidență
- formularea în scris a răspunsurilor la întrebări pe teme familiare/care prezintă interes
- compunerea unor texte scurte (3-7 enunțuri) pe teme din sfera de interes a copiilor, cu ajutorul unor imagini sau întrebări
- scrierea unor dorințe, vise (de ex., „Aș dori să...”, „Visul meu este să...”), rime, povești etc. pe propriul caiet, pe un caiet al clasei sau într-un spațiu special amenajat (de ex.: Colțul de creație)
- activități care implică folosirea calculatorului pentru redactarea unor enunțuri/texte scurte
- confecționarea unei cărți a clasei cu povești, legende etc. scrise/transcrise și ilustrate de copii
- realizarea unui ziar/a unei reviste a clasei
- jocuri care solicită schimbul de mesaje scrise crearea și completarea unor rebusuri

4.3. Exprimarea de idei, sentimente, păreri prin intermediul limbajelor convenționale

- *organizarea unui colț în clasă/panou unde copiii pot lăsa mesaje, invitații, pot lansa dezbateri, își pot exprima în scris și cu ajutorul simbolurilor, păreri și impresii despre anumite evenimente, dar și informații pe o temă aleasă de ei (proiecte)*
- *completarea unui jurnal personal sau al clasei, folosind desene, decupaje și enunțuri scurte*
- *crearea unor liste de cuvinte/idei legate de o temă propusă*
- *ascultarea unor experiențe ale colegilor de clasă și exprimarea, în scris, a părerilor și a reacțiilor personale*
- *realizarea unor desene și a unor povești pornind de la experiențe senzoriale (ceva ce a văzut și i-a atras atenția, sunete, gusturi, mirosuri, atingerea unei suprafețe)*
- *redactarea unor idei despre o melodie ascultată*
- *realizarea portretelor anotimpurilor în cuvinte, formă și culoare*

CONȚINUTURI

Domenii	CLASA a II-a
Comunicare orală (ascultare, vorbire, interacțiune)	Acte de vorbire: a se prezenta și a prezenta pe cineva, a identifica un obiect/ o persoană/un loc, a cere și a da informații, a formula o idee/o părere/ o opinie/o solicitare Cuvântul. Propoziția/ Enunțul Introducerea cuvintelor noi în vocabularul propriu Intonarea propozițiilor exclamative Dialogul Inițierea, menținerea și încheierea unui dialog despre: școală, familie și locuință, prieteni, colegi, mediul înconjurător, igiena clasei și a locuinței, conduita în mijloacele de transport în comun, în sala de spectacol Reguli de vorbire eficientă: elemente de politețe verbală asociate actelor de limbaj utilizate (salutul, prezentarea, formularea unei cereri, ascultarea și respectarea opiniei celui alt) Forme ale discursului oral Povestirea unor întâmplări trăite sau observate Repovestirea unor întâmplări citite Descrierea unui obiect, fenomen sau a unei persoane Reguli ale discursului oral Pronunție clară și corectă Acord de număr și gen, fără terminologie Intonație adecvată
Citire/lectură	Cartea Cuprinsul unei cărți Alfabetul limbii rromani Citirea cuvintelor, enunțurilor, textelor scurte Sunetele limbii rromani. <i>vocale și consoane; alfabetul.</i> <i>Cuvinte care conțin litere cu grafie sau valori fonetice diferite în limbile rromani și română: ä, ë, c, x, i, j, k, rr, ś, 3, ź.</i> <i>Literele postpoziționale: q, θ, ç.</i> <i>Diftongii: ä, ë, i, ö, ü.</i> <i>Grupurile de litere aspirate: éh, kh, ph, th</i> Propoziția/ enunțul (fără teoretizări) Textul (de maxim 120 de cuvinte). Titlu. Autor. Alineate Așezarea textului în pagină Textul literar

	Textul narativ Recunoașterea personajelor Povestirea orală Textul liric Poezii despre universul copilăriei Textul nonliterar/ informativ
Scriere/ redactare	Alfabetul limbii rromani Ortografia <i>Scrierea grupurilor de litere: ke, ki, ge, gi, čh, kh, ph, th, rr.</i> <i>Scrierea cuvintelor care conțin literle i și j, h și x.</i> <i>Scrierea ortogramelor and-o, and-i, and-e, k-o, k- i, k-e, p-o, p-i, p-e.</i> Scrierea corectă a cuvintelor care conțin diftongii ă, ẽ, ı, ỏ, ũ (fără terminologie) Punctuația Semnul exclamării Virgula (în vocativ și enumerare) Două puncte Organizarea textului scris Scrierea pe liniatură tip II și dictando Așezarea textului în pagina caietului: plasarea titlului, a autorului, folosirea alineatelor, respectarea spațiului dintre cuvinte. Scrierea funcțională Copieri (texte de maxim 50 de cuvinte). Transcrieri (texte de maxim 50 de cuvinte). Dictări (texte de maxim 40 de cuvinte) Biletul de mulțumire, de informare, de solicitare Felicitarea Afișul Scrierea imaginativă (texte de 3-7 enunțuri), pe baza unui suport vizual (imagini, benzi desenate) sau a unui șir de întrebări Cartea, ziarul sau revista clasei
Elemente de construcție a comunicării	Vocabular Cuvântul Cuvinte cu sens asemănător Cuvinte cu sens opus Cuvinte care au aceeași formă și înțeles diferit Fonetică Sunetele limbii rromani. Vocale și consoane Despărțirea cuvintelor în silabe la capăt de rând Propoziția/enunțul (fără teoretizări)

SUGESTII METODOLOGICE

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta cadrul didactic în aplicarea programei școlare pentru proiectarea și derularea la clasă a activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul acestei discipline.

Elevul va învăța, prin metode adecvate vârstei, ceea ce îi este necesar pentru dezvoltarea sa armonioasă în această etapă de vârstă și pentru a face față cu succes cerințelor școlare.

Cadrul didactic va urmări sistematic realizarea de conexiuni între toate disciplinele prevăzute în schema orară a clasei respective, creând contexte semnificative de învățare pentru viața reală.

Strategii didactice

Această etapă de școlaritate reprezintă un moment important pentru stimularea flexibilității gândirii, precum și a creativității elevului.

În acest sens, cadrul didactic va pune accent pe stimularea interesului copilului pentru această disciplină și pe dezvoltarea încrederii în sine. Astfel, jocul didactic va predomina, asigurând contextul pentru participarea activă, individuală și în grup, care să permită exprimarea liberă a propriilor idei și sentimente. Tot ceea ce se întâmplă la „ora” de comunicare în limba rromani ar trebui să se deruleze sub forma unei suite de jocuri sau exerciții atractive, atât în cazul clasei pregătitoare, cât și în cazul claselor I și a II-a. Din spațiul clasei nu trebuie să lipsească jucăriile. De asemenea, accentul se va pune pe spontaneitatea și creativitatea răspunsurilor și nu pe rigurozitatea științifică a acestora. Prin reluări succesive și prin utilizarea obiectelor, copilul ajunge să se corecteze singur, pe măsură ce noțiunile devin înțelese și interiorizate. Scrierea se va consolida treptat, pe măsură ce se dezvoltă musculatura mâinii. În clasa pregătitoare, scrierea semnelor grafice va începe cu exerciții de desenare a unor elemente preluate din mediul înconjurător (bețișoare, cârcei de viță-de-vie, bastoane, buline etc.), continuându-se apoi cu scrierea lor pe foaie velină și pe liniatură tip I.

Activitatea didactică se va desfășura într-o interacțiune permanentă cu copiii, astfel încât să răspundă intereselor acestora. Copiii vor fi stimulați să întrebe, să intervină, să aibă inițiativă, să exprime idei și sentimente despre ceea ce învață.

O altă sugestie metodologică se referă la folosirea nonverbalului pentru intuirea conceptelor, fie că e vorba de nume de obiecte sau de acțiuni, fie că e vorba de filtre de

comunicare de tipul funcțiilor limbii/actelor de vorbire. Dacă profesorul mimează acțiunea de a se ridica/sta jos atunci când enunță aceste activități, pentru elev va fi mult mai clar despre ce este vorba. În același context, învățarea va fi facilitată dacă elevii sunt stimulați să combine verbalul (ceea ce au receptat sau ceea ce exprimă) cu limbajul corporal, vizual sau muzical.

Foarte importantă este și învățarea în context. Dezvoltarea competențelor de comunicare are loc în contexte de comunicare și, bineînțeles, cu un scop inteligibil copiilor. În absența contextului, elevii ajung să recite doar cuvinte și fraze memorate fără să poată să le transfere apoi în alte situații. De altfel, oricine învață mult mai bine dacă înțelege de ce învață ceea ce învață.

Evaluarea reprezintă o componentă organică a procesului de învățământ. Se recomandă cu prioritate metode moderne de evaluare precum: observarea sistematică a comportamentului elevilor, centrarea pe progresul personal, autoevaluarea, realizarea unor proiecte care să valorifice achizițiile copiilor și să stimuleze în același timp dezvoltarea de valori și atitudini în contexte firești, sincretice, adaptate vârstei. Este recomandabil ca evaluarea să se realizeze prin raportare la competențele specifice, evitându-se comparațiile între elevi. De asemenea, evaluarea orientează cadrul didactic în reglarea strategiilor de predare, pentru o mai bună adecvare la particularitățile individuale și de vârstă ale elevilor.

Procesul de evaluare valorifică și experiențele de învățare / competențele dobândite de către copii în contexte nonformale sau informale. Rezultatele elevilor vor fi înregistrate, comunicate și discutate cu părinții. În întreaga activitate de învățare și evaluare va fi urmărit, încurajat și valorizat progresul fiecărui copil.

Prezentăm în continuare un exemplu de abordare integrată, în cadrul căruia activitățile de învățare au fost structurate astfel încât să concure la dezvoltarea de competențe specifice, rămânând totodată circumscrise unei teme accesibile școlarului mic.

Grupul de lucru

Gheorghe Sarău	Ministerul Educației Naționale
Ionel Cordovan	Școala Gimnazială „Puiu Sever”, Ineu
Noemi Cordovan	Școala Gimnazială „Puiu Sever”, Ineu

Proiectarea didactică

*

O didaktikano projektisaripen

Unitatea de învățământ:.....

Profesor:

Disciplina: Comunicare în lb. maternă română

Clasa:

Anul de studiu: II

Nr. ore/ săptămână: 4

An școlar: 2024-2025

Manual: Gheorghe Sarău, Ionel Cordovan, Editura Sigma, 2022

PLANIFICARE CALENDARISTICĂ

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE

1. Receptarea de mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

- 1.1. Identificarea semnificației unui mesaj oral din texte accesibile și variate
- 1.2. Identificarea unor informații variate dintr-un text audiat
- 1.3. Identificarea sunetelor și silabelor în cuvinte și a cuvintelor în enunțuri rostite cu claritate
- 1.4. Exprimarea interesului pentru receptarea de mesaje orale, în contexte de comunicare cunoscute

2. Exprimarea de mesaje orale în diverse situații de comunicare

- 2.1. Formularea unor enunțuri proprii în situații concrete de comunicare
- 2.2. Transmiterea de informații printr-o suită de enunțuri înălțuite logic
- 2.3. Participarea cu interes la dialoguri, în diferite contexte de comunicare
- 2.4. Exprimarea expresivă a ideilor în contexte familiare

3. Receptarea unei varietăți de mesaje scrise, în contexte de comunicare cunoscute

- 3.1. Citirea unor mesaje scrise, întâlnite în mediul cunoscut
- 3.2. Identificarea mesajului unui text în care se relatează întâmplări, fenomene din universul cunoscut
- 3.3. Identificarea semnificației unor simboluri, în contexte cunoscute
- 3.4. Exprimarea interesului pentru lectura unor cărți adecvate vârstei

4. Redactarea de mesaje în diverse situații de comunicare

- 4.1. Scrierea unor mesaje în diverse contexte de comunicare
- 4.2. Redactarea de mesaje simple, cu respectarea unor convenții de bază
- 4.3. Exprimarea de idei, sentimente, păreri prin intermediul limbajelor convenționale

STRUCTURA ANULUI ȘCOLAR 2024-2025

Structura	Număr de săptămâni
Număr total de săptămâni	36 săptămâni
Număr săptămâni „Școala Altfel”	1 săptămână
Număr săptămâni „Școala Verde”	1 săptămână
Număr săptămâni pentru proiectarea conținuturilor	34 de săptămâni

Nr. crt.	Competențe specifice	Unitate de învățare	Nr. de ore	Conținuturi	Săptămâna / perioada	Modul/ Interval	Obs.
I.	CS 1.1 CS 1.2 CS 1.4 CS 2.1 CS 2.2 CS 2.3 CS 3.1 CS 3.2 CS 3.3 CS 3.4 CS 4.1 CS 4.3	E tamnaqe barvalimata	37	1. Gelem, gelem	Săptămâna ...	M / I ...	
				2. E lilesqo prezentisaripen			
				3. I iniciãlo evaluàcia			
				4. O rromano alfabètò – Lava maškar e lava...			
				5. O rromano alfabètò – Pučhimata aj mangimata kaj tèksto	Săptămâna ...	M / I ...	
				6. O rromano alfabètò			
				7. So zanav, so na zanav?			
				8. Avilàs i tàmna – Lava maškar e lava...			
				9. Avilàs i tàmna – Pučhimata aj mangimata kaj tèksto	Săptămâna ...	M / I ...	
				10. O lil			
				11. I mujutni komunikàcia			
				12. Avilàs i tàmna – So zanav, so na zanav?			
				13. Te avelas man grastorro parno! – Lava maškar e lava...	Săptămâna ...	M / I ...	
				14. Te avelas man grastorro parno!– Pučhimata aj mangimata kaj tèksto			
				15. I poezia. O tìtulo thaj e autorosqo anav			
				16. O lil			
				17. Te avelas man grastorro parno! - So zanav, so na zanav?	Săptămâna ...	M / I ...	
				18. O Lačhipen thaj o Nasulipen – Lava maškar e lava...			
				19. O Lačhipen thaj o Nasulipen – Pučhimata aj mangimata kaj tèksto			
				20. O vortaxramosaripen: <i>p-o, p-i, p-e</i>			
				21. O Lačhipen thaj o Nasulipen - So zanav, so na zanav?	Săptămâna ...	M / I ...	
				22. O zukel, o rikono vaj i mùca? – Lava maškar e lava...			

Nr. crt.	Competențe specifice	Unitate de învățare	Nr. de ore	Conținuturi	Săptămâna / perioada	Modul/ Interval	Obs.
				23. O zukel, o rikono vaj i mùca? – Pučhimata aj mangimata kaj tèksto			
				24. O naratìvo tèksto. E tekstosqe kotora			
				25. O xramosardo vakāripen			
				26. So zanav, so na zanav?	Săptămâna ...	M / I ...	
				27. Dade, kin manqe grastorres! – Lava maškar e lava...			
				28. Dade, kin manqe grastorres! – Pučhimata aj mangimata kaj tèksto			
				29. Jekh tradino / bičhaldo bilèto			
				30. Dade, kin manqe grastorres! - So zanav, so na zanav?	Săptămâna ...	M / I ...	
				31. I paramìci la molāqi – Lava maškar e lava...			
				32. I paramìci la molāqi– Pučhimata aj mangimata kaj tèksto			
				33. O tìtulo; o anav e autorosqo; i òpera vaj o xramosaripen	Săptămâna ...	M / I ...	
				34. So zanav, so na zanav?			
				35. Klasaqe bută			
				36. Rekapitulàcia			
				37. Evaluàcia	Săptămâna ...	M / I ...	
II.	CS 1.1 CS 1.2 CS 1.3 CS 1.4 CS 2.1 CS 2.2 CS 2.3 CS 2.4 CS 3.1 CS 3.2 CS 3.4 CS 4.1 CS 4.2	E ivendesqe šukarimata	36	38. O pučhipen k-e duj droma – Lava maškar e lava...	Săptămâna ...	M / I ...	
				39. O pučhipen k-e duj droma – Pučhimata aj mangimata kaj tèksto			
				40. I propozìcia. E propoziciaqi intonàcia.			
				41. O pučhipen k-e duj droma - So zanav, so na zanav?	Săptămâna ...	M / I ...	
				42. Klasaqe bută			
				43. O kermuso - Lava maškar e lava...			
				44. O kermuso– Pučhimata aj mangimata kaj tèksto			

Nr. crt.	Competențe specifice	Unitate de învățare	Nr. de ore	Conținuturi	Săptămâna / perioada	Modul/ Interval	Obs.
				45. I kòma thaj e akharipnasqo sèmno	Săptămâna ...	M / I ...	
				46. So zanav, so na zanav?			
				47. Klasaqe bută			
				48. O rrom thaj i balval - Lava mașkar e lava...			
				49. O rrom thaj i balval - Pučhimata aj mgimata kaj tèksto	Săptămâna ...	M / I ...	
				50. E dialogosqi lînia thaj e duj pùnkturnă			
				51. E phiravipnasqe règule			
				52. So zanav, so na zanav?			
				53. Klasaqe bută	Săptămâna ...	M / I ...	
				54. O ivend - Lava mașkar e lava...			
				55. O ivend - Pučhimata aj mangimata kaj tèksto			
				56. E Krećunosqo thaj e Neve Berśesqo baxtipen			
				57. O alav	Săptămâna ...	M / I ...	
				58. E alava kaj si len amboldîno / mamujutno sènso			
				59. So zanav, so na zanav?			
				60. Klasaqe bută			
				61. Ivendesqe kolînde- Lava mașkar e lava...	Săptămâna ...	M / I ...	
				62. Ivendesqe kolînde - Pučhimata aj mangimata kaj tèksto			
				63. E alava kaj si len sajekh sènso / e sinonîmură			
				64. So zanav, so na zanav?			
				65. Klasaqe bută	Săptămâna ...	M / I ...	
				66. Duj amala - Lava mașkar e lava...			
				67. Duj amala - Pučhimata aj mangimata kaj tèksto			
				68. Te palemdikhas e alava kaj si len sajekh sènso			
				69. O alav. I silàba	Săptămâna	M / I ...	

Nr. crt.	Competențe specifice	Unitate de învățare	Nr. de ore	Conținuturi	Săptămâna / perioada	Modul/ Interval	Obs.
III.	CS 1.1 CS 1.2 CS 1.4 CS 2.1 CS 2.2 CS 2.3 CS 3.1 CS 3.2 CS 3.3 CS 4.1 CS 4.3	O amalipen	26	70. So zanav, so na zanav?	...		
				71. Klasaqe bută			
				72. Rekapitulàcia			
				73. Evaluàcia			
				74. I doś - Lava maśkar e lava...	Săptămâna ...	M / I ...	
				75. I doś - Pućhimata aj mangimata kaj tèksto			
				76. O alav. I silàba. I grafèma – o aśunipen			
				77. Te inkeras godi!	Săptămâna ...	M / I ...	
				78. So zanav, so na zanav?			
				79. Klasaqe bută			
				80. O laćho amal – Lava maśkar e lava...			
				81. O laćho amal – Pućhimata aj mangimata kaj tèksto	Săptămâna ...	M / I ...	
				82. E vortogràme: <i>na-i, n-aśti, d-aśti, k-aśti</i>			
				83. Te inkeras godi!			
				84. So zanav, so na zanav?	Săptămâna ...	M / I ...	
				85. Klasaqe bută			
				86. Duj ćhave – Lava maśkar e lava...			
				87. Duj ćhave – Pućhimata aj mangimata kaj tèksto			
				88. E vortogràme: <i>and-jekh, and-o, and-i, and-e</i>	Săptămâna ...	M / I ...	
				89. Te inkeras godi!			
				90. So zanav, so na zanav?			
				91. Klasaqe bută			
				92. O manuś thaj le duj pesqe ćhaja – Lava maśkar e lava...	Săptămâna ...	M / I ...	
				93. O manuś thaj le duj pesqe ćhaja – Pućhimata aj mangimata kaj tèksto			

Nr. crt.	Competențe specifice	Unitate de învățare	Nr. de ore	Conținuturi	Săptămâna / perioada	Modul/ Interval	Obs.
IV.	CS 1.1 CS 1.2 CS 1.4 CS 2.1 CS 2.3 CS 2.4 CS 3.1 CS 3.2 CS 3.3 CS 4.1 CS 4.2 CS 4.3	O anglomilaj thaj o milaj	37	94. E vortogrâme: <i>k-jekh, k-o, k-i, k-e</i>	Săptămâna ...	M / I ...	
				95. Te inkeras godi!			
				96. So zanav, so na zanav?			
				97. Klasaqe bută			
				98. Rekapitulăcia			
				99. Evaluăcia			
			37	100. O bakro – Lava mașkar e lava...	Săptămâna ...	M / I ...	
				101. O bakro – Pučhimata aj mangimata kaj tèksto			
				102. I grafëma „Q”			
				103. Te inkeras godi!			
				104. So zanav, so na zanav?	Săptămâna ...	M / I ...	
				105. Klasaqe bută			
				106. Sar i čik kerdili manro – Lava mașkar e lava...			
				107. Sar i čik kerdili manro – Pučhimata aj mangimata kaj tèksto			
				108. Anava xramorsade bare grafemença	Săptămâna ...	M / I ...	
				109. I grafëma „θ”			
				110. So zanav, so na zanav?			
				111. Klasaqe bută			
				112. Murre dadesqe - Lava mașkar e lava...	Săptămâna ...	M / I ...	
				113. Murre dadesqe - Pučhimata aj mangimata kaj tèksto			
				114. I grafëma „ç”			
				115. Te inkeras godi!			
				116. So zanav, so na zanav?	Săptămâna ...	M / I ...	
				117. Klasaqe bută			
				118. O gonorro duje lovença - Lava mașkar e lava...			

Nr. crt.	Competențe specifice	Unitate de învățare	Nr. de ore	Conținuturi	Săptămâna / perioada	Modul/ Interval	Obs.
				119. O gonorro duje lovença - Pučhimata aj mangimata kaj tèksto			
				120. E grafemenqe grùpură „čh, kh, ph, th”			
				121. Te inkeras godi!			
				122. So zanav, so na zanav?	Săptămâna ...	M / I ...	
				123. Klasaqe bută			
				124. O pašmilaj – Lava maškar e lava...			
				125. O pašmilaj – Pučhimata aj mangimata kaj tèksto	Săptămâna ...	M / I ...	
				126. Kana xramosaras „x” thaj kana „h”			
				127. So zanav, so na zanav?			
				128. Klasaqe bută			
				129. I buzni thaj le trin buznorre – Lava maškar e lava...	Săptămâna ...	M / I ...	
				130. I buzni thaj le trin buznorre – Pučhimata aj mangimata kaj tèksto			
				131. Kana xramosaras „i” thaj kana „j”			
				132. E grafeme „ă, ă, ĩ, ě, ů”			
				133. So zanav, so na zanav?	Săptămâna ...	M / I ...	
				134. Klasaqe bută			
				135. Rekapitulàcia			
				136. Evaluàcia			

Proiect didactic

UNITATEA DE ÎNVĂȚĂMÂNT:

DATA:

CLASA:

ANUL DE STUDIU: II

PROFESOR:

ARIA CURRICULĂ: Limbă și comunicare

DISCIPLINA: Comunicare în limba maternă rromani

TEMA: *Duj čhave*

TIPUL LECȚIEI: predare-învățare

SCOPUL:

Consolidarea deprinderilor de citire corectă, conștientă, fluentă și expresivă a unui text literar

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

- O1 - să citească corect, cursiv și expresiv respectând semnele de punctuație;
- O2 - să identifice și să explice cuvintele și expresiile necunoscute;
- O3 - să folosească cuvintele și expresiile noi în alte contexte lingvistice;
- O4 - să formuleze răspunsuri corecte și complete referitoare la conținutul textului;
- O5 - să trăiască bucuria reușitei personale și a clasei;
- O6 - să manifeste interes pentru participarea la lecție și dorință de afirmare.

STRATEGII DIDACTICE:

- a) METODE ȘI PROCEDEE: conversația, explicația, exercițiul, observația, jocul didactic.
- b) MATERIAL DIDACTIC: fișă de lucru, planșă cu cei doi copii.
- c) FORME DE ORGANIZARE: frontal, individual, perechi.

RESURSE:

- a) BIBLIOGRAFICE:
 - Ministerul Educației Naționale, Programa școlară pentru clasa a II-a
 - Comunicare în limba maternă rromani, Gheorghe Sarău, Ionel Cordovan, Editura Sigma, București, 2022
- b) TEMPORALE: 50 min.
- c) UMANE: elevi;

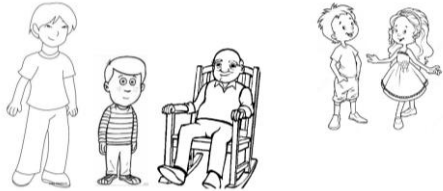
SCENARIUL DIDACTIC

Secvențele lecției	Ob. Op.	Conținuturile învățării	Strategii didactice			Evaluare
			Metode și procedee	Mijl. și materiale didactice	Forme de organizare	
1. Moment organizatoric		Organizarea colectivului de elevi în vederea bunei desfășurări a lecției.			frontală	
2. (Re)actualizarea cunoștințelor asimilate anterior		Se verifică lecția anterioară „ O lacho amal ”. Se adresează elevilor următoarele întrebări: - Sar bučholas/ akhardās le duje čhaven? - Sar sas e duj amala? - Kaj aj sosθar gele von? - So ande e duj čhave and-e gone? - So sas p-i phurt/ p-o pòdo? - So siklövipen šaj te cirdās andar i lèkcia „O lacho amal?”	Conversația Explicația Exercițiul		individual frontal	aprecieri verbale
3. Captarea atenției		Se prezintă elevilor o planșă cu doi copii și câțiva galbeni . - Elevii vor sesiza legătura dintre tema lecției și imagine. - Elevii vor alcătui propoziții după imaginea dată.	Conversația	imagini	frontal	
4. Anunțarea subiectului și a obiectivelor operaționale		Se anunță titlul lecției: Duj čhave Sunt prezentate obiectivele lecției: la sfârșitul orei elevii vor fi capabili să desprindă semnificația globală a textului citit, să formeze propoziții cu noile cuvinte.	Conversația		frontal	
5. Dirijarea învățării	O1 O2	Se scrie pe tablă data, titlul , autorul; Se adresează elevilor câteva întrebări depre conținut; Se citesc și se traduc cuvintele necunoscute de la „Lava maškar e lava”:	Lectura Lucrul cu	manual	frontal	aprecieri verbale

		• <i>butărno</i> – harnic • <i>dēs</i> – zi • <i>gàlbeno</i> – ban • <i>kàko</i> – unchi • <i>nakhline</i> – au trecut • <i>petalomasqe</i> – de potcovit • <i>va</i> - da	manualul		individual	
	O3	Explicarea cuvintelor și expresiilor noi se realizează cu ajutorul elevilor. Formarea pluralului pentru unele substantive: • <i>dēs</i> – dēsa • <i>gàlbeno</i> – gālbenură • <i>kàko</i> – kàkură • <i>naj</i> – naja Alcătuirea de propoziții cu noile cuvinte (oral). Se răspunde la întrebările formulate pe baza textului:	Explicația Conversația Exercițiul		individual frontal	
	O4	Se răspunde la întrebările formulate pe baza textului: • Kasθe gelo o barvalo kak? • Kasqe phendās o kak ke mekhela o sasto pesqo barvalipen? • Kaj thaj sosθar o kak bičhaldās/ tradās le čhaven? • So kerdās aj so andās andar o gav o baro phral? • So kerdās aj so andās andar o gav o tikno phral? • So phendās o baro phral, kana o phuro kak čhudās o lovo and-i jag? • So phendās o tikno phral, kana o phuro kak čhudās vi pesqo gālbeno and-i jag?	Exercițiul Explicația Conversația			

		• So phendās le tikne phralesqe o kak? • Tume sar kerdenas?				
6. Fixarea cunoștințelor	O5	Se solicită elevilor să rezolve în perechi sarcinile dintr-o fișă de lucru. I dila..... O anav..... Butiņi fisa 1. Savo si o titulo e lekciapo savi siklilim la adēs? ☐ O lacho anal ☐ Duj chavo ☐ I doi 2. Sode chavo sas le phure rromes? ☐ nijekh chavo ☐ duj chavo ☐ trin chavo 3. Cirden jekh linia kațar sarkon chavo ka-i kerdī ākela! o tikno chavo gelās pesqe amalecbe te mangel love o baro chavo gelās thaj kerdās buti e gajenbe 4. Rangāren o citro palat savo vakāret pes anō-i propozicia! • O phuro vakāret e duje chavença. 	Exercițiul Conversația Explicația	fișă de lucru	În perechi frontală	aprecieri verbale portofoliul
	O6	Se verifică modul în care elevii au rezolvat sarcinile din fișa de lucru și se lămuresc eventualele probleme apărute.				
7. Precieri și recomandări		Prezint elevilor concluziile personale și îi evidențiez pe aceia care au participat activ la lecție.	Conversația		frontal individual	

I dăta.....

O anav

Butăqi fisa

1. Savo si o tîtulo e lekciaqo savi siklilăm la adēs?

☐ O laćho amal

☐ Duj ćhave

☐ I doś

2. Sode ćhave sas le phure rromes?

☐ nijekh ćhavo

☐ duj ćhave

☐ trin ćhave

3. Cirden jekh linia kaćar sarkon ćhavo ka-i kerdi àkcia!

o tikno ćhavo

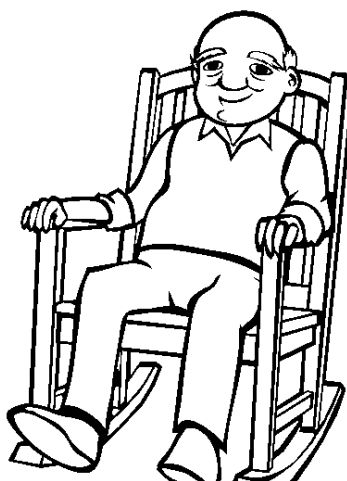
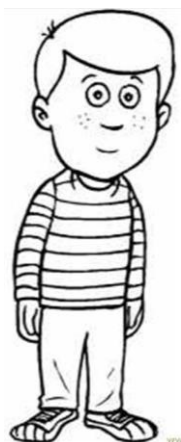
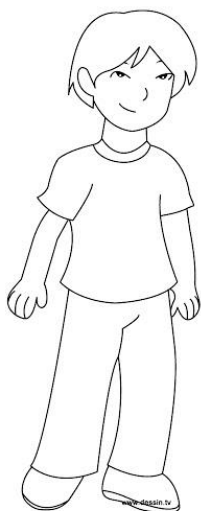
lăs pesqe amalesće te mangel love

o baro ćhavo

lăs thaj kerdăs buti e gazenće

4. Rangären o ćitro palal savo vakărel pes and-i propozicia!

✚ O phuro vakărel e duje ćhavenća.

Evaluarea inițială

I anglutni/ iniciàlo evaluàcia

TEST DE EVALUARE ÎNȚIALĂ
Anul II de studiu

O anav thaj angloanav:

I dăta:

1. Xramosaren e alava palal o dino modèlo!

phral - phrala	jag -
phuro -	dad -
chavo -	muj -
kham -	kurko -

2. Xramosaren po jekh alav savo širdel/ astarel and-e grafème:

ś -	3 -
m -	kh -
x -	rr -
k -	ć -

3. Keren e zute pala o modèlo!

kalo - <i>parno</i>	užo -
opre -	sano -
tato -	nevo -
baro -	nasvalo -

4. Ambolden ka-e pučhimata thaj xramosaren e arakhle fòrme and-o tabèlo!

Kon?	me	tu	vov	voj	ame	tume	von
Kasθe?	manθe	tuθe	lesθe	laθe			lenθe
Kasθar?	manθar		lesθar		amenθar		
Kaça?							

5. Keren po jekh propozìcia e alavença:

O dino alav	I kerdi propozìcia
dad	
dikhel	
manθe	

TEST DE EVALUARE ÎNȚIALĂ
Anul II de studiu

O anav thaj angloanav:

I dăta:

1. Xramosaren e alava palal o dino modêlo!

✚ phral - phrala	✚ jag - <i>jaga</i>
✚ phuro – <i>phure</i>	✚ dad - <i>dada</i>
✚ čhavo – <i>čhave</i>	✚ muj - <i>muja</i>
✚ kham – <i>khama</i>	✚ kurko - <i>kurke</i>

2. Xramosaren po jekh alav savo širdel/ astarel and-e grafême:

✚ ś – <i>śudro</i>	✚ ʒ - <i>ʒukel</i>
✚ m – <i>manro</i>	✚ kh - <i>khelel</i>
✚ x – <i>xaben/ xamos</i>	✚ rr - <i>rroj</i>
✚ k - <i>kalo</i>	✚ ć - <i>ćaro</i>

3. Keren e zute palal o modêlo!

✚ kalo - <i>parno</i>	✚ užo – <i>melalo, biužo</i>
✚ opre - <i>tele</i>	✚ sano - <i>thulo</i>
✚ tato – <i>śudro</i>	✚ nevo - <i>purano</i>
✚ baro - <i>tikno</i>	✚ nasvalo - <i>sasto</i>

4. Ambolden ka-e pučhimata thaj xramosaren e arakhle fôrme and-o tabêlo!

Kon?	me	tu	vov	voj	ame	tume	von
Kasθe?	manθe	tuθe	lesθe	laθe	<i>amenθe</i>	<i>tumenθe</i>	lenθe
Kasθar?	manθar	<i>tuθar</i>	lesθar	<i>laθar</i>	amenθar	<i>tumenθar</i>	<i>lenθar</i>
Kaça?	<i>mança</i>	<i>tuça</i>	<i>leça</i>	<i>laça</i>	<i>amença</i>	<i>tumença</i>	<i>lença</i>

5. Keren po jekh propozîcia e alavença:

O dino alav	I kerdi propozîcia
<i>dad</i>	✚ Mirro <u>dad</u> kerel buti k-o kompùtero.
<i>dikhel</i>	✚ I čhaj <u>dikhel</u> jekh filmo.
<i>manθe</i>	✚ O Jon avel <u>manθe</u> te khelas amen.

Fișe de lucru

Butăqe fișe

BUTĂQI FÌŠA

O rromano alfabèto, e riga 12-13

O anav thaj angloanav:

I dàta:

1. Ambolden and-i gazikani čhib i palutni stròfa andar i poezia „O rromano alfabèto”!

Som barikano so me arakhav	
And-e lila so me kamav!	
Amaro alfabèto si lačho,	
Dàs les amenqe o Devel baro!	

2. Xramosaren and-i alfabetikani òrdina e grafème andar o rromano alfabèto!

a,
.....

3. Xramosaren and-i alfabetikani òrdina e grafème save xramosaren pen thaj drabaren pen sa kadà and-i rromani thaj i rumunikani čhib!

.....
.....

4. Ambolden o alav „manro” and-i rumunikani thaj and-i anglikani čhib. Keren leča jekh propozìcia. Zumaven te amboldes kadaja propozìcia rumunikanes thaj anglikanes!

i čhib	o alav	i kerdi propozìcia
rromani	 manro	
rumunikani		
anglikani		

BUTĂQI FÌŠA

Te avelas man grastorro parno, e riga 18-19

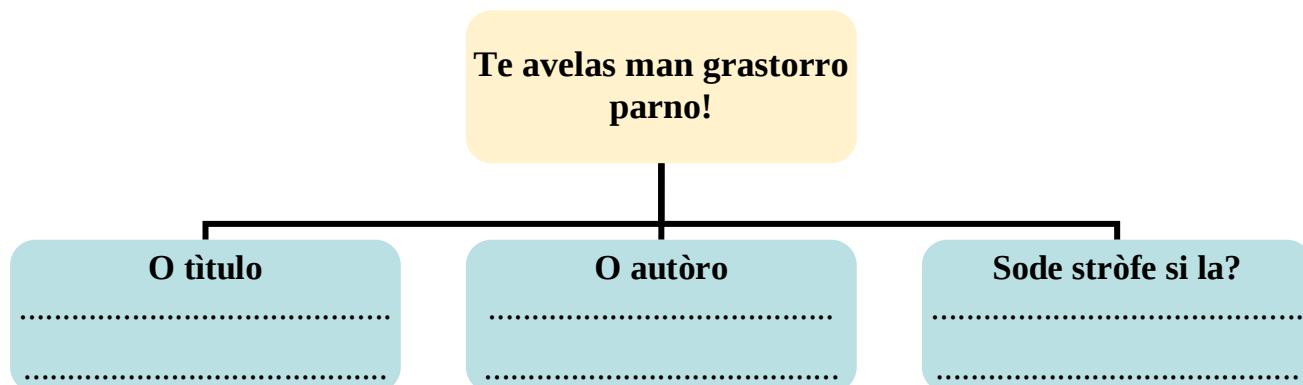
O anav thaj angloanav:

I dăta:

1. Ambolden and-i gazikani éhib i palutni stròfa andar i poezia „Te avelas man grastorro parno!”!

Rromalen, na-i man grast parno, Na-i man nič vurdon uó, Ći miazivav sar rrom baro, Thaj sem baxtalo ke sem terno!	
--	----------------------------------

2. Xramosaren e informăcie palal i poezia „Te avelas man grastorro parno!”!

3. Keren i korespondència maškar e alava andar i éací rig thaj kodola andar i zervi/ stingo rig.

✚ o lil
✚ o tèksto
✚ i poezia
✚ o título

✚ xramosarel pes opre
✚ si la stròfe
✚ si les alineàtură
✚ si les patrină/ riga

4. Ambolden o alav „grast” and-i rumunikani thaj and-i anglikani čhib. Keren leča jekh propozìcia. Zumaven te amboldes kadaja propozìcia rumunikanes thaj anglikanes!

i čhib	o alav	i kerdi propozìcia
rromani	grast	
rumunikani		
anglikani		

5. Xramosaren pa-o telutno than sosθar patăn ke o grast sas thaj si o maj kamlo zivutro e rromenqo!

.....

.....

.....

.....

.....

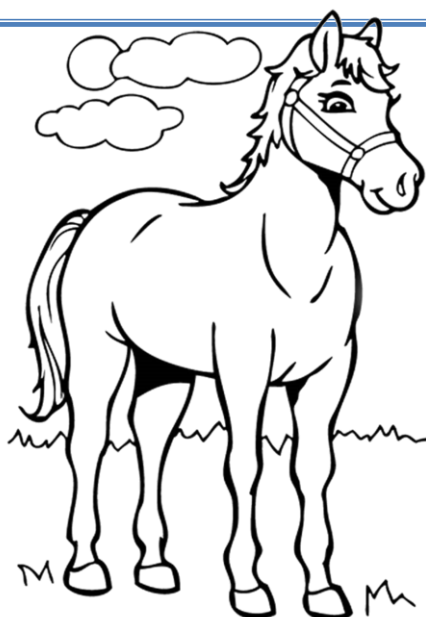
.....

.....

.....

.....

.....

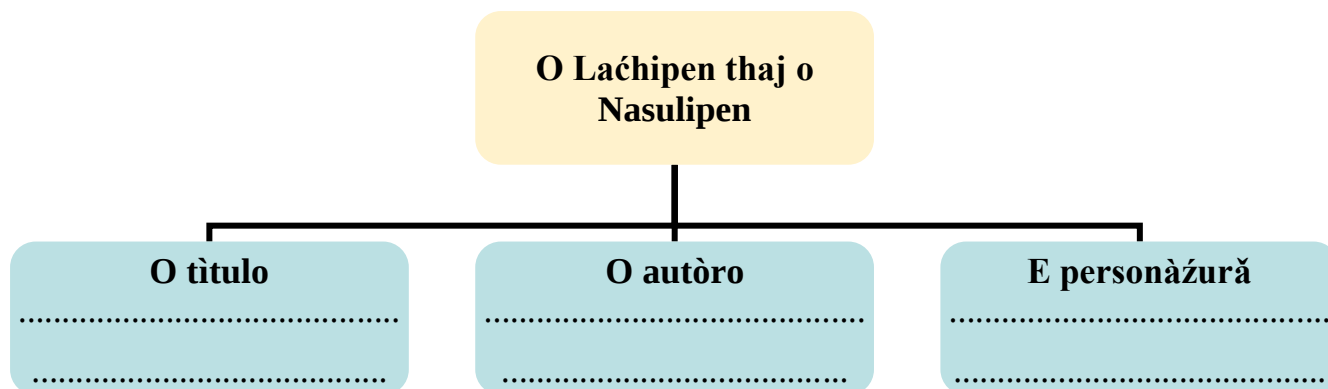
BUTĂQI FÌŠA

O Lačhipen thaj o Nasulipen, e riga 21-22

O anav thaj angloanav:

I dăta:

1. Xramosaren e informăcie palal o tēksto „O Lačhipen thaj o Nasulipen”!

2. Drabaren e vortogrāme thaj čhinen i fōrma kaj na si lači!

✚ p-i lil / p-o lil ✚ p-o fōros / p-i fōros ✚ p-e lila / p-o lila ✚ p-e fōrura / p-o fōrură	✚ p-i drom / p-jekh drom ✚ p-o bar / p-jekh bar ✚ p-e droma / p-jekh droma ✚ p-e bară / p-jekh bară
---	---

3. Thon k-o butipen e avutne sintāgme!

✚ p-o kher ✚ p-o vast ✚ p-o muj ✚ p-o barr	✚ p-i meseli ✚ p-i škōla ✚ p-i luludī ✚ p-i jakh
--	--

4. Ambolden o alav „Devel” and-i rumunikani thaj and-i anglikani čhib. Keren leča jekh propozìcia. Zumaven te amboldes kadaja propozìcia rumunikanes thaj anglikanes!

i čhib	o alav	i kerdi propozìcia
rromani	Devel/ Del	
rumunikani		
anglikani		

5. Ambolden and-i gazikani čhib e avutne propozicie kaj vakăren palal o lačhipen thaj o nasulipen.

✚ Si lokhes te keres jekh nasulipen, maj phares si te keres jekh lačhipen!	
✚ Kana n-aști te des manro, te des lačo lav!	
✚ Na ker nasulipen, ke irinel pes karing tuθe!	

6. Keren duj propozicie palal i telutni imàgina!

.....

.....

BUTĂQI FİŞA

I silàba, i rig 53

O anav thaj angloanav:

I dàta:

1. Xulaven e avutne lava and-e silàbe:

✚ sas	✚ gavesθe	✚ škòla
✚ jekhvar	✚ kana	✚ akana
✚ amala	✚ barile	✚ famìlia
✚ Marin	✚ avilàs	✚ barvali
✚ zivenas	✚ vaxt	✚ dromesqo

2. Drabaren e silàbe thaj xramosaren e arakhle alava:

✚ pa-lem	✚ am-bol-del
✚ ki-ral	✚ kan-re
✚ ko-ka-la	✚ ko-do-les-qe
✚ bo-kha-θar	✚ ma-ches-qe
✚ go-dĩ-sa-rel	✚ xa-lem

3. Drabaren e alava, keren grùpe palal e silabenqo gin: mas, xal, goja, fòros, phral, godăver, kanre, širdel, akana, školaθe, len, xoxavno.

jekh silàba	duj silàbe	trin silàbe

4. Keren po jekh propozicia and-i savi te utilizisaren jekh alav kerdo andar:

✚ jekh silàba:

✚ duj silàbe:

✚ trin silàbe:

BUTĂQI FÌŠA

E vortogràme: and-o, and-i, and-e, i rig 69

O anav thaj angloanav:

I dàta:

1. Drabaren e vortogràme thaj činen i fòrma kaj na si lači!

and-i / and-o gav	and-i / and-e berša	and-o / and-e čhon
and-o / and-i fòros	and-o / and-e lil	and-i / and-e khera
and-e / and-i klàsa	and-e / and-o alava	and-i / and-o alav
and-e / and-i piri	and-i / and-e bar	and-o / and-e dīvesa

2. Thon k-o butipen e avutne sintàgme!

and-o them	and-o štartorro
and-i vrăma	and-i xurdelin
and-i xaning	and-o vast
and-o tèksto	and-o punro

3. Thon e trebutne vortogràme and-o, and-i, and-e pašal e avutne alava!

..... piri	 gav	 kher
..... piră	 gava	 khera
..... them	 fòros	 bar
..... thema	 fòrură	 bară

4. Keren po jekh propozìcia e avutne vortogramenča: and-o, and-i, and-e!

and-o:
and-i:
and-e:

Prezentarea demersului didactic integrat

*

O prezentare integrată a
didactică românească

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE I

I. E tamnaqe barvalimata

1.1. O rromano alfabèto

- ✓ O rromano alfabèto

1.2. Avilăs i tàmna

- ✓ O lil
- ✓ I mujutni komunikàcia

1.3. Te avelas man grastorro parno

- ✓ I poezia
- ✓ O tìtulo thaj e autorosqo anav
- ✓ O lil

1.4. O Lačhipen thaj o Nasulipen

- ✓ O vortaxramosaripen: p-o, p-i, p-e

1.5. O zukel, o rikono vaj i mùca?

- ✓ O narativo tèksto
- ✓ E tekstosqe kotora
- ✓ O xramosardo vakăripen

1.6. Dade, kin manqe grastorres!

- ✓ Jekh bičhaldo bilèto

1.7. I paramìci la molăqi

- ✓ O tìtulo thaj e autorosqo anav
- ✓ I òpera vaj o xramosaripen

1.1. O rromano alfabètò

1. Drabaren o tèksto!

O rromano alfabètò

Śaj te phenes manqe, amala!
Sosθar san lośalo, phrala?
Som jekh čhavo lośalo
Ke zanav o alfabètò rromano!

Žanav rromanes te xramosarav,
Poezie thaj paramiça te drabarav!
Gilă, khelimata vi mangimata
Kadala si mirre barvalimata!

Som barikano so me arakhav
And-e lila so me kamav!
Amaro alfabètò si lačo,
Dăs les amenqe o Devel baro!
(palal o Jonel Kordovan)

2. Ambolden gazikanes o siklilo tèksto!

Alfabetul rrom

Poți să îmi spui, prietene!
De ce ești bucuros, frate?
Sunt un copil bucuros
Deoarece alfabetul rrom îl cunosc!

Știu să scriu în rromani,
Să citesc poezii și povești!
Cântece, jocuri și rugăciuni
Acestea sunt bogățiile mele!

Sunt mândru pentru că pot găsi
În cărți ceea ce doresc!
Alfabetul nostru este bun,
Ni l-a dat Dumnezeu cel mare!
(după Ionel Cordovan)

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

✓ **xramosarav** – *irnav, skirnav, kalărav*
(scriu)

✓ **mangimata** – *rugimata (rugăciuni)*

✓ **barikano** – *but lośalo, mîndro*
(mândru)

✓ **Devel** – *O Svunto Del (Dumnezeu)*

4. Sosθar si lośalo o čhavo?

✚ *O čhavo si lośalo sosθar vov zanel o rromano alfabètò.*

5. So zanel te kerel o čhavo/ i čhaj?

✚ *O čhavo/ I čhaj zanel te drabarel thaj te xramosarel and-i rromani čhib poezie, paramiça, gilă, khelimata vi mangimata.*

6. So arakhel o čhavo and-e lila?

✚ *O čhavo arakhel and-e lila so vov kamel.*

7. Sar si o rromano alfabètò?

✚ *O rromano alfabètò si lačo.*

8. Tume so patăn: sosθar si importânto te prinzaras o rromano alfabètò?

✚ *O rromano alfabètò vastdel amen te xramosaras and-jekh unitàro modo.*

✚ *Savorre rroma trebalas te prinzaren kadava alfabètò.*

1.2. Avilăs i tàmna!

1. Drabaren o tèksto!

Avilăs o angloivend

Mišto avilăn, angloivendea!

Tu xurăvdăn e rukha and-e gălbeno thaj lole gada. Maškar e ranika dikhen pen lole phabaja sar i jag, sovnakutne ambrola, kilava thaj akhora.

Mišto avilăn, kuć tàmna! Tu putardăn e školenqe udara.

P-e bânke si vi e školutne lila vaš i rromani čhib thaj literatūra. I rajni siklărni phenel amenqe:

– Čhavalen, o lil si o maj laćho amal! Kana siklōvas andar lesće, aresas maj godăver vi maj barvale! Te aven baxtale thaj saste-veste!

– Nais tuqe, rajnie, vaš tire alava! Te del tut o Del sastipen vi loš!

(palal o Jonel Kordovàn)

2. Ambolden gazikanes o dino tèksto!

A sosit toamna!

Bine ai venit, toamnă!

Tu ai îmbrăcat copacii în haine galbene și roșii. Printre crengi se văd mere roșii ca focul, pere aurii, prune și nuci.

Bine ai venit, dragă toamnă! Tu ai deschis ușile școlilor.

Pe bănci sunt și manualele de limba și literatura rromani. Doamna învățătoare ne spune:

– Copii, cartea este cel mai bun prieten! Dacă învățăm din ea, devenim mai isteți și mai bogați! Să fiți fericiți și sănătoși-voioși!

– Îți mulțumim, doamna, pentru sfaturile tale! Dumnezeu să îți dea sănătate și bucurie!

(după Ionel Cordovan)

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

✓ angloivend - i tàmna, o durmilaj, o durărdomilaj (toamna)	✓ e rukha - e kašta (pomii, copacii)
✓ xurăvdăn - dinăn gada (ai îmbrăcat, ai ornat, ai împodobit)	✓ e ranika - i kränge (crengile, ramurile)
	✓ sovnakutne ambrola - gălbena ambrola (pere aurii, coapte)

4. So kolòra si e gada savença si xurävde e rukha?

✚ *E gada savença si xurävde e rukha si gàlbena vi lole.*

5. So dinimata andăs amenqe o angloivend?

✚ *O angloivend andăs amenqe frùktură: lole phabaja, sovnakutne ambrola, kilava thaj akhora.*

6. Sosqo lil si p-e siklövnenqe bânke?

✚ *P-e bânke si školutne lila vaś i rromani čhib thaj literatūra.*

7. Sosθar o lil si o maj laćho amal?

✚ *O lil si o maj laćho amal, kodolesqe ke vov kerel amen maj godăver vi maj barvale.*

1.3. Te avelas man grastorro parno!

1. Drabaren i poezia!

Te avelas man grastorro parno!

Te avelas man grastorro parno!
Thaj zèleno vurdon uço,
Te miazivav me rrom baro,
Sar mirro kak, o barvalo!

Rromalen, na-i man grast parno,
Na-i man nić vurdon uço,
Ći miazivav sar rrom baro,
Thaj sem baxtalo ke sem terno!
(palal o Ròmka Demeter)

2. Ambolden gazikanes i siklil poezia!

Dacă aş avea un căluţ alb!

Dacă aş avea un căluţ alb!
Şi o căruţă verde înaltă,
Să semăn ca un rrom mare,
Ca şi unchiul meu, bogatul!

Rromilor, nu am cal alb,
Nu am nici căruţă înaltă,
Nu semăn cu un rrom mare,
Dar sunt fericit că sunt tânăr!
(după Ròmka Demeter)

3. Alosaren aj xramosaren e biprinzarde lava!

✓ **miazivel** - miazel, miazol, meal
(seamănă)

✓ **na-i man** - na si man, nana-i man (**nu am**)

4. Savo suno si le ternes? So kamel vov te avel les?

✚ E ternesqo suno si te avel les jekh parno grastorro!

5. Sar mangel o terno te avel pesqo vurdon?

✚ O éhavo kamel kaj pesqo vurdon te avel zèleno vi uço.

6. Kaça kamel vov te miazivel?

✚ Vov kamel te miazivel pesqe kakoça, e barvaleça.

7. Sosθar si baxtalo o éhavo?

✚ O éhavo si baxtalo ke si terno.

1.4. O Lačhipen thaj o Nasulipen

1. Drabaren o tèksto!

O Lačhipen thaj o Nasulipen

Maj anglal o Lačhipen thaj o Nasulipen bešenat p-i phuv, maškar e manuša. And-jekh dīves, o Nasulipen mardās pes le Lačhipnača thaj inklisto maj zoralo lesθar. O Lačhipen našlo te garavdōl p-o devel thaj pučhlās le Bare Devles so te kerel manušenqe.

O Baro Devel dias les anglal te 3al palem k-e manuša, k-ašti te lokhārel cīra lenqo zivipen, tha` na kadja, khethanes, thaj ma te dikhel les o Nasulipen, kaj te marel les palem, tha`, kadja, jekh po jekh, pa coral.

Kodolesqe, o Nasulipen, savo bešel maškar e manuša, dukhavel amen sa vrāma, and-o vaxt so trebal te ažukeras but 3i kana te xulōl o Lačhipen koθar o devel, tele, p-i phuv. Kadja, o manuš ažukerel o Lačhipen, tha' o Nasulipen ažukerel e manušes.

(palal o Esòpo; o rromano amboldipen si kerdo kaθar o Marcel Courthiade)

2. Ambolden gazikanes o dino tèksto!

Bunătatea și Răutatea

Mai demult, Bunătatea și Răutatea locuiau pe pământ, printre oameni. Într-o zi, Răutatea s-a bătut cu Bunătatea și a ieșit mai puternică decât ea. Bunătatea a fugit să se ascundă în cer și l-a întrebat pe Marele Dumnezeu ce să facă pentru oameni.

Marele Dumnezeu i-a zis să se întoarcă la oameni, ca să le ușureze puțin viața, dar nu așa, împreună, ci fără să o vadă Răutatea, ca să o bată din nou, ci așa, puțin câte puțin, pe furiș.

De aceea, Răutatea, care stă printre oameni, ne doare tot timpul, în timp ce trebuie să așteptăm mult până când să coboare Bunătatea din cer, jos, pe pământ. Așadar, omul așteaptă Bunătatea, iar Răutatea îl așteaptă pe om.

(după Esop; traducerea în limba realizată de Marcel Courthiade)

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

✓ cîra - xancî, zâla, zâlaga (<i>puțin</i>)	✓ savo – kaj (<i>care</i>)
✓ (o) devel - (kathe) o cêri, o cêros (<i>cer</i>)	✓ trebal - si te, trobal, trebui, trebul, kampil (<i>trebuie, este necesar</i>)
✓ te garavdöl - te garavel pes (<i>să se ascundă</i>)	✓ vrăma - (o) vaxt, (o) ciro (<i>vreme, timp</i>)
✓ xulöl - del pes tele (<i>coboară</i>)	✓ (o) zivipen - (o) trăjo (<i>viață, trai</i>)
✓ koθar (dural) - kaθar (paśal) (<i>din, de acolo</i>)	

4. Phenen, kaj beśenas maj anglal o Lačhipen thaj o Nasulipen?

✚ *Maj anglal, o Lačhipen thaj o Nasulipen beśenas p-i phuv.*

5. Kon mardăs pes thaj kon inklisto maj zoralo?

✚ *O Nasulipen mardăs pes le Lačhipnaça thaj inklisto maj zoralo o Nasulipen.*

6. Kaj naślăs o Lačhipen te garavdöl?

✚ *O Lačhipen naślo te garavdöl and-o devel.*

7. Kas pučhlăs palal sar te ažutisarel le manuśen?

✚ *O Lačhipen pučhlăs le Bare Devles so te kerel kaj te vastdel le manuśen.*

8. So phendăs lesqe o Baro Devel?

✚ *O Baro Devel phendăs lesqe te zal palem k-e manuśa, k-asti te lokhărel cîra lenqo zivipen.*

9. So kerel pes maj lokhes, o Nasulipen vaj o Lačhipen?

✚ *Ame zanas so si maj lokhes te kerel pes o Nasulipen sar o Lačhipen.*

✚ *Ame trebal te rodas te avas lačhe manuśa te phiravas amen şukar vi lačhes jekh kolavereça.*

1.5. O zukel, o rikono vaj i mùca?

1. Drabaren o tèksto!

O zukel, o rikono vaj i mùca?

O zukel, kana si baro, vaj o rikono, kana si tikno, si o maj laého amal le manușesqo. Vov zivel pašal e manușesqo kher thaj si but pativalo lesqe. I mùca, misalăqe, na-i odobor lachi amalin e manușesqi. Voj si but šukar, nùmaj kë voj si amalin le manușeça nùmaj kana la si la jekh konkrèt intereso, kana zal pesqe šukar, laches! Palal, mekhel le xulajes!

Kadja, nijekhvar, na kerel o zukel vaj o rikono! Sathaj, ame kamas vi le zukles, vi le rikones, vi la muca!

Siklôven vi tume, éhavalen aj éhajalen, kadaja but šukar poezia kaj vakărel amenqe palal o éaço amalipen mașkar o manuș thaj o zukel vaj o rikono!

(palal o Geòrge Sarău)

O rikonorro

Si man khere rikonorro,
Vov si sar jekh éhavorro,
Bașel man: aw, aw, aw!
Me lesqe phenav: zaw, zaw!

(adaptàcia palal i Helèna Horvathova)

2. Ambolden gazikanes o dino tèksto!

Câinele, cățelul sau pisica?

Câinele, când este mare, sau cățelul, când este mic, este cel mai bun prieten al omului. El trăiește pe lângă casa omului și îi este foarte credincios. Pisica, de pildă, nu este atât de bună prietenă cu omul. Ea este foarte frumoasă, numai că ea este prietenă cu omul doar atunci când are un interes concret, când îi merge bine! După aceea, îl părăsește pe stăpân.

Așa, nu procedează niciodată câinele sau cățelul! Totuși, noi îl adorăm atât pe câine, cât și pe cățel, dar și pe pisică.

Copiilor, învățați și voi această frumoasă poezie care ne vorbește despre prietenia adevărată dintre om și câine sau cățel.

(după Gheorghe Sarău)

Cățelul

Am acasă cățeluș,
El este ca un copilaș,
Latră la mine: vino, vino, vino!
Eu îi răspund: merg, merg!

(adaptare după Helène Hervathova)

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

✓ le xulajes - le maj bares le kheresqo
(<i>pe stăpân</i>)	✓ nijekhvar - nivar, nikana (<i>niciodată</i>)
✓ misalăqe - sar eksèmplo (<i>ca/ de
exemplu, de pildă</i>)	✓ (o) rikono - (o) zuklorro, (o)
zuketlorro (<i>cățel</i>)
✓ mùca - (i) mîca, (i) màčka, (i) pisaj, (i)
bili (<i>pisica</i>)	✓ vakărel - phenel, mothovel, sborizel
(<i>vorbește, relatează, spune</i>)

4. Kas tume kamen maj but? La muca? Le zukles? Le rikones?

- ✚ *Me kamav maj but le zukles.*
- ✚ *Me kamav maj but la muca.*
- ✚ *Man plaçal man vi o zukel, vi i mùca.*

5. Sar phiraven pen o zukel thaj o rikono karing/ mamuj o manuś? Sar phiravel pes i mùca?

- ✚ *O zukel thaj o rikono phiraven pen šukar le manuśeça. Sa o vaxt, von si but pakivale le manuśesqe.*
- ✚ *I mùca phiravel pes šukar le manuśeça nùmaj kana si la jekh konkrèt interèso.*

1.6. Dade, kin manqe grastorres!

1. Drabaren o təksto!

Dade, kin manqe grastorres!

Dade, kin manqe grastorres!
Te inklāv kamav me les!
Dava les' pani an-vedrorro,
Thaj zovorri an-gonorro!

Phabajorri me les' dava.
Thaj p-o nakh les' ćumidava.
Kin, dade, manqe grastorres,
Khurorres, te kamav me les!

Lesqe bala len khuvava,
Dorāça ćhungri les' kerava,
Ći mekhava les jakhanθar,
Ćaravava me les p-i ćar.

(palal o Lėksa Manus)

2. Ambolden gazikanes i poezia!

Tată, cumpără-mi căluț!

Tată, cumpără-mi căluț!
Să îl călăresc doresc!
Îi voi da apă din găletușă,
Și ovăz din săculeț!

Măruleț îi voi da.
Și pe nas îl voi săruta.
Cumpără-mi, tată, un căluț,
Un mânzuleț ca să îl iubesc!

Părul lui îl voi împleti,
Cu ață codițe îi voi face.
Nu-l voi scăpa din ochi,
Îl voi duce la păscut.

(după Lėksa Manus)

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

✓ **dade** – dade!a (tată!)

✓ **vedrorro** – jekh tikni vėdra (găletușă)

✓ **ćaravava** - zava leça te xal ćar (îl

voi duce la păscut)

4. So mangel o ćhavorro te kinel lesqe pesqo dad?

✚ O ćhavorro mangel te kinel lesqe pesqo dad jekh grastorro.

5. So phenel o ćhavorro ke dela le grastorres?

✚ O ćhavorro phenel ke dela le grastorres: pani andar o vedrorro, zovorri andar o gonorro thaj phabajorri.

6. Sar phiravela pes o ćhavorro le grastorreça?

✚ O ćhavorro phiravela pes but šukar e grastorreça.

7. Kaj kamel o ćhavorro te ćumidel le grastorres vaj le khurorres?

✚ O ćhavorro kamel te ćumidel le grastorres p-o nakh.

8. Si tumen vaj sas tumen, khere, jekh grast?

✚ Va, si man! Vov si but šukar vi godăver!

✚ Na si man. Avelas but šukar te avelas man jekh grastorro!

1.7. I paramîci la molăqi

1. Drabaren o tèksto!

I paramîci la molăqi

O Dionisos, e molăqo del, zalas p-o drom aj arakhlăs jekh sùmburo. Lias les aj gelo maj dur. Palal, arakhlăs jekh éiriklăqo kòkalo aj thovdăs o sùmburo and-e éiriklăqo kòkalo, and-o savo, sar vi tume zanen, si jekh șancorro. Gelăs o Dionisos maj dur thaj arakhlăs jekh xeresqo kòkalo. Thovdăs vi les, e éiriklăqo kòkalo, and-e xeresqo kòkalo thaj, gelindoj maj dur, o Dionisos arakhlăs jekh levosqo kòkalo. Atunc, thovdăs e xeresqo kòkalo and-e levosqo kòkalo, kaj sas maj baro.

Kana reslo khere, o Dionisos thovdăs o kòkalo and-i phuv. Paleder, dikhlăs vov ke barilăs kothe jekh rez e drakhença. O Dionisos lias e drakha aj kerdăs lenθar pimos. O pimos sas gudlo aj laçho. Atunçaθar, kon piel kadava pimos kerel kadja: gilabel sar jekh éirikli, dilo si thaj kerel dilimata sar jekh xer, godisarel ke zoralo si sar o lèvo!

(purani grekikani paramîci amboldini aj laçhardi kaθar o Gèorge Sarău)

2. Ambolden gazikanes o dino tèksto!

Povestea vinului

Dionisos, Zeul Vinului, cum mergea pe drum a găsit un sâmbure. L-a luat și a mers mai departe. După aceea, a găsit un os de pasăre și a pus sâmburele în osul de pasăre, în care, după cum și voi știți, se află un șanțuleț. Dionisos a mers mai departe și a găsit un os de măgar. A pus în osul de măgar osul de pasăre și, mergând mai departe, a aflat un os de leu. Atunci, a pus osul de măgar în cel de leu, deoarece cel de leu era mai mare.

Când a ajuns acasă, Dionisos a pus osul în pământ. Mai târziu, el a văzut că acolo a crescut o vie. Dionisos a cules strugurii și a făcut din ei băutură. Băutura era dulce și bună. De atunci, cine bea această băutură face așa: cântă ca o pasăre, este prost și face prostii ca un măgar, crede că este puternic ca un leu!

(poveste veche grecească tradusă și adaptată de Gheorghe Sarău)

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

✓ (o) *sùmburo* - (o) ander (*sâmbure*)

✓ *xeresqo* – măgarisqo (*de măgar*)

✓ (o) *pimos* - (o) piipen, piben (*băutura*)

✓ *reslo* - areslo, reslăs, areslăs (*a ajuns/ a sosit*)

4. Kon sas o Dionisos?

+ *O Dionisos sas e molăqo del.*

5. So arakhlăs vov p-o drom?

+ *O Dionisos arakhlăs p-o drom: jekh sùmburo, jekh ćiriklăqo kòkalo, jekh xeresqo kòkalo vi jekh levosqo kòkalo.*

6. So kerdăs Dionisos andar e drakha arakhle and-i rez?

+ *O Dionisos kerdăs andar e drakha kaj arakhlăs len and-i rez jekh guglo vi laćho pimos/ mol.*

7. Sar kerel kodova kaj piel o pimos?

+ *Kodova kaj piel o pimos kerel kadă: gilabel sar jekh ćirikli, dilo si thaj kerel dilimata sar jekh xer, godisarel ke zoralo si sar o lèvo!*

1.8. Rekapitulàcia

I dàta

O anav

Rekapitulàcia

1. Xramosaren and-i alfabètiko òrdina e grafème:

o intervàlo	e grafème
kaθar o <i>b</i> 3i k-o <i>f</i>	+
kaθar o <i>h</i> 3i k-o <i>p</i>	+
kaθar o <i>r</i> 3i k-o <i>3</i>	+

2. Xramosaren po jekh alav savo astarel vaj and-o savo te aven e dine grafème. Keren lença po jekh propozìcia!

i grafèma thaj o alav	i kerdi propozìcia
<i>é</i> h:	+
<i>i</i> :	+
<i>l</i> :	+
<i>3</i> :	+

3. Roden and-o kadava lil trin poezie thaj xramosaren: e poeziaqo tìtulo, laqo autòro thaj sode stròfe si la.

o tìtulo e poeziaqo	o autòro	e strofenqo gin

4. Thon and-e punktisarde thana e trebutne alava:

- ✚ O 3eno kaj vakărel si
- ✚ O 3eno kaj așunel si
- ✚ I informăcia dini mașkar len0e si

5. Ker jekh dialògo tire kolegoça palal jekh kamli tème:

So phenes tu:	
So phenel tiro kolègo:	
So phenes tu:	
So phenel tiro kolègo:	
So phenes tu:	
So phenel tiro kolègo:	

6. Xramosaren jekh bilèto tumare dajaqe.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.8. Rekapitulàcia

I dàta

O anav

Rekapitulàcia

1. Xramosaren and-i alfabètiko òrdina e grafème:

o intervàlo	e grafème
kaθar o b 3i k-o f	 b, c, é, éh, d, e, f.
kaθar o h 3i k-o p	 h, i, j, k, kh, l, m, n, o, p.
kaθar o r 3i k-o 3	 r, rr, s, s, t, th, u, v, z, z, 3.

2. Xramosaren po jekh alav savo astarel vaj and-o savo te aven e dine grafème. Keren lença po jekh propozícia!

i grafèma thaj o alav	i kerdi propozícia
<i>éh: éhaj</i>	 I <u>éhaj</u> kidel phabaja andar i bar.
<i>i: ingerel</i>	 O dad <u>ingerel</u> e kašta khere.
<i>l: lon</i>	 I daj éhol <u>lon</u> and-o xaben.
<i>3: zukel</i>	 Amaro <u>zukel</u> si but súkar.

3. Roden and-o kadava lil trin poezie thaj xramosaren: e poeziaqo título, laqo autòro thaj sode stròfe si la.

o título e poeziaqo	o autòro	e strofenqo gin
<i>Te avelas man grastorro parno!</i>	Ròmka Demeter	2
<i>Dade, kin manqe grastorres!</i>	Lèksa Manús	3
<i>Murre dadesqe</i>	Ròmka Demeter	4

4. Thon and-e punktisarde thana e trebutne alava:

- ✚ O zeno kaj vakărel si o vakărno.
- ✚ O zeno kaj așunel si o șunărno.
- ✚ I informăcia dini mașkar lenθe si o mesàžo.

5. Ker jekh dialògo tire kolegoça palal jekh kamli tème:

So phenes tu:	– <i>Laćho dīves!</i>
So phenel tiro kolègo:	– <i>Te aves baxtalo!</i>
So phenes tu:	– <i>Kaj zas, Marine?</i>
So phenel tiro kolègo:	– <i>Me zav akana and-o fòros.</i>
So phenes tu:	– <i>Mišto! Ța Devleça!</i>
So phenel tiro kolègo:	– <i>Aćh Devleça!</i>

6. Xramosaren jekh bilèto tumare dajaqe.

25.10.2024

Kuć daje!

But mangav tut, kana zasa tu and-o fòros, te kines vi mange jekh paramićenqo lil!

Naisarel tuqe!

*Tiri kanutni éhaj,
i Daniela*

1.9. Evaluàcia

I dàta

O anav

Evaluàcia

1. Xramosaren and-i alfabètiko òrdina e grafème:

o intervàlo	e grafème
kaθar o <i>a</i> zi k-o <i>j</i>	
kaθar o <i>c</i> zi k-o <i>m</i>	
kaθar o <i>o</i> zi k-o	

2. Xramosaren po jekh alav savo astarel vaj and-o savo te aven e dine grafème. Keren lença po jekh propozìcia!

i grafèma thaj o alav	i kerdi propozìcia
<i>k</i> :	
<i>j</i> :	
<i>th</i> :	

3. Roden and-o kadava lil trin tèkstură thaj xramosaren: lenqo tìtulo, lenqe autòrură thaj sode alineàtură si len.

o tìtulo	o autòro	e alineàtură

4. Ker jekh dialògo tire kolegoça palal jekh kamli tèma:

So phenes tu:	
So phenel tiro kolègo:	
So phenes tu:	
So phenel tiro kolègo:	

5. Xramosaren p-o telutno than jekh bilèto tumare phralesqe/ phenăqe.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.9. Evaluàcia

I dàta

O anav

Evaluàcia

1. Xramosaren and-i alfabètiko òrdina e grafème:

o intervàlo	e grafème
kaθar o a zi k-o j	a, ä, b, c, é, éh, d, e, f, g, x, h, i, j.
kaθar o c zi k-o m	c, d, e, f, g, x, h, i, j, k, kh, l, m.
kaθar o o zi k-o	o, p, ph, r, rr, s, é, 3, t, th, u, v, z.

2. Xramosaren po jekh alav savo astarel vaj and-o savo te aven e dine grafème. Keren lença po jekh propozìcia!

i grafèma thaj o alav	i kerdi propozìcia
k: kamel	Vov <u>kamel</u> te arese dòktoro.
j: jag	O pàpus kerel <u>jag</u> súke kaštença.
th: thuv	Kana na keres jag, na inklòl <u>thuv</u> .

3. Roden and-o kadava lil trin tèkstură thaj xramosaren: lenço título, lenqe autòrură thaj sode alineàtură si len.

o título	o autòro	e alineàtură
Avilăs i tàmna	Jonèl Kordovàn	6
O Laçhipen thaj o Nasulipen	Marcel Courthiade	3
O zukel, o rikono vaj i mùca?	Geòrge Sarău	3

4. Ker jekh dialògo tire kolegoça palal jekh kamli tèma:

So phenes tu:	<i>Kaj kames te zas?</i>
So phenel tiro kolègo:	<i>Kamav te zav and-o fòros mirre dadeça.</i>
So phenes tu:	<i>So kames te keres and-o fòros?</i>
So phenel tiro kolègo:	<i>Kamav te kinav manqe jekh parno gad.</i>

5. Xramosaren p-o telutno than jekh bilèto tumare phralesqe/ phenăqe.

4 novèmbra 2024

Kuć phrala!

Zorales kamav te aves sigo khere and-o dës le Krećunosqo. Amari daj, amaro dad thaj amari tikni phen ažukăren tut vi von. Te na bistares te kines amenge but gudlimata! Ažukărav tut te gilabas krećunosqo kolinde.

Tradav tuqe but sastipen!

Tiri phen, i Ana.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE II

II. E ivendesqe šukarimata

2.1. O pučhipen k-e duj droma

- ✓ O pùnkto thaj e pučhipnasqo sèmno

2.2. O kermuso

- ✓ I kòma thaj e akharipnasqo sèmno

2.3. O rrom thaj i balval

- ✓ E dialogosqi linia thaj e duj pùnkturnă
- ✓ E phiravipnasqe règule

2.4. O ivend

- ✓ E Krećunosqo thaj e Neve Beršesqo baxtipen
- ✓ O alav
- ✓ E alava kaj si len amboldino sènso

2.5. Ivendesqe kofinde

- ✓ E alava kaj si len sajekh sènso

2.6. Duj amala

- ✓ O alav. I silàba

2.7. Rekapitulàcia

2.8. Evaluàcia

2.1. O pučhipen k-e duj droma

1. Drabaren o təksto!

O pučhipen k-e duj droma

Sas kodova and-jekh but durutno vaxt, kana phirenas e benga p-i Phuv, sar amen. Jekh čhavo reslo k-o than kaj ulavel pes o drom. Kothe beśelas o Bareśingenqo, o Lolebalenqo, o Beng pesqe rovlăça and-o vast. Astartăs le čhaves thaj mothovdăs lesqe:

–Dikh, čhavea! Kathe si duj droma. Rakhen len mirre duj rakle. Jekh drom ingărel tut k-o meripen, tha' o aver drom ingărel tut k-o barvalipen. Mekhav tut te pučhes jekhe benges savo drom te astares les, tha', trebal te zanes, jekh andar mirre rakle sa vrjăma xoxavel thaj o aver sa vaxt mothovel o čăcîpen.

So patăn ke kerdăs o čhavo? Beślăs so beślăs, kerdăs godî, uštîlo aj phendăs jekhe bengorresqe: “Pučh tire phrales savo drom ingărel man k-o meripen?”

Pučhlăs o bengorro pesqe phrales thaj vov sikavdăs lesqe jekh drom. Bidaraqo, o čhavo lias te phirel anglal p-o kadava drom, ke zanelas ke kam ingerel les k-o barvalipen.

(purani grekikani paramîci)

2. Ambolden gazikanes o dino təksto!

Întrebare la răscruce de drumuri

A fost odată cu mult timp în urmă, când umblau dracii pe Pământ, la fel cum umblăm noi, oamenii. Un băiat a ajuns la locul unde se bifurcă drumul. Acolo stătea și cel cu coarne mari, cel cu părul roșu, diavolul cu nuiua lui în mână. L-a oprit pe băiat și i-a spus:

- Uite, băiete! Aici sunt două drumuri. Le păzesc cei doi fii ai mei. Un drum te duce la moarte, iar celălalt drum te duce la bogăție. Te las să întrebi pe unul dintre ei pe care drum să mergi, dar, trebuie să știi că unul dintre fiii mei tot timpul minte, iar celălalt mereu spune adevărul.

Ce credeți că a făcut băiatul? A stat cât a stat, s-a gândit, s-a ridicat și a spus unui drăcușor: „Întrebă-l pe fratele tău care drum mă duce la moarte?”.

A întrebat drăcușorul pe fratele lui și el i-a arătat un drum. Fără frică băiatul a început să meargă pe acest drum, că știa că îl va duce la bogăție.

(poveste veche grecească)

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

✓ <i>Barešingenqo</i> - o Lolebalenqo, o Beng, o Durkalo, o Biužo (încornorat, cel cu păr roșu)	✓ <i>ingărel</i> - ingerel (duce, poartă)
✓ <i>bidaraqo</i> - bitrašaço, bi te avel les dar (fără frică, neînfricat)	✓ <i>rakhen</i> – arakhen (aici cu sensul de păzesc)
	✓ <i>vrăma</i> - (o) vaxt (timp, vreme)

4. Kaj bešelas o Barešingenqo?

✚ O Barešingenqo bešelas k-o than kaj ulavel pes o drom.

5. So phendās o Beng le čhavesqe?

✚ O Beng phendās e čhavesqe ke jekh drom ingărel les ka-o meripen thaj o aver drom ingărel les ka-o barvalipen.

6. So phendās o čhavo jekhesqe andar e bengorre?

✚ O čhavo phendās jekhesqe andar e bengorre te pučhel pesqe phrales savo drom ingărel ka-o meripen?

7. Savo drom alosardās o čhavo? Sosθar?

✚ O čhavo alosardās o drom savo sikavdās lesqe o bengorro. Vov alosardās kadava drom sosθar kadava drom ingărel ka-o barvalipen.

I dini situàcia

- jekh bengorro sa o vaxt **phenel o čăcipen**;
- jekh bengorro sa o vaxt **xoxavel**;
- jekh drom ingărel ka-o **meripen**;
- jekh drom ingărel ka-o **barvalipen**;
- o puchipen e čhavesqo: „Savo drom ingărel ka-o meripen?”

Kon pučhel?	Kas pučhel?	So pučhel?	Sar si mesàzo kaj aresel k-o jekhto bengorro	Sar si mesàzo kaj aresel k-o čhavo	Si lačho kodova drom
O bengorro kaj XOXAVEL	E bengorres kaj phenel O ČĂCIPEN	Savo drom ingărel ka-o meripen?	ČĂÇO	XOXAVNO	o drom savo sikavel les o bengorro ingerel ka-o barvalipen
O bengorro kaj phenel O ČĂCIPEN	E bengorres kaj XOXAVEL	Savo drom ingărel ka-o meripen?	XOXAVNO	ČĂÇO (LAČHO)	o drom savo sikavel les o bengorro ingerel ka-o barvalipen

2.2. O kermuso

1. Drabaren o təksto!

O kermuso

Vaj, i mùca mudarel man!
Kèci khelel pes voj mança!
Zurales darav me laθar,
Laqe ùnzie and-e man zan.

Vi me baro te šaj avava,
Kaθar i mùca cí darava
Marava me šukar laça,
Vi laça, vi le zukleça...
(palal o Rostás György)

2. Ambolden gažikanes i siklil poezia!

Șoarecele

Vai, pisica mă omoară!
Cât se joacă ea cu mine!
Tare mi-e frică de ea,
Unghiile ei mă-mpung.

Iar eu mare când voi fi,
De pisică nu mă voi teme
Mă voi bate/ juca frumos cu ea,
Și cu ea, și cu câinele...
(după Rostás György)

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

• mùca - (i) màčka, (i) pisaj, (i) bili, (i) šaneli (pisică)	• kèci - sode, kozom/ kazom, kabor/ kobor, kiki (cât, câtă, câți, câte)
• daral – trašal (a se teme, a-i fi frică)	• ùnzie – najorră (unghii)

4. Kasθar daral/ traśal o kermuso?

+ O kermuso daral e mucaθar.

5. Sosθar daral laθar?

+ Vov daral laθar sosθar pusavel les laqe unziença.

6. So kerela o kermuso kana ovela baro? Kaça vov marela pes şukar?

+ Kana ovela baro o kermuso marela pes şukar vi e mucaça vi e zukleça.

7. Tume dikhle kermusen?

+ Va, ame dikhlām kermusen.

+ Va, ame dikhlām kermusen k-o televizòro thaj p-o internèto.

+ Na, ame na dikhlām kermusen.

8. Si tume, khere, jekh mùca?

+ Va, man si man khere jekh şukar mùca.

+ Na, man na si man khere jekh mùca.

+ Man si man jekh mùca k-i mirri màmi.

9. Kamen la? Čajlöl tumen laθar?

+ Va, me but kamav la muca, sosqe voj si but şukar vi khelutni.

10. Si tumen jekh zukel vaj jekh rikono?

+ Va, si man jekh şukar zukel/ rikono.

+ Na, na si man jekh zukel/ rikono.

+ Man si man jekh zukel and-o gav k-o mirro pàpus.

2.3. O rrom thaj i balval

1. Drabaren o təksto!

O rrom thaj i balval

Jekh rrom zalas p-o drom. Sar zalas, maladöl le Khameça. Le Khamesqe ci däs lesqe „Lačo dıves!”. O Kham kerdiläs xoläriko thaj phendäs zorales le rromesqe:

- Terdöv, fëri, rroma! Sosðar ci dän man’ „Lačo dıves!”?
- Ke tu ci san Baro Raj!
- Azükär fëri, rroma! Te perel p-e tut o tato milaj!
- Na-i khanć, i Balval te phurdel!

Sar zalas maj dur, maladiläs le Ivendeça. Nić kadalesqe na däs „Lačo dıves!”. Vi o Ivend tordärdäs le rromes:

- Rroma, sosðar ci dän man’ „Lačo dıves!”
- Ke ci san tu Baro Raj!
- Azükär fëri, rroma! Te perel p-e tut o zoralo Ivend!
- Na-i khanć, i Balval te na phurdel!

Thaj kana resläs i Balval, o rrom, dural, vazdäs opre pesqi stadı aj dias „Lačo dıves!” la Balvaläqe, andar kodoja ke i Balval sas i maj bari Rajni!

(palal o Karsai Ervin thaj Rostas – Farkas György)

2. Ambolden gazikanes o dino təksto!

Rromul și vântul

Un rrom mergea pe drum. Cum mergea, se întâlnește cu Soarele. Soarelui nu i-a dat „Bună ziua!”. Soarele s-a supărat și a strigat către rrom:

- Oprește-te, numai puțin, rromule! De ce nu mi-ai dat „Bună ziua!”?
- Că tu nu ești domn mare!
- Așteaptă numai, rromule! Va veni peste tine vara călduroasă!
- Nu-i nimic, vântul să sufle!

Cum mergea mai departe, s-a întâlnit cu iarna. Nici acesteia nu i-a dat „Bună ziua!”. Și iarna l-a oprit pe rrom:

- Rromule, de ce nu mi-ai dat „Bună ziua!”
- Că nu ești doamnă mare!
- Așteaptă numai, rromule! O să vină peste tine iarna grea!
- Nu-i nimic, vântul să nu sufle!

Și când a ajuns vântul, rromul, de departe, și-a ridicat pălăria și a dat „Bună ziua!” vântului, deoarece vântul a fost cel mai mare domn!

(după Karsai Ervin și Rostas – Farkas György)

3. Xramosaren e bîprînzarde lava!

- *fèri* - nùmaj, sàmo (*numai*)
- *maladöl* – malavel pes (*se întâlnește*)
- *reslăs* – (*a*)reslăs (*a ajuns, a sosit*)
- *sosθar* – sosqe (*de ce, deoarece, fiindcă*)
- *terdöv* – *ách* (*oprește-te, stai*)
- *tordărdăs* – *áchavdăs* (*a oprit*)

4. Kaça maladilăs o rrom?

✚ Maj anglal, o rrom maladilăs le Khameça.

5. O rrom dăs le Khamesqe „Lačo dïves!”? Sosθar?

✚ Na, o rrom na dăs „Lačo dïves!” le Khamesqe.

✚ O rrom na dăs „Lačo dïves!” le Khamesqe, sosθar phendăs ke o Kham na si Baro Raj!

6. So phendăs lesqe o Kham?

✚ O Kham phendăs le rromesqe te azükărel ke perela pa lesθe o tato Milaj.

7. So phendăs o rrom e Khamesqe?

✚ O rrom phendăs e Khamesqe ke na-i khanć, nùmaj i Balval te phurdel.

8. Kaça maj maladilăs o rrom?

✚ Sar zalas maj dur, o rrom maladilăs le Ivendeça.

9. Sosθar o rrom na dăs le Ivendesqe „Lačo dïves!”?

✚ O rrom na dăs „Lačo dïves!” le Ivendesqe, sosθar phendăs ke o Ivend na si Baro Raj!

10. So phendăs o Ivend aj so phendăs o rrom?

✚ O Ivend phendăs le rromesqe te azükărel ke perela pa lesθe o zoralo Ivend, haj o rrom phendăs ke na si khanć nùmaj i Balval te na phurdel!

11. Sar phiravdăs pes amaro rrom kana inklisti, dural, i Balval?

✚ O rrom, dural, vasdăs opre pesqi stadï aj dias „Lacho dïves!” e Balvalăqe.

2.4. O ivend

1. Drabaren o təksto!

O ivend

Palal o barvalo șarel, avel o șilalo ivend. Les si les trin éhona: o decembro, o januaro, o februaro.

K-o astaripen le decembrosqo, and-i răt karing o šovto dīves, si jekh barodīves, o Phuro Nikolāje, kana e éhavorre azukeren lesθar dārură, kana von sinesas kanutne thaj na kerde dilimata, te von line šukar ašarimata k-i škola. Texarinăθe, rano, savorre éhavorre roden and-e penqe tiraxa aj kherōrră, vaj pašal lenθe, thaj arakhen lila, gudlimata, kùkle, khelimata, gada thaj aver.

Palal duj kurke, von lien e ivendesqi vakànca, kana na maj zan trin kurke školăθe. Akana von den vast le daden aj le dejan te anglekeren pen Krećunosθe. Akana sine éhinde e bale, o balano mas si anglekerdo vaš le ivendesqe baredīvesa: o Krećuno, o Nevo Berś, o Svunto Vasili.

E éhave aj le éheja khelen pen baxtale andar o iv, keren ivesqe manuša, den pen le xaiveça, maren pen le ivesqe glontença.

O Krećuno si o barodīves kaj sikavel amenqe ke, akana duj mije berša maj anglal, biandilo o Éhav le Devlesqo, k-o Betleemo. Krećunosθe, ame bešas trujal o zèleno suvālo rukh, p-i sinia si akhora aj gevrèkură. Ame azukeras te aven e phirutne-gilavne te gilaben krećunosqe kolinde. Von gilaben but šukar:

*Dikh-θar aven e gilavne,
Ivesqe luludă,
Răte, kana šunes e bašnen,
Ivesqe luludă...*

2. Ambolden gazikanes o dino təksto!

Iarna

După toamna cea bogată, vine iarna friguroasă. Ea are trei luni: decembrie, ianuarie, februarie.

La începutul lui decembrie, în seara celei de-a șasea zi, sărbătorim Moș Nicolae, când copiii așteaptă de la el daruri, dacă au fost ascultători și nu au făcut prostii, și au obținut rezultate bune la școală. De dimineață, de vreme, toți copiii caută în pantofii și cizmulitele lor, sau lângă ele, și găsesc cărți, dulciuri, păpuși, jucării, haine și altele.

După două săptămâni, ei primesc vacanța de iarnă, când aceștia nu mai merg trei săptămâni la școală. Acum ei îi ajută pe tați și pe mame să se pregătească de Crăciun. Acum se taie porcii, carnea de porc este preparată pentru sărbătorile de iarnă: Crăciunul, Anul Nou, Sfântul Vasile.

Băieții și fetele se joacă fericiți în zăpadă, fac oameni de zăpadă, se dau cu sania, se bat cu bulgări de zăpadă.

Crăciunul este sărbătoarea care ne arată că, în urmă cu două mii de ani, s-a născut Fiul lui Dumnezeu, la Betleem. De Crăciun, noi stăm în jurul bradului, pe masă sunt nuci și covrigi. Noi așteptăm să vină colindătorii să cânte colinde de Crăciun. Ei cântă foarte frumos:

*Iată vin colindătorii,
Florile dalbe,
Seara, când cântă cocoșii,
Florile dalbe...*

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

✓ (o) <i>angloivend</i> - (o) șarel, (o) durmilaj, (o) durărdomilaj, (i) tàmna (<i>toamna</i>)	✓ <i>kùkla</i> - (i) kuklin, (i) papùșa (<i>păpușă</i>)
✓ (e) <i>așarimata</i> - lache aj gudle lava (<i>laude, aprecieri</i>)	✓ (e) <i>kheròrră</i> - (e) cisme le xurdorrenqe (<i>cizmulite</i>)
✓ (e) <i>gevrèkură</i> - (e) xivăle (<i>covrigi</i>)	✓ <i>ràno</i> - texarinăthe, javinăthe (<i>dimineața, de vreme</i>)
✓ <i>glontența</i> – xomelënța (<i>bulgări</i>)	✓ <i>von sinesas</i> - von sasas (<i>ei/ ele au fost, ei/ele erau</i>)
✓ <i>xaiveța</i> - (o) xaiv, (i) sània (<i>cu sania</i>)	

4. Save aver anava si vaș o angloivend?

✚ *Vaș o angloivend maj si amen e anava: i tàmna, o durmilaj.*

5. Save si e chona le ivendesqe?

✚ *Le ivendesqe chona si: i decembra, i januàra vi i februàra.*

6. Save baredivesa si ivende?

✚ *Ivende si o Krečùno, o Nevo Berś vi o Svùnto Vasili.*

7. So arakhen and-e penqe tiraxa aj kheròrră le maj kanutne chavorre?

✚ *Le maj kanutne chavorre arakhen and-e penqe tiraxa aj kheròrră: lila, gudlimata, kùkle, khelimata, gada thaj aver.*

8. Sar khelen pen e chavorre aj e chajorră ivende?

✚ *Ivende, e chavorre aj e chajorră keren ivesqe manuša, den pen le xaiveța, maren pen le ivesqe glontența.*

9. So gilaven e phirutne-gilavne?

✚ *E phirutne-gilavne gilaven krečunosqe kolinde.*

2.5. Ivendesqe kolinde

1. Drabaren o təksto!

Ivendesqe kolinde

O Krećuno anel amenqe godi sar thaj kaj sas biandilo o Raj O Isuso Xristoso. E Krećunosqe aj e ivendesqe gilavimata sikaven amenqe palem savorre kodola svunto momētura: sar i Uzi Čhej, i Maria, thaj o Jòsif gele k-o Betleemo te xramosaren pen and-e lila, kadja sar sas o zorphenipen le romanurenqe thagaresqo, sar i Maria biandās le Isusos, and-jekh khaselin, maškar e phusa, sar avile e cácarne, e mágura, te dikhen Les thaj aver. Siklōven vi tume te gilaben kadala šukar kolinde!

Adēs biandilo o Xristos

Adēs biandilo o Xristos,
O Mesia, o dudalo.
*R. Ašaren Les aj gilaben,
Lošale t-aven!*

I balval zurales marel,
O iv lesθe na resel.
*R. Ašaren Les aj gilaben,
Lošale t-aven!*

Tiknorro, patārdo
An-pambukaqo dikhlo.
*R. Ašaren Les aj gilaben,
Lošale t-aven!*

2. Ambolden gažikanes o dino təksto vi i dini kolinda!

Colinde de iarnă

Crăciunul ne aduce aminte unde și când s-a născut Domnul nostru Isus Hristos. Colindele și cântecele de Crăciun ne vorbesc despre toate acele momente sfinte: cum Sfânta Fecioară Maria și Iosif au plecat la Betleem să se înscrie, așa cum era legea dată de către împăratul romanilor, cum Maria L-a născut pe Isus într-o iesle, între paie, cum au venit magii să-L vadă și altele. Învățați și voi să cântați această colindă frumoasă.

Astăzi s-a născut Hristos

Astăzi s-a născut Hristos,
Mesia chip luminos.
*R. Lăudați și cântați,
Și vă bucurați!*

Vântul tare bate,
Zăpada la el n-ajunge.
*R. Lăudați și cântați
Și vă bucurați!*

Mititel, înfășățel
În scutec de bumbăcel.
*R. Lăudați și cântați
Și vă bucurați!*

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

✓ zorphenipen - kris (<i>poruncă, lege, ordin</i>)	✓ (i) khaselin- (o) than kaj arakhen pen o khas vaj e suluma (<i>staul</i>)
✓ (o) devel - (o) cèros, (o) cèri (<i>cerul</i>)	✓ (e) phusa - (e) suluma (<i>paie</i>)
✓ (o) Devlorro - (o) Isùso Xristòso (<i>Domnul Isus Hristos</i>)	

4. Palal so anel amenqe godĩ o Krećuno?

✚ O Krećuno anel amenqe godĩ sar thaj kana sas biandilo o Raj o Isùso Xristòso.

5. Sosθar gele i Marià thaj o Jòsif k-o Betleèmo?

✚ I Marià thaj o Jòsif gele k-o Betleèmo te xramosaren pen and-e lila palal sar sas o zorphenipen dino kaθar e romanurenqo thagar.

6. Kaj sas biandilo o Devlorro, o Isùso Xristòso?

✚ O Devlorro, o Isùso Xristòso, sas biando and-jekh khaselin, maškar e suluma.

7. Kon avile kothe, kaj sas biandilo o Čhav le Devlesqo kaθar i Uži Čhej?

✚ Kothe, kaj sas biando o Isùso, avile e cácarne, e màgură vi e bakrără.

2.6. Duj amala

1. Drabaren o tèksto!

Duj amala

Sas jekhvar duj amala: o Jon thaj o Marin. Von zivenas gavesøe. Kana von barile, aviləs o vaxt te zan vi le duj k-o fòros te siklòven k-i škòla. Akana, le Jones sasas les jekh familia maj barvali, thaj o Marin sasas mai éorro. Lenqe deja éhutine lenqe and-él gonorre xamos te avel len p-o drom. Palal so geline von jekh kotor dromesqo, lias len i bokh thaj beše von te xan. O Jon ankalavel te xal: mas, goja, kiral thaj aver, thaj o Marin ankalavel jekhe mačhorres, ke na sas les maj but. Xan andar penqo xamos thaj zan maj dur. Anglal so te aresen and-o fòros, palem liel len i bokh thaj bešen te xan.

O Jon palem ankalavel mas, goja, kiral, thaj o Marin éi maj sas les nùmaj él kòkala le mačhesqe thaj thol pes vi vov te xal .

O Jon dikhel thaj pučhel les:

– Sar, phrala, tu xas kanre mačhesqe bokhaθar?

– Na bokhaθar, phrala, amboldel o Marin. Kadava mačo, kaj xalem les, sasas drabardo thaj kon xal lesqe kòkala avela but godäver and-i škòla. Kodolesqe xav me kadala kanre mačhesqe.

O Jon dikhel lesøe, maj bešel, maj godšarel pes thaj phenel karing o Marin:

– Dikh, phrala, me dav tut murro xamos, thaj tu de man él kanre le mačhesqe, kames?

O Marin bešel, kerel pes ke godšarel pes, thaj phenel lesqe:

– Mišto, phrala, kadja te avel, ke si mišto te avas duj amala but godäver and-i škòla sar jekh. Thaj o Marin širdel te xal o mas, él goja thaj so maj sas thaj del le Ionosqe le mačhesqe kòkala.

Kana aresen von and-o fòros, k-i škòla, o Jon phenel:

– Šun, phrala! Xalem me kodola kanre, thaj éi fal man ke sem maj godäver! Godšarav me e školaøe, thaj éi zanav maj but sar anglal, sosθar, so te avel?

– E! - amboldel i duma lesqe o Marin. Sa siklilän vareso, phrala! Akana zanes vi tu ke i **godī na bešel and-o xaben!**

(palal o Žufter Borkoj)

2. Ambolden gazikanes o dino tøksto!

Doi prieteni

A fost odată doi prieteni: Ion și Marin. Ei locuiau în sat. Când au crescut, a sosit timpul să meargă amândoi în oraș, la școală să învețe. Ion avea o familie mai bogată, iar Marin era mai sărac. Mamele lor le-au pus în ghiozdane mâncare, ca să aibă pe drum. După ce au mers o parte din drum, i-a apucat foamea și au stat să mănânce. Ion scoate să mănânce: carne, cârnați, brânză și altele, iar Marin scoate un peștișor, căci nu avea mai mult. Mănâncă din mâncarea lor și merg mai departe. Înainte să ajungă în oraș, li s-a făcut din nou foame și au stat să mănânce.

Ion scoate iarăși carne, cârnați, brânză, iar Marin nu mai avea decât oasele peștelui și s-a pus și el să mănânce.

Ion privește și-l întreabă:

- Cum, frate, tu mănânci oasele peștelui de foame?

- Nu de foame, frate, răspunde Marin. Acest pește, pe care l-am mâncat, era fermecat și cine-i mănâncă oasele va fi foarte deștept la școală. De aceea mănânc aceste oase ale peștelui.

Ion îl privește, mai stă, se mai gândește, și îi spune lui Marin:

- Uite, frate, îți dau mâncarea mea, și tu dă-mi oasele peștelui, vrei?

Marin, stă, se preface că se gândește, și îi spune:

- Bine, frate, așa să fie, că este bine să fim doi prieteni foarte deștepti în școală, decât unul. Și Marin începe să mănânce carnea, cârnații și ce mai era și i-a dat lui Ion oasele peștelui.

Când ajung ei în oraș, la școală, Ion zice:

- Ascultă, frate! Am mâncat eu oasele peștelui, dar nu mi se pare că sunt mai deștept! Gândesc eu la școală, dar nu știu mai mult ca înainte, de ce, ce să fie?

- E! îi răspunde la vorba lui Marin. Tot ai învățat ceva, frate! Acum știi și tu că înțelepciunea nu stă în mâncare!

(după Jupter Borcoi)

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

✓ **amboldel** - irinel (o lav) (**răspunde**)

✓ **ankalavel** – inkalavel (**scoate**)

✓ **čhutine lenqe** – thovdine (**le-au pus**)

✓ **(o) xamos** - (o) xaben (**mâncarea**)

✓ **kanre mačhesqe** - kòkala mačhesqe
(**oase de pește**)

✓ **širdel** - malavel, astarel te... (**începe**)

4. Kaj trebulas te zal o Jon thaj o Marin?

✚ O Jon thaj o Marin trebulas te zal and-o fòros, k-i škòla.

5. Kon sasas barvalo, kon sasas ćorro?

✚ O Jon sasas barvalo, thaj o Marin sasas ćorro.

6. So ankalavel o Jon te xal andar o gonorro?

✚ O Jon ankalavel te xal andar o gonorro: mas, goja, kiral thaj aver.

7. So ankalavdās o Marin andar pesqo gonorro?

✚ O Marin ankalavdās andar pesqo gonorro jekhe machorres, ke na sas les maj but.

8. Anglal te aresen von and-o fòros, kana von beśle te xan palem, so ankalavde e ćhave andar penqe gonorre?

✚ Anglal te aresen and-o fòros, o Jon ankalavdās andar o gonorro mas, haj o Marin ankalvdās le maćhesqe kòkala.

9. So phendās o Marin le Jonesqe kana o Jon dikhlās ke o Marin xal e kòkala le maćhesqe?

✚ O Marin pućhlās le Jonos sosθar xal vov le maćhesqe kanre bokhaθar?

10. So kerdās o Jon?

✚ O Jon paruvdās pesqo xaben le maćhesqe kanrença.

11. So phendās o Jon kana von aresle k-i škòla?

✚ Kana von aresle k-i škòla o Jon phendās ke ci fal les ke si maj godăver palal so xalās e maćhesqe kòkala.

12. So phendās o Marin le Jonosqe?

✚ O Marin phendās le Jonosqe ke akana zanel vi vov ke i godi na beśel and-o xaben.

13. Tume, sar patăn: beśel i godi and-o xaben vaj na?

✚ Na, i godi na beśel and-o xaben.

✚ I godi aćhel and-e lila vi and-e bută save siklōvas len k-i škòla vi andar i fāmilia.

2.7. Rekapitulàcia

1. Thon e avutne alava and-o tabèlo palal i grafèma savăça astarel/širdel: *kan, éen, šil, zal, zeno, šudro, kamel, čikat, zukel, šošoj, kerko*.

é	k	š	3

2. Xramosaren palal svàko alav e silabenqo gin.

lil -	bikinel -	bašno -
lolo -	telefòno -	than -
ašunel -	mas -	rromni -

3. Xulaven e avutne alava and-e silàbe. Xramosaren len palal kodoja and-o telutno tabèlo palal e silabenqo gin: *dad, daj raklo, momeli, sasuj, xoxavel, zal, bori, siklòvel*.

jekh silàba	duj silàbe	trin silàbe

4. Xulaven e alava andar e telutne propozìcie. Xramosaren palal kodoja e arakhle propozìcie. Phenen sode alava si and-i svàko propozìcia.

i propozìcia	i palemxramosardi propozìcia	e alavenqo gin
Olologadsimelalo.		
P-okimposibutgiv.		
Memangavtuttegilabes.		
Nasvàkožambasizèleno.		
I žiràfasimajućisarograst.		
OGeorgekameltedrabareljekhparamiçi.		

5. Xramosaren po jekh propozîcia savi te agorisarel pes and-o:

anda so agorisarel pes i propozîcia	i kerdi propozîcia
+ viram/ pûnkto (.)	+
+ akharipnasqo sêmno (!)	+
+ pučhipnasqo sêmno (?)	+

6. Thon e trebutne puntuaciaqe sêmnuřă. Ambolden e propozîcie and-e gazikani čhib!

o rromano têtsto	o amboldipen and-i gazikani čhib
__ Alo__ Lačho dîves__ Aśunes man__	
__ Va__ va__ Sar te na__ Lačho dîves__	
__ Kaj tu san__	
__ Me zav akana k-i škola__	
__ Kana aves manθe__	
__ Palal so avav kaθar i škola__	
__ Mišto__ Ța Devleça__	
__ Ačh Devleça__	

7. Xramosaren e alava kaj si len amboldino/ mamujutno sênso!

+ tele -	+ tikno -
+ parno -	+ rovel -
+ dur -	+ kothe -
+ avri -	+ tato -

8. Xramosaren po jekh alav kaj si les sajekh sênso e dine alavença. Keren po jekh propozîcia le arakhle alavença.

o dino alav	o alav sajekhe sensoça	i kerdi propozîcia
armin		
men		
vàzi		
phenel		

2.7. Rekapitulăcia

1. Thon e avutne alava and-o tabèlo palal i grafèma savăça astarel/şirdel: *kan, éen, şil, zal, zeno, şudro, kamel, čikat, zukel, šošoj, kerko.*

ć	k	ś	3
<i>ćen</i>	<i>kan</i>	<i>şil</i>	<i>zal</i>
<i>čikat</i>	<i>kamel</i>	<i>şudro</i>	<i>zeno</i>
	<i>kerko</i>	<i>šošoj</i>	<i>zukel</i>

2. Xramosaren palal svàko alav e silabenqo gin.

✚ <i>lil</i> - 1	✚ <i>bikinel</i> - 3	✚ <i>bašno</i> - 2
✚ <i>lolo</i> - 2	✚ <i>telefonò</i> - 4	✚ <i>than</i> - 1
✚ <i>aşunel</i> - 3	✚ <i>mas</i> - 1	✚ <i>rromni</i> - 2

3. Xulaven e avutne alava and-e silàbe. Xramosaren len palal kodoja and-o telutno tabèlo palal e silabenqo gin: *dad, daj raklo, momeli, sasuj, xoxavel, zal, bori, siklòvel.*

jekh silàba	duj silàbe	trin silàbe
<i>dad</i>	<i>ra-klo</i>	<i>mo-me-li</i>
<i>daj</i>	<i>sa-suj</i>	<i>xo-xa-vel</i>
<i>zal</i>	<i>bo-ri</i>	<i>si-klò-vel</i>

4. Xulaven e alava andar e telutne propozìcie. Xramosaren palal kodoja e arakhle propozìcie. Phenen sode alava si and-i svàko propozìcia.

i propozìcia	i palemxramosardi propozìcia	e alavenqo gin
Oologadsimelalo.	<i>O lolo gad si melalo.</i>	5
P-okimposibutgiv.	<i>P-o kìmpo si but giv.</i>	5
Memangavtuttegilabes.	<i>Me mangav tut te gilabes.</i>	5
Nasvakožambasizèleno.	<i>Na svàko žamba si zèleno.</i>	5
I žiràfasimajućisarograst.	<i>I žiràfa si maj ući sar o grast.</i>	8
OGeorgekameltedrabareljekhparamìci.	<i>O George kamel te drabarel jekh paramìci.</i>	7

5. Xramosaren po jekh propozîcia savi te agorisarel pes and-o:

anda so agorisarel pes i propozîcia	i kerdi propozîcia
+ viram/ pûnkto (.)	+ Man si man jekh rikono.
+ akharipnasqo sêmno (!)	+ Te aven saste-veste!
+ pučhipnasqo sêmno (?)	+ So kames te phenes?

6. Thon e trebutne puntuaciaqe sêmnuřă. Ambolden e propozîcie and-e gazikani čhib!

o rromano têtsto	o amboldipen and-i gazikani čhib
– Alo! Lačho dîves! Aśunes man?	– Alo! Bună ziua! Mă auzi?
– Va, va! Sar te na! Lačho dîves!	– Da, da! Cum să nu! Bună ziua!
– Kaj tu san?	– Unde ești?
– Me zav akana k-i škola.	– Acum merg la școală.
– Kana aves manthe?	– Când vii la mine?
– Palal so avav kaθar i škola.	– După ce vin de la școală.
– Mišto! Ța Devleça!	– Bine! La revedere!
– Ačh Devleça!	– La revedere!

7. Xramosaren e alava kaj si len amboldino/ mamujutno sênso!

+ tele - opre	+ tikno - baro
+ parno - kalo	+ rovel - asal
+ dur - paše	+ kothe - kathe
+ avri - andre	+ tato - šil, šudro

8. Xramosaren po jekh alav kaj si les sajekh sênso e dine alavenča. Keren po jekh propozîcia le arakhle alavenča.

o dino alav	o alav sajekhe sensoča	i kerdi propozîcia
armin	šax	Man čajlöl man but o <u>šax</u> maseča.
men	korr	La žirafa si la jekh lûngo <u>korr</u> .
vàzi	kîmpo	P-o <u>kîmpo</u> si but kheresqe živutre.
phenel	vakărel	Kadaja čhaj <u>vakărel</u> but šukar.

2.8. Evaluàcia

1. Xulaven and-e silàbe e avutne alava:

✚ éhavo:	✚ šóšoj:	✚ amaro:
✚ drom:	✚ grast:	✚ ternipen:
✚ milaj:	✚ khangeri:	✚ arakhel:

2. Xulaven e alava andar e telutne propozìcie. Xramosaren palal kodoja e arakhle propozìcie. Phenen sode alava si and-i svàko propozìcia.

i propozìcia	i palemxramosardi propozìcia	e alavenqo gin
Leberšessilesdešudujchona.		
Echavekhelenpensukar.		
Akanazanavtedrabaravmišto.		

3. Drabaren e propozìcie thaj thon e trebutne puntuaciaqe sèmnură. Ambolden e propozìcie and-i gazikani čhib.

o rromano tèksto	o amboldipen and-i gazikani čhib
Me sem jekh lačho siklövno_____	Eu sunt un elev bun.
Kana avilăn k-i škòla_____	Când ai venit la școală?
Lačhi texarin_____	Bună dimineața!
I Ana__ i Krina__ thaj o Avram si phrala__	Ana, Crina, și Avram sunt frați.
____ Čhavalen__ aven khere__	- Copii, veniți acasă!

4. Xramosaren o mamujutno/ amboldino lav vaś e dine alava. Keren po jekh propozìcia e arakhle alavença.

o alav	o mamujutno alav	i propozìcia e mamujutne alaveça
<i>kathe</i>		✚
<i>asal</i>		✚
<i>kalo</i>		✚

5. Arakhen e alava kaj si len sajekh xatăripen/ sènso e alavença:

✚ <i>tradel</i> -
✚ <i>del duma</i> –
✚ <i>dilgo</i> –

2.8. Evaluàcia

1. Xulaven and-e silàbe e avutne alava:

✚ <i>čhavo: čha-vo</i>	✚ <i>šoşoj: šo-šoj</i>	✚ <i>amaro: a-ma-ro</i>
✚ <i>drom: drom</i>	✚ <i>grast: grast</i>	✚ <i>ternipen: ter-ni-pen</i>
✚ <i>milaj: mi-laj</i>	✚ <i>khangeri: khan-ge-ri</i>	✚ <i>arakhel: a-ra-khel</i>

2. Xulaven e alava andar e telutne propozìcie. Xramosaren palal kodoja e arakhle propozìcie. Phenen sode alava si and-i svàko propozìcia!

i propozìcia	i palemxramosardi propozìcia	E alavenqo gin
Lebersessilesdeşudujčhona.	<i>Le berşes si les deşuduj čhona.</i>	6
Ečhavekhelenpenşukar.	<i>E čhave khelen pen şukar.</i>	5
Akanažanavtedrabaravmišto.	<i>Akana žanav te drabarav mišto.</i>	5

3. Drabaren e propozìcie thaj thon e trebutne puntuaciaqe sèmnură. Ambolden e propozìcie and-i gazikani čhib!

o rromano tèksto	o amboldipen and-i gazikani čhib
<i>Me sem jekh lačho siklövno.</i>	<i>Eu sunt un elev bun.</i>
<i>Kana avilăn k-i škòla?</i>	<i>Când ai venit la şcoală?</i>
<i>Lačhi texarin!</i>	<i>Bună dimineața!</i>
<i>I Ana, i Krina, thaj o Avram si phrala.</i>	<i>Ana, Crina, și Avram sunt frați.</i>
<i>- Čhavalen, aven khere!</i>	<i>- Copii, veniți acasă!</i>

4. Xramosaren o mamujutno/ amboldino lav vaś e dine alava. Keren po jekh propozîcia e arakhle alavença.

o alav	o mamujutno alav	i propozîcia e mamujutne alaveça
<i>kathe</i>	<i>kothe</i>	+ <u>Kothe</u> si maj but éhave sar si kathe.
<i>asal</i>	<i>rovel</i>	+ O tikno éhavo <u>rovel</u> palal pesqi daj.
<i>kalo</i>	<i>parno</i>	+ Man si man jekh <u>parno</u> grast.

5. Arakhen e alava kaj si len sajekh xatăripen/ sênso e alavença:

- + *tradel - bićhalel*
- + *del duma – vakărel, sborizel, mothol, mothovel, vorbisarel, vorbil*
- + *dilgo – lûngo, zinzardo*

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE III

III. O amalipen

3.1. I doś

- ✓ O alav. I silàba. I grafema – o aśunipen.

3.2. O laćho amal

- ✓ O vortaxramosaripen: na-i
- ✓ O vortaxramosaripen: n-aśti, d-aśti, k-aśti

3.3. Duj éhave

- ✓ O vortaxramosaripen: and-o, and-i, and-e, and-e
- ✓ O vortaxramosaripen: and-jekh

3.4. O manuś thaj le duj pesqe éhaja

- ✓ O vortaxramosaripen: k-o, k-i, k-e, k-e
- ✓ O vortaxramosaripen: k-jekh

3.5. Rekapitulàcia

3.6. Evaluàcia

3.1. I doś

1. Drabaren o təksto!

I doś

Murro kàk kerel phuvăqe piră. Vov uśtel texarinăθar, xunavel i phuv, anel pani, kerel i ćik thaj, palal so kerel e piră, thol len avri, anglal o kher, khamesθe.

And-jekh dės, lesqe duj ćhavorre, jekh panze berśenqo thaj o kolaver deśudujenqo, maj baro, inklen andar o kher jekhe golnăça thaj khelen pen fōtbalo. Aresle von paśal e piră, den e golnăça anda lenθe thaj pharaven len. O phuro dikhel, thol pesqe ěl vasta and-o śero thaj phenel:

– Tu, tiknea, tu 3a thaj beś andre, and-o kher, te na maj dikhav tut e golnăça avri, thaj tu, phenel e maj baresqe, 3a thaj an aver phuv, pani, ker ćik thaj 3i răte te keres aver piră.

E ćhave mukhen o śero tele thaj 3an. Răte, pućhel o maj baro ćhavo pesqe dades:

– Dadea, sosθar phendăn nūmaj manqe te kerav e piră, ke vi murro phral kheldăs pesqe fōtbalo, thaj vov beśel and-o kher thaj me, dikh, savorro dės kerdem butĭ.

O dad amboldel:

– Dikh kothe! O rikono thaj o 3ukel khelen pen mirre tiraxença thaj ćhinde len! 3a thaj an len orde!

O ćhavo sigo xutel, baśel palal o rikonorro thaj liel jekh bari rovli te marel le maj bare zukles. Avel, anel e tiraxa e rromesqe sa ćhinde, thaj pućhel les o phuro:

– Їhavea, sosθar mardăn nūmaj le zukles, ke vi o rikonorro cirdăs e tiraxenθar thaj vi vov ćhindăs len?

Atunc, o baro ćhavo xatărel sosθar o phuro ći phendăs khanć e tikne ćhavesqe sar te 3al vi vov te kerel butĭ, thaj ke i doś e manuśesqi si vi palal o phurimos lesqo.

(palal o Żufter Borkoj)

2. Ambolden gazikanes o dino tèksto!

Vina

Unchiul meu face oale din lut. El se trezește de dimineață, sapă pământul, aduce apă, pregătește tina și, după ce face oalele, le așează afară, în fața casei, la soare.

Într-o zi, cei doi băieței ai săi, unul de cinci ani și celălalt mai mare, de dosiprezece ani, ies din casă cu o minge și se joacă fotbal. Ajung lângă oale, dau cu mingea în ele și le sparg. Bătrânul îi vede, își pune mâinile în cap și le spune:

- Tu, micuțule, tu du-te și stai înăuntru, în casă, să nu te mai văd cu mingea afară, iar tu îi spune celui mai mare, du-te și adu alt pământ, apă, fă lutul și până diseară să faci alte oale.

Băieții lasă capul în jos și pleacă. Seara, băiatul cel mare îl întreabă pe tatăl său:

- Tată, de ce mi-ai spus numai mie să fac oalele, căci și fratele meu s-a jucat fotbal, iar el stă în casă și eu, uite, toată ziua am muncit.

Tatăl îi răspunde:

- Uită-te acolo! Câinele și cățelul se joacă cu pantofii mei și îi rup! Du-te și adu-i aici!

Băiatul sări repede, strigă la cățeluș și luă un băț mare ca să-l bată pe câinele cel mare. Vine, aduce pantofii rromului toți ruți, și bătrânul îl întreabă:

- Băiete, de ce l-ai bătut numai pe câine, că și cățelușul a tras de pantofi și și el i-a rupt?

Atunci, băiatul cel mare a înțeles de ce bătrânul nu i-a spus nimic băiatului cel mic ca să meargă să lucreze și el, și că vina oamenilor este după vârsta lor.

(după Jupter Borcoi)

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

✓ **amboldel (o lav)** - del anglal, irinel o

lav (răspunde)

✓ **golnăța** – topața (cu mingea)

✓ **khanći** – ništo (ceva)

✓ **orde** – kathe (aici)

✓ **rikono** - tikno zukel, zuklorro (cățel)

✓ **tiraxa** - minie, papùca (pantofi)

4. Savi buti kerelas o kak?

✚ *O kak kerelas phuvăqe piră.*

5. Sode berşenqe sasas pesqe čhave?

✚ *Lesqe duj čhavorre sasas: jekh panze berşenqo thaj o kolaver deşudujenqo.*

6. So kerde and-jekh dės le duj čhave?

✚ *And-jekh dės, le duj čhave, inklile andar o kher jekhe golnăça thaj khelde pen fòtbalo.*

7. So phendăs o dad le duje čhavenqe?

✚ *O dad phendăs le tikne čhavesqe te zal te beşel andre, and-o kher, le maj baresqe te zal te anel aver phuv, pani, te kerel čik thaj zi răte te kerel aver piră.*

8. So phendăs, răte, o baro čhavo pesqe dadesqe?

✚ *Răte, o baro čhavo pučhlăs pesqe dades sosθar phendăs nùmaj lesqe te kerel e piră, ke vi lesqo phral kheldăs pes fòtbalo, haj vov beşel and-o kher, haj vov savorro dės kerdăs buti.*

9. Sar kerdăs o dad le maj bare čhaves te xatărel ke vov si o doşalo?

✚ *O dad kerdăs le bare čhaves te xatărel ke vov si o doşalo tradindoj les te anel lesqe tiraxa save sas čhinde e zukelesθar vi e rikonesθar.*

10. K-o agor, xatărdăs vaj na o baro čhavo ke vov si doşalo?

✚ *Va, k-o agor, o baro čhavo xatărdăs ke i doş e manuşesqi si vi palal lesqo berşipen.*

3.2. O lacho amal

1. Drabaren o təksto!

O lacho amal

Sasas jekhvar duj lache amala. Arakhle, von si amare duj amala: o Stadiàn thaj o Fabiàn. Zanen kē le duj sasas godăver thaj lache butărne thaj e gaze akharenas len butvar te keren buti. O Fabiàn, zanen, sasas maj tikno vi maj sano. O Stadiàn, paruvipnasθe, sas maj baro, maj zoralo.

And-jekh dīves, akhardās len o asavāri te lačharen von vareso k-o asāv.

Palal so agordine von i buti, rāte, o asavāri phenel lenqe:

– Na-i man love te pokinav tumen, tha` dav tumenqe aro sode astin te angeren and-ël tumare zēja, si mišto?

– Va, va, si mišto! phenen e amala. Akana, o Stadiàn liel jekh gono maj baro thaj o Fabiàn jekh gono maj tikno, varesavo palal pesqi zor. Von telāren karing o kher. P-o drom, o Fabiàn pučhel pesqe amales:

– Na-i kadja, phrala, ke, kana aresas khere, rigārasa o arro and-ël dujenθe, phralikanes, palal sar kerdām buti?

– N-ašti, phrala, ke me angerav o maj pharo gono. Trebulas te lies vi tu jekh gono maj baro! phenel o Stadiàn, asaindoj.

Gelindoj maj dur p-o drom, aresen von jekhe panēsθe, kaj sasas jekh kaštutni phurt. O jekhto kaj nakhlās sas o Fabiàn. Na sas les pharimata, sar sas les jekh tikno gono. Ći phagel pes i phurt.

Kana te nakhel o Stadiàn, sar vov sasas thulo thaj o gono lesqo pharo, krak! Phaglās pes i phurt thaj pelās e goneça and-o pani. Vov akharel:

– Ankalav man, phrala, ankalav man!

– Ći aštiv, phrala, ke kingārav man thaj si šudro o pani. Trebulas te lies vi tu jekh gono maj tikno, te na phagel pes i phurt, amboldel o Fabiàn asaindoj.

Ći zanav so maj kerdine ěl duj amala, tha so me zanav si ke *jekh lacho amal pharipnasθe prinžanel pes, thaj kon asal maj palal maj mišto asal!*

(palal o Žufter Borkoj)

2. Ambolden gazikanes o dino təksto!

Prietenul cel bun

Erau odată doi prieteni buni. Ați aflat, cei doi prieteni se numesc: Stadian și Fabian, Știți că cei doi erau deștepți și buni muncitori, nerromii îi chemau de multe ori să muncească. Fabian, precum știți, era mai mic și slab. Stadian, în schimb, era mai mare, mai puternic.

Într-o zi, i-a chemat morarul să repare ceva la moară.

După ce au terminat ei munca, seara, morarul le-a spus:

- Nu am bani să vă plătesc, dar vă dau făină cât puteți duce în spinare, este bine?

-Da, da, e bine! spun prietenii. Acum, Stadian ia un sac mai mare și Fabian ia un sac mai mic, fiecare după puterea lui. Ei au plecat spre casă. Pe drum, Fabian își întreabă prietenul:

- Nu-i așa, frate, că, atunci, când vom ajunge acasă, vom împărți făina în două, frățeste după cum am lucrat?

- Nu se poate, frate, căci eu duc sacul cel mai greu. Trebuia să iei și tu un sac mai mare! spune Stadian, râzând.

Mergând mai departe pe drum, au ajuns la o apă, peste care era un pod din lemn. Primul care a trecut a fost Fabian. Cum avea un sac mic, nu a avut probleme. Nu s-a rupt podul.

Când să treacă Stadian, cum era el gras și sacul lui greu, crac! S-a rupt podul și a căzut cu sacul în apă. El striga:

- Scoate-mă, frate, scoate-mă!

- Nu pot, frate, căci mă ud și este rece apa. Trebuia să iei și tu un sac mai mic, să nu se rupă podul, îi zise Fabian râzând.

Nu știu ce au mai făcut cei doi prieteni, dar ce știu eu este că *un prieten bun la nevoie se cunoaște, și cine râde la urmă, râde mai bine.*

(după Jupter Borcoi)

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

✓ **angeren** - ingeren (duce, poartă)

✓ **asav** – vasăv (moara)

✓ **i phurt** – pòdo (podul)

✓ **kingărav man** - suslărav man (mă ud)

✓ **paruvipnasθe** - p-i aver rig, avere rigaθe (în schimb)

✓ **rigăras** - keras maśkaral, ulavas and-e duj riga (împățim)

✓ **e zēja** - e zeja, e zenă, e dume (spinare, spate)

4. So phenel pes palal o Stadiàn thaj o palal o Fabiàn?

✚ O Stadiàn thaj o Fabiàn sasas duj lačhe amala. Von sas godăver thaj lačhe butărne.

5. Sar sikavenas von?

✚ O Fabiàn sasas maj tikno vi maj sano, haj o Stadiàn sas maj baro vi maj zoralo.

6. Kaj aj sosθar gele von?

✚ Von gele k-o asavàri te lačharen vareso k-o asăv.

7. Palal so agordine von i butĩ, răte, so phendăs lenqe o asavàri?

✚ Palal so agordine von i butĩ, o asavàri phendăs ke na si les love te pokinel len, tha` del lenqe arro sode aştin te angeren anda penqe zēja.

8. Kamen o Stadiàn thaj o Fabiàn te lien arro andar penqi butĩ?

✚ Va, o Stadiàn thaj o Fabiàn kamle te lien arro vaś penqi butĩ.

9. Sar sasas lenqe gone? Kasqo gono sasas maj baro thaj kasqo sasas maj tikno?

✚ Le duje zenenqe gone sasas palal lenqi zor. O gono le Stadianosqo sas maj baro, haj o gono le Fabianosqo sas maj tikno.

10. So sas p-i phurt?

✚ Maj anglal nakhlăs o pòdos o Fabiàn, haj kana nakhlăs o Stadiàn, pharipnasθar, phaglăs pes o pòdo.

11. O Fabiàn kamlăs te del vast pesqe amalesqe? Sosθar?

✚ Na, o Fabiàn na kamlăs te del vast pesqe amalesqe, phenindoj ke kingărel pes thaj ke si şudro o pani.

✚ Čacípnasθe, o Fabiàn na vastdăs pesqe amales, kodolesqe ke vov na kamlăs te rigărel leça, phralikanes o arro.

12. K-o agor, so phenel o Fabiàn le Stadianosqe?

✚ K-o agor, o Fabiàn phenel le Stadianosqe ke trebular te liel vi vov jekh gono maj tikno.

13. So kamel te phenel kadava tekstosqo kotor: jekh lačho amal pharipnasθe prinžanel pes, thaj kon asal maj palal maj mišto asal?

✚ Andar o dino tekstosqo kotor trebal te siklōvas ke sa o vaxt trebal te phiravas amen şukar amare amalença thaj te das len vast kana si len pharimata.

✚ Aver siklōvipen si ke na trebal te keras averesqe xiv, kaj te na peras ame anda laθe.

3.3. Duj éhave

1. Drabaren o tèksto!

Duj éhave

Sasas jekhvar jekh phuro rrom but barvalo thaj patívalo, thaj, bezexenthe, na sasas les éhave. And-jekh dës, zal vov pesqe phralesthe, saves sas les duj éhave, thaj phenel lenqe:

– Dikhen, mirre éhavalen, me sem but phuro thaj éi maj ástiv te kerav butí. Si man jekh baro kher, guruva, grasta thaj vurdon, bakrá thaj but aver, saven, kana merava, kamav te mukhav len kodolesqe maškar tumenthe savo si maj laého butărno thaj maj patívalo. Kodolesqe, phenel o phuro, mangav tumen te zan and-o gav te keren butí thaj savo kerela maj but love anda trin dësa p-e pesqi butí kodova te avel te bešel and-o murro kher.

Sigo, éi duj phrala telărdine and-o gav te roden te keren butí. Akana, o baro phral, palal so godisarel pes jekh cîra, zal pesqe amalesthe thaj phenel lesqe sa i paramîci:

– Amala, de man jekh gâlbenu thaj, kana avava barvalo thaj lăva o kher e phuresθar, anava les palpale thaj vi maj but.

O kolaver phral, maj tikno, gelo and-o gav thaj trin dësa kerdăs butí le gazenthe, saven sas len grasta petalomasqe, lačharipnasqe kîkavă vaj te kerel aver butí.

Avel o baro éhavo thaj phenel:

– Dikh, kâko, andem tuqe jekh gâlbenu palal mirri butí thaj nić na nakhline éi trin dësa! - xoxavel les o éhavo.

O phuro liel o lovo, dikhel lesthe thaj éhudel les and-i jag. O éhavo éi phenel khanć.

Avel vi o tikno éhavo thaj phenel:

– Dikh, kâko! Andem me tuqe jekh gâlbenu palal mirri butí anda kadala trin dësa.

O phuro, palem, liel o lovo thaj éhudel les and-i jag. Kana dikhlăs o éhavo, sigo xutel thaj le duje vastenča rodel te ankalavel o lovo andar i jag. O phuro rrom asal atûnc thaj phenel:

– Va, va, kaja si! Tu, éhavea, kerdăn butí phares vaś kadava lovo!

Kadja, zanas vi ame ke o xoxavipen si les punre xarne.

(palal o Žufter Borkoj)

2. Ambolden gazikanes o dino tèksto!

Doi băieți

A fost odată un rrom bătrân, foarte bogat și respectuos, care, din păcate, nu avea copii. Într-o zi, el merse la fratele lui, care avea doi băieți, și le spune:

- Uitați, dragii mei copii, eu sunt foarte bătrân și nu mai pot să lucrez. Am o casă mare, vaci, cai și căruță, oi și multe altele, pe care, când voi muri, vreau să le las aceluia dintre voi care va fi cel mai harnic și mai respectuos. De aceea, spune bătrânul, vă rog să mergeți în sat să lucrați și cine va câștiga mai mulți bani după munca sa în trei zile, acela să vină să stea în casa mea.

Repede, cei doi frați au plecat în sat să caute de lucru. Fratele cel mare, după ce s-a gândit puțin, a mers la prietenul său și i-a spus toată povestea:

- Prietene, dă-mi un galben și, când voi deveni bogat și-i voi lua casa bătrânului, ți-l voi înapoia și îți voi da chiar mai mult.

Celălalt băiat, cel mic, a plecat în sat și trei zile a lucrat la oamenii care aveau de potcovit cai, de reparat căldări sau de făcut alte munci.

Băiatul cel mare a venit la bătrân și i-a spus:

- Uite, unchiule, ți-am adus un bănuț după munca mea și nici măcar nu au trecut cele trei zile! mințise băiatul.

Bătrânul a luat bănuțul, s-a uitat la el și l-a aruncat în foc. Băiatul nu zise nimic.

A venit și băiatul cel mic și spuse:

- Uite, unchiule, ți-am adus un bănuț după munca mea din aceste trei zile. Bătrânul, din nou, a luat bănuțul și l-a aruncat în foc. Când a văzut băiatul aceasta, sări repede și cu amândouă mâinile încerca să scoată bănuțul din foc. Atunci, bătrânul rrom râse și spuse:

- Da, da așa este! Tu, băiete, ai lucrat din greu pentru acest bănuț!

Așa știm și noi că minciuna are picioare scurte.

(după Jupter Borcoi)

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

- ✓ *butărno* - kaj kerel but buti (**harnic**)
- ✓ *(o) dës* - (o) dîves (**ziua**)
- ✓ *(o) gâlbeno* - jekh ruputno, jekh sovnakutno lovo (**galben, bănuț din aur**)

- ✓ *(o) kàko* - (o) kak (**unchiul**)
- ✓ *nakhline* – nakhle (**au trecut**)
- ✓ *petalomasqe* – petalâripnasqe (**de potcovit**)
- ✓ *va* - ova, tam, tami (**da**)

4. Kasθe gelo o barvalo kak?

✚ *O barvalo kak gelo kaj pesqo phral, saves sas les duj čhave.*

5. Kasqe phendās o kak ke mekhela o sasto pesqo barvalipen?

✚ *O kak phendās ke mukhela pesqo barvalipen kodolesqe savo si maj laćho butārno thaj maj patīvalo.*

6. Kaj thaj sosθar o kak bićhaldās/ tradās le čhaven?

✚ *O phuro phendās le čhavenqe te zan and-o gav te keren butī thaj kon kerela maj but love palal pesqi butī anda trin dīvesa, kodolesqe mukhela pesqo barvalipen.*

7. So kerdās aj so andās andar o gav o baro phral?

✚ *O baro phral gelās pesqe amalesθe thaj manglās lesθar jekh gālbeno thaj kana avela barvalo thaj lela o kher e phuresqo dela les maj but love. Lesqo amal dās les jekh gālbeno savo ingerdās les le phuresqe.*

8. So kerdās aj so andās andar o gav o tikno phral?

✚ *O tikno phral gelo and-o gav thaj kerdās butī trin dēsa le gazenθe, thaj ingerdās vi vov e phuresqe jekh gālbeno.*

9. So phendās o baro phral, kana o phuro kak čhudās o lovo and-i jag?

✚ *Kana o phuro čhudās o lovo and-i jag, o baro phral či phendās khanć.*

10. So phendās o tikno phral, kana o phuro kak čhudās vi pesqo gālbeno and-i jag?

✚ *Kana o phuro čhudās o lovo and-i jag, o tikno phral xutilās le duje vastenća te rodel te ankalavel o lovo andar i jag.*

11. So phendās le tikne čhavesqe o kak?

✚ *O kak phendās le tikne čhavesqe ke vov kerdās butī phares vaś kodova lovo.*

12. Tume sar kerdenas?

✚ *Vi ame kerdāmas sar o tikno čhavo: gelāmas te keras butī, na te xoxavas le phures sar kerdās o baro čhavo.*

3.4. O manuś thaj le duj pesqe čhaja

1. Drabaren o təksto!

O manuś thaj le duj pesqe čhaja

Sas jekhvar jekh manuś but devlikano. Les sasas les duj čhaja. E dīvesa nakhenas jekh palal avresθe thaj avili vi i vrjāma kana o manuś kerdās abāv pesqe čhajanqe. La maj barā vov dās la palal jekhe manuśesθe kaj kerelas phuvāqe pirā thaj le maj tiknā palal avresθe, kaj barārelas luludā. Palal but dēsa, o manuś gelo vi vov ka' pesqe čhaja. Nakhlo, maj anglal, ka-i maj bari čhaj aj pučhlās la sastipnasθar, so maj kerel voj, sar si voj. I čhaj phendās lesqe ke sa e butā si lačhe aj sa zal penqe śukar, nūmaj ke si xolāriko ke na-i dōsta but kham, k-aśti te śukōn penqe le phuvāqe pirā. Voj mothovdās pe dadesqe te mangel vi vov le Devlesθar te avel but aj zuralo tatimos.

O manuś nakhlās vi k-i aver čhaj. Kana vov areslās e averāθe, pučhlās vi la sar la anglutne čhaja. I tikni pesqi čhaj phendās lesqe ke sa si lačhe aj śukar, nūmaj ke na-i len but briśind, ke len trebal len briśind, k-aśti te barōn penqe le luludā. I čhaj phendās pesqe dadesqe te rugil pes vi vov but ka-o Del te del briśind.

O ćorro manuś so te maj kerel akana? Andar sosθe te maj rugisarel pes le Devlorresθe?

Dikhen, čhavalen aj čhajalen? Butvar, e manuśa si kadja... Von na zanen so kamen, na zanen so te keren! Thaj, atūnc, so te del lenqe o Devlorro, kana e manuśa n-aśti so aj sar te mangel Lesθar vareso?

(palal o Geōrge Sarāu, kidini kaθar rroma kīkavāri andar i Rumunīa)

2. Ambolden gāžikanes o dīno təksto!

Omul și cele două fiice

A fost odată un om foarte credincios. El avea două fete. Zilele treceau una după alta și a venit vremea când omul a făcut nuntă fiicelor sale. Pe cea mai mare a dat-o după un om care făcea oale din lut, pe cea mică după altul, care cultiva flori. După mai multe zile, omul a mers și el la fiicele sale. Mai întâi, a mers la fiica cea mare pe care a întrebat-o de sănătate, ce mai face ea, cum este ea. Fata i-a spus că toate treburile îi merg bine, numai că este supărată că nu este

destul soare, care să îi usuce oalele din lut. Ea i-a cerut tatălui ei să se roage și el lui Dumnezeu ca să vină o căldură mare și puternică.

Omul a trecut și pe la cealaltă fată. Când a ajuns la cealaltă fată, a întrebat-o și pe ea ca pe cealaltă fiică. Fiica cea mică i-a spus că toate sunt bune și frumoase, numai că nu este destulă ploaie, că au nevoi de ploaie ca să îi crească florile. Fata i-a spus tatălui ei să se roage și el Lui Dumnezeu ca să dea mai multă ploaie.

Bietul om, ce să mai facă acum? Pentru ce să se mai roage Lui Dumnezeu?

Înțelegeți, copiilor (băieților și fetelor)? De multe ori sunt oamenii așa... Ei nu știu ce doresc, nu știu ce să facă! Și atunci, ce să le dea Dumnezeu, când oamenii nu știu ce și cum să ceară ceva de la El?

(după Gheorghe Sarău, culeasă de la rromii căldărari din România)

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

✓ <i>atùnc</i> - atòska (atunci)	✓ <i>mothovdăs</i> - phendăs, vakărdăs (a spus)
✓ <i>devlikano</i> - patălo and-o Devel (credincios)	✓ <i>nùmaj</i> - fèri, sàmo, sàcis (numai, doar)
✓ <i>dòsta</i> - resutno, basutno (destul, destulă)	✓ <i>pe</i> – pesqe (ale sale)
✓ <i>xolăriko</i> - xolăme (supărat)	✓ <i>te rugil pes</i> - te rugisarel pes, te mangel (vareso varekasθar) (să se roage)
✓ <i>mangel</i> - rugisarel, rugil, kamel (roagă)	

4. Kazom čhaja sasas le manuśes?

✚ *Le manuśes sasas les duj čhaja.*

5. Palal kasθe dăs le čhajan?

✚ *La maj bară čhaja dinăs la palal jekhe manuśesθe kaj kerelas phuvăqe piră, haj le maj tikhă palal avresθe, kaj barărelas luludă.*

6. Kaj gelo o phuro dad?

✚ *O manuś gelo kaj pesqe čhaja.*

7. Maj anglal, kasθe gelās o dad?

✚ *Maj anglal, o dad gelās ka-i maj bari čhaj.*

8. So phendās lesqe i maj bari čhaj?

✚ *I maj bari čhaj phendās lesqe ke sa e bută si lačhe aj šukar, nùmaj ke si xolăriko ke na-i dōsta kham, k-aști te šukōn lenqe phuvăqe piră.*

9. So phendās lesqe i maj tikni čhaj?

✚ *I maj tikni čhaj phendās lesqe ke sa si lačhe aj šukar, nùmaj ke na-i len but brišind, ke trebal lenqe brišind, k-aști te barōn lenqe luludă.*

10. Savo pharipen sasas le dades?

✚ *Le phuresqo pharipen sas ke vov na zanglās vaś/anda kasqe te rugisarel pes.*

11. Zanglās o dad andar sosθe te maj rugisarel pes le Devlorresqe?

✚ *Na, o manuś na zanglās andar sosθe te maj rugisarel pes le Devlorresqe.*

12. Si čačes ke e manuśa, butvar, na zanen so kamen, na zanen sar te mangel vareso le Devlesθar?

✚ *Va, butvar e manuśa na zanen sar te mangel vareso le Devlesθar!*

3.5. Rekapitulàcia

1. Xramosaren po duj alava save:

✚ te agorisaren pen and-i vokàla „o”		
✚ te astaren and-jekh konsonànta		
✚ te avel len o phurdino grùpo „kh”		
✚ te astaren and-i grafèma „j”		

2. Xulaven and-e silàbe e alava. Xramosaren sode grafème thaj ašunimata si len!

o dino alav	o xulavipen and-e silàbe	sode grafème si les	sode ašunimata si les
✚ jekh			
✚ vareso			
✚ khandel			
✚ milaj			
✚ thavdel			

3. Xramosaren po jekh alav palal e dine mangimata. Keren po jekh propozìcia e arakhle alavença!

o mangipen	o alav	i kerdi propozìcia
✚ alav kerdo andar 1 silàba		✚
✚ alav kerdo andar 2 silàbe		✚
✚ alav kerdo andar 3 silàbe		✚
✚ alav kerdo andar 4 silàbe		✚

4. Keren po jekh propozìcia svakone vortogramaça:

I vortogràma	I kerdi propozìcia e vortogramaça
✚ and-o	✚
✚ k-i	✚
✚ p-jekh	✚
✚ na-i	✚
✚ n-ašti	✚

5. Drabaren o dino tèksto. Lačharen e doša dikhindoj sar si xramosarde e vortogràme: *and-i, k-o, k-e, and-i*.

i anglutni fòrma	i lačhardi fòrma
Me zav <u>and-i gav</u> . Kothe bešav <u>k-o mirri</u> <u>bibi</u> . Kana si tato zav <u>k-e pani</u> . <u>K-e len</u> aven but amala te khelen pen. <u>And-i</u> <u>savorro dēs</u> ame sam lošale ke si baro tatimos.	Me zav Kothe bešav Kana si tato zav aven but amala te khelen pen. ame sam lošale ke si baro tatimos.

6. Pheren e thana e trebutne alavença, dikhindoj palal o dino modèlo:

 k-o séro	 k-i daj	 and-o gav	 and-i klàsa
 k-e sere	 k-e daja	 and-e gava	 and-e klàse
 k-o	 k-i	 and-o	 and-i
 k-e	 k-e	 and-e	 and-e

7. Thon i vortogràma savi trobal and-i savorri propozìcia: *k-i, p-i, and-o, and-jekh, na-i*.

 E éhave kamen te zan
 I éirikli xurāl
 O dad thaj i daj gele
berś me gelem k-i Sinàja.
 Les les love te kinel pesqe kadava lil.

8. Drabaren e vortogràme thaj čhinen i fòrma savi na si lači:

 and-o gono / and-i gono	 k-o kan/ k-i kan	 p-i sinìa / p-e sinìa
 and-o bar / and-i bar	 k-o bibi / k-i bibi	 p-i pòdo / p-o pòdo
 and-e lila / and-i lila	 k-o phrala / k-e phrala	 p-e vasta / p-o vasta

3.5. Rekapitulăcia

1. Xramosaren po duj alava save:

✚ te agorisaren pen and- i vokàla „o”	<i>manro</i>	<i>laćho</i>
✚ te astaren and- jekh konsonànta	<i>malavel</i>	<i>dudum</i>
✚ te avel len o phurdino grùpo „kh”	<i>kham</i>	<i>nakh</i>
✚ te astaren and- i grafèma „j”	<i>jag</i>	<i>jekh</i>

2. Xulaven and-e silàbe e alava. Xramosaren sode grafème thaj aśunimata si len!

o dino alav	o xulavipen and-e silàbe	sode grafème si les	sode aśunimata si les
✚ <i>jekh</i>	<i>jekh</i>	4	3
✚ <i>vareso</i>	<i>va-re-so</i>	6	6
✚ <i>khandel</i>	<i>khan-del</i>	7	6
✚ <i>milaj</i>	<i>mi-laj</i>	5	5
✚ <i>thavdel</i>	<i>thav-del</i>	7	6

3. Xramosaren po jekh alav palal e dine mangimata. Keren po jekh propozìcia e arakhle alavença!

o mangipen	o alav	i kerdi propozìcia
✚ alav kerdo andar 1 silàba	<i>phral</i>	✚ Mirro <u>phral</u> zal k-i olimpiàda.
✚ alav kerdo andar 2 silàbe	<i>škòla</i>	✚ Amari <u>škòla</u> si tikni vi šukar.
✚ alav kerdo andar 3 silàbe	<i>siklòvel</i>	✚ O čhavo <u>siklòvel</u> jekh poezìa.
✚ alav kerdo andar 4 silàbe	<i>telefòno</i>	✚ Lesqo <u>telefòno</u> na si but kuć.

4. Keren po jekh propozìcia svakone vortogramaça:

i vortogràma	i kerdi propozìcia e vortogramaça
✚ <i>and-o</i>	✚ <u>And-o</u> sasto <u>milaj</u> i kiri kerel but buti.
✚ <i>k-i</i>	✚ Von line šukar aśarimata <u>k-i škòla</u> .
✚ <i>p-jekh</i>	✚ O manuś phirel kòrkorro <u>p-jekh drom</u> .
✚ <i>na-i</i>	✚ Man <u>na-i man</u> vurdon ućo, vov si zèleno thaj tikno.
✚ <i>n-ašti</i>	✚ <u>N-ašti te lăv</u> tiro vast, kana na dav tuqe mirro vast.

5. Drabaren o dino tèksto. Lačharen e doša dikhindoj sar si xramosarde e vortogràme: *and-i, k-o, k-e, and-i*.

i anglutni fòrma	i lačhardi fòrma
Me zav <u>and-i gav</u> . Kothe bešav <u>k-o mirri bibi</u> . Kana si tato zav <u>k-e pani</u> . <u>K-e len</u> aven but amala te khelen pen. <u>And-i savorro dës</u> ame sam lošale ke si baro tatimos.	Me zav <u>and-o qav</u> . Kothe bešav <u>k-i mirri bibi</u> . Kana si tato zav <u>k-o pani</u> . <u>K-i len</u> aven but amala te khelen pen. <u>And-o savorro dës</u> ame sam lošale ke si baro tatimos.

6. Pheren e thana e trebutne alavença, dikhindoj palal o dino modèlo:

 <i>k-o šero</i>	 <i>k-i daj</i>	 <i>and-o gav</i>	 <i>and-i klàsa</i>
 <i>k-e šere</i>	 <i>k-e daja</i>	 <i>and-e gava</i>	 <i>and-e klàse</i>
 <i><u>k-o dad</u></i>	 <i><u>k-i phen</u></i>	 <i><u>and-o fòros</u></i>	 <i><u>and-i bar</u></i>
 <i><u>k-e dada</u></i>	 <i><u>k-e phenă</u></i>	 <i><u>and-e fòrură</u></i>	 <i><u>and-e bară</u></i>

8. Thon i vortogràma savi trobal and-i savorri propozìcia: *k-i, p-i, and-o, and-jekh, na-i*.

 E čhave kamen te zan <u>k-i škòla</u> .
 I čirikli xurăl <u>p-i bar</u> .
 O dad thaj i daj gele <u>and-o fòros</u> .
 <u>And-jekh</u> berś me gelem k-i Sinàja.
 Les <u>na-i</u> les love te kinel pesqe kadava lil.

9. Drabaren e vortogràme thaj čhinen i fòrma savi na si lači:

 and-o gono / <u>and-i gono</u>	 k-o kan/ <u>k-i kan</u>	 p-i sinà / <u>p-e sinà</u>
 <u>and-o bar</u> / and-i bar	 <u>k-o bibi</u> / k-i bibi	 <u>p-i pòde</u> / p-o pòdo
 and-e lila / <u>and-i lila</u>	 <u>k-o phrala</u> / k-e phrala	 p-e vasta / <u>p-o vasta</u>

3.6. Evaluàcia

1. Xramosaren po duj alava save:

o mangipen	e alava	
te agorisaren pen and-i vokàla „i”		
te astaren and-jekh konsonànta		
te avel len o phurdino grùpo „th”		

2. Xulaven and-e silàbe e alava. Xramosaren sode grafème thaj ašunimata si len!

o dino alav	o xulavipen and-e silàbe	sode grafème si les	sode ašunimata si les
duj			
phenel			
manro			
sikavel			

3. Xramosaren po jekh alav palal e dine mangimata. Keren po jekh propozìcia e arakhle alavença!

o mangipen	o alav	i kerdi propozìcia
alav kerdo andar 1 silàba		
alav kerdo andar 2 silàbe		
alav kerdo andar 4 silàbe		

4. Keren po jekh propozîcia e dine vortogramența.

i vortogrâma	i kerdi propozîcia e vortogramața
and-i	
k-o	
na-i	
and-jekh	

5. Drabaren e vortogrâme thaj činen i fôrma savi na si lači:

and-o drom / and-i drom	k-o bala / k-e bala	p-i bar / p-e bar
and-o škòla / and-i škòla	k-o piri / k-i piri	p-o felăstra / p-i felăstra
and-e drom / and-e droma	k-o kašt / k-e kašt	p-e lenă / p-o lenă

3.6. Evaluàcia

1. Xramosaren po duj alava save:

o mangipen	e alava	
te agorisaren pen and- i vokàla „i”	<i>bori</i>	<i>sastri</i>
te astaren and- jekh konsonànta	<i>grast</i>	<i>kerel</i>
te avel len o phurdino grùpo „th”	<i>than</i>	<i>thud</i>

2. Xulaven and-e silàbe e alava. Xramosaren sode grafème thaj ašunimata si len!

o dino alav	o xulavipen and-e silàbe	sode grafème si les	sode ašunimata si les
<i>duj</i>	<i>duj</i>	3	3
<i>phenel</i>	<i>phe-nel</i>	6	5
<i>manro</i>	<i>manro</i>	5	5
<i>sikavel</i>	<i>sikavel</i>	7	7

3. Xramosaren po jekh alav palal e dine mangimata. Keren po jekh propozìcia e arakhle alavença!

o mangipen	o alav	i kerdi propozìcia
alav kerdo andar 1 silàba	<i>phen</i>	Mirri <u>phen</u> si siklärni.
alav kerdo andar 2 silàbe	<i>kamel</i>	Vov <u>kamel</u> te aresel inginèro.
alav kerdo andar 4 silàbe	<i>rugisarel</i>	Vov <u>rugisarel</u> pes kaj o Del te del lesqe sastipen.

4. Keren po jekh propozîcia e dine vortogramența!

i vortogràma	i kerdi propozîcia e vortogramața
 and-i	 <u>And-i amari bar</u> si but luludă vi legùme.
 k-o	 O çhavo inkerel o telefòno <u>k-o kan</u> .
 na-i	 Le phures <u>na-i les</u> but love.
 and-jekh	 <u>And-jekh dës</u> me gelem and-o veś.

5. Drabaren e vortogràme thaj çhinen i fòrma savi na si laçi!

 and-o drom / and-i drom	 k-o bala / k-e bala	 p-i bar / p-e bar
 and-o škòla / and-i škòla	 k-o piri / k-i piri	 p-o felăstra / p-i felăstra
 and-e drom / and-e droma	 k-o kaśt / k-e kaśt	 p-e lenă / p-o lenă

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE IV

IV. O anglomilaj thaj o milaj

4.1. O bakro

- ✓ I grafema „q”

4.2. Sar i éik kerdili manro?

- ✓ Alava xramosarde bare grafemença

- ✓ I grafema „θ”

4.3. Murre dadesqe

- ✓ I grafema „ç”

4.4. O gonorro duje lovença

- ✓ E grafemenqe grùpură „čh, kh, ph, th”

4.5. O pašmilaj

- ✓ Kana xramosaras „x” thaj kana „h”

4.6. I buzni thaj le trin buznorre

- ✓ Kana xramosaras „i” thaj kana „j”

- ✓ E grafeme „ă, ă, ĩ, ě, ů”

4.7. Rekapitulàcia

4.8. Evaluàcia

4.1. O bakro

1. Drabaren o tèksto!

O bakro

Sas jekh rrom amarenθar, les sas les jekh bakrorro thaj gelo leça k-o masàri te bikinel les:

- Laçho dīves, manuša!
- Mišto avilăn, rroma! So si tut and-o gono?
- Si man jekh šukar bakrorro, thulorro aj sasto - vesto!
- So manges p-e lesθe?
- Mangav deš sovnakutne love.
- Si but! Me dav tuqe panz, na maj but, te manges!
- Te si kadja, me na bikinava les. Xarano san, gažea!

Telărel o rrom. Maj palal, avel palem. Anel o gono phandlo k-o muj le gonesqo thaj phenel:

- Šun, mekhav tuqe le bakres thaj vi o gono pe efa sovnakutne love!

O gažo thol phares e love tele thaj o rrom liel len aj gelo pesqe. Kana o masàri putardăs o gono, so inklől tuqe andar lesθe?! O čavorro le rromesqo, kaj sas garavdo and-o gono!

- Vaj manθe! - delas muj o gažo. Dinem les maj cīra love thaj, dikh, xoxavdăs man o rrom!

(adaptàcia palal jekh paramìci kidini kaθar e rroma kăldărără andar i Frànca)

2. Ambolden gažikanes o dino tèksto!

Berbecul

A fost odată un rrom de-al nostru care avea un berbecuț și a mers cu el la măcelar să-l vândă:

- Bună ziua, omule!
- Bine ai venit, rromule! Ce ai în sac?
- Am un berbecuț frumos, grăsuț și sănătos-voios!
- Cât ceri pe el?
- Cer zece galbeni.
- Este mult! Dacă vrei, eu îți dau cinci, nu mai mult!
- Dacă lucrurile stau așa, eu nu ți-l voi vinde. Ești viclean, gagiule!

Rromul plecă. Mai apoi, el vine din nou la măcelar. Aduse sacul cu gura legată, spunând:

- Ascultă, îți las berbecul și sacul pentru șapte galbeni!

Cu greu, gagiul pune banii jos, iar rromul îi luă și plecă. Când măcelarul deschise sacul, ce-i ieși din el?! Băiețelul rromului, care era ascuns în sac!

- Vai de mine! – striga gagiul. I-am dat mai puțini bani și, uite, m-a mințit rromul!

(adaptare după o poveste culeasă de la rromii căldărari din Franța)

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

✓ gelo pesqe - telărdăs (a plecat)	✓ sasto-vesto - sasto thaj vesto
(sănătos-voios)
✓ jekh rrom amarenθar - jekh rrom
andar amenθe (un rrom dintre noi)	✓ thol phares e love tele - del e love
pharipnaça (plătește cu greu)
✓ (o) masàri - (o) masno, kodo kaj
bikinel mas (măcelarul)	

4. Kasθe gelo o rrom?

✚ *O rrom gelo k-o masàri.*

5. Kaça gelo vov k-o masàri thaj sosθar?

✚ *O rrom gelo k-o masàri jekhe bakrorreça te bikinel les.*

6. Savo fòro kamlăs te kerel o rrom jekhto var?

✚ *Jekhtovar, o rrom kamlăs te bikinel le bakrorres vaś deś sovnakutne love.*

7. Kerdine von o fòro?

✚ *Na, von na kerde fòro/ xatāripen. O masàri na dinăs le rromesqe nùmaj panz sovnakutne love vaś o bakrorro.*

8. Savo nevo fòro kamlăs te kerel o rrom le gazeça?

✚ *O rrom kamlăs te bikinel le masaresqe vi le bakrorres vi o gono vaś eřa sovnakutne love.*

9. Palal so dăs o gazo e love, kon xutilo andar o gono?

✚ *Palal so dăs o gazo e love, andar o gono xutilăs e rromesqo čhavorro.*

10. So phendăs o gazo? Prinżardăs o gazo ke sas xoxavdo le rromesθar andar kodoja ke dinăs cira love le rromesqe?

✚ *Va, o gazo prinżardăs ke o rrom xoxavdăs les, kodolesqe ke dinăs les cira love.*

11. Tume, sar patăn: sas şukar so kerdăs amaro rrom? Tha o masàri?

✚ *Na sas şukar so o rrom xoxavdăs le gazes. Nić o masàri na kerdăs mişto kana kamlăs te del cira love le rromesqe.*

4.2. Sari i ćik kerdili manro?

1. Drabaren o tēksto!

Sar i ćik kerdili manro?

Sasas jekhvar, varekaj, jekh gazo thaj jekh gazi aj n-as len raklorre. Von line pen aj rugisajle ka-o baro Devel te del vi lenqe raklorren. O Del aśundās len aj dās len do glaten. Murś aj zuvli sasas len. Le dujen sasas len ruputne bala vi sumnakutne danda.

Ći nakhlās but vrāma aj mulo lenqo dad. Na but palal lesθe, muli vi lenqi dej. Aćhile le raklorre kōrkorre thaj na sasas len so te xan. Rovelas i raklorri aj mangelas pesqe phralesθar vareso te xal.

Gelo laqo phral thaj lās ćik aj gelmedisardās la aj kerdās la sar avelas manro. Thovdās la and-i jag. Nakhle opre-tele biś minūtūră. I rakli phenel lesqe:

– Ankalav, phrala, o manro andar i jag te xas les! Mulem bokhaθar!

– Na akana! - phenel o raklorro. Na-i peko o manro! Maj azuker biś minūtūră!

Nakhelas, kothe, pašal lenθe, o Devel, kaj pućhlās len:

– So keren kathe, raklorrealen?

– Beśas aj tatōvas amen ka-i jag! - phenel o raklorro.

– So si tumen and-i jag? - maj pućhel O Devel lenθar.

– Lazav manqe te mothovav... Si man ćik and-e jag, k-aśti te xoxavav munre phenă ke si manro, te na maj rovel, ke but bokhali li!

– Àpo, lien thaj xan so si tumen and-i jag! - mothovel o Del. Aj lās pes aj gelo-θar lenθar.

Kana le raklorre ankalavde i ćik andar i jag, dikhle ke na sasas ćik, tha` ćaço manro sasas! E raklorre khosle o ućhar opral o manro thaj xale les aj pile paj.

(kidini kaθar le kăldărarîcko rroma andar i Frânca)

2. Ambolden gazikanes o dino təksto!

Cum noroiul a devenit pâine?

Trăiau odată, undeva, un om și o femeie care nu aveau copii. Ei au început să se roage marelui Dumnezeu să le dea și lor copii. Dumnezeu i-a auzit și le-a dat doi copii. Aveau băiat și fată. Amândoi aveau păr argintiu și dinți aurii.

Nu a trecut multă vreme și a murit tatăl lor. Nu la mult timp după el, a murit și mama lor. Copiii au rămas singuri și nu aveau ce să mănânce. Fetița plângea și cerea ceva de mâncare de la fratele ei.

Fratele ei s-a dus și a luat pământ și l-a frământat făcându-l ca și cum ar fi o pâine. L-a pus în foc. Au trecut în jur de douăzeci de minute. Fata îi spuse:

- Scoate, frate, pâinea din foc să o mâncăm! Mor de foame!
- Nu acum!- spune băiatul. Nu-i coaptă pâinea! Mai așteaptă douăzeci de minute!

Pe acolo, pe lângă ei, trecea Dumnezeu, care i-a întrebat:

- Ce faceți aici, copilașilor?
- Stăm și ne încălzim la foc! – spune băiatul.
- Ce aveți în foc? – îi mai întrebă Dumnezeu.

- Îmi este rușine să spun...Am pământ în foc, ca să o mint pe sora mea că este pâine, să nu mai plângă, că este foarte flămândă!

- Atunci, luați și mâncați ce aveți în foc! – spuse Dumnezeu. Și s-a luat și a plecat de la ei.

Când copiii au scos pământul din foc, au văzut că nu era pământ, ci era pâine adevărată! Copiii au șters cenușa de pe pâine și au mâncat-o și au băut apă.

(culeasă de la rromii căldărari din Franța)

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

✓ ankalavde - inkalde (au scos)	✓ kerdili - kerdäs pes (a devenit, s-a făcut)
✓ àpo - atuncé (atunci)	
✓ bokhali li - si bokhali (este flămândă)	✓ mothovav - phenav, vakărav, sborizav (eu spun, zic)
✓ do – duje (doi, pe doi)	
✓ gelo - geläs (a plecat)	✓ opre-tele - trujal (cam, aproximativ)

✓ **gelmedisardăs** - frementisardăs,
mordăs i čik (**a frământat**)

✓ **glàta** - (o) bajàto vaj (o) kījaj; na
zanas te si čhavo vaj čhaj (**băiat, fată**)

✓ **glaten** - čhaven (**pe copii**)

✓ **(o) paj** – (o) pani (**apa**)

✓ **rugisajle** - rugisarde pen (**s-au rugat**)

✓ **tatōvas amen** - tatăras amen (**ne încălzim**)

4. So kerde le raklorre, palal so mule penqo dad aj penqi dej?

✚ *Palal so mule penqo dad aj penqi daj, le raklorre ačhile kòrkorre.*

5. So kerdăs o phral k-ašti te mudarel i bokh la phenăqi?

✚ *Kaj te mudarel la phenăqi bokh, laqo phral lăs čik, gelmedisardăs la aj kerdăs la sar avelas manro thaj thovdăs la and-i jag.*

6. Kon nakhlăs pašal lenθe, kana von beśenas k-i jag?

✚ *Kana von beśenas k-i jag, pašal lenθe nakhlăs o Devel.*

7. So pučhlăs len o Devel?

✚ *O Devel pučhlăs len so keren von kothe.*

8. So phendăs le Devlesqe o čhavo?

✚ *O čhavo phendăs le Devlesqe ke beśen aj tatōven ka-i jag.*

9. So maj phendăs o Devel?

✚ *O Devel phendăs lenqe te lien thaj te xan so si len and-i jag.*

10. Tume sar patăn? Si lačhes te na xasaras amaro azukăripen thaj amaro patăipen and-o Devel?

✚ *Ame patăs ke si mišto te na xasaras amaro azukăripen thaj amaro patăipen and-o Devel.*

✚ *O Devel vastdel le manušen save patăn anda lesθe thaj kodolen save rugisaren pen Lesqe.*

4.3. Murre dadesqe

1. Drabaren i poezia!

Murre dadesqe

Tu sanas manuś baxtalo,
Pativalo, baro, amaro.
Tu sanas manuś xarano,
Kaj rodesas o drom rromano!

Amare vurdonența phirdăm,
Tu drom amaro arakhlăn,
Ame palal tuθe cirdăm,
Sa i parni lùmja dikhlăm.

Kon tut varekana dikhlăs,
Kon tuța p-i lùmja phirdăs,
Kodova but godi tuθar lăs,
Kodova tuθar but siklilăs.

Le rrom éi bistren tiro anav,
Tha' vi me, tiro éaco éhav,
I vòrba bari tuqe dav:
Sar tuθe, tiro drom ka phirav!

(palal o Ròmka Demeter)

2. Ambolden gazikanes i siklili poezia!

Tatălui meu

Tu ai fost un om norocos,
Al nostru respectuos și măreț.
Tu ai fost un om înțelept,
Care ai căutat drumul rrom!

Cu căruța noastră ai umblat,
Drumul nostru l-ai croit,
Noi după tine am mers,
Toată lumea am văzut-o.

Cine pe tine cândva te-a văzut,
Cine cu tine în lume-a umblat,
Acela multă înțelepciune de la tine-a luat,
Acela de la tine multe a învățat.

Romii nu îți uită numele,
Iar și eu, fiul tău cel drept,
Un cuvânt mare îți spun:
Asemenea ție, pe drumul tău voi umbla!

(după Ròmka Demeter)

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

- ✓ (o) éhav - (o) éhavo (copil, băiat)
- ✓ xarano - godălo, godăça (înțelept, priceput, descurcăreț)

- ✓ parni lùmja - (i) lùmja, (o) sundal (lumea, lumea întreagă)
- ✓ (i) vòrba - (i) dùmă, (o) lav/ (o) alav, (o) lăfi, (o) pheras (cuvântul, vorba)

4. Sar sasas o dad?

- ✚ O dad sas jekh manuś baxtalo, pativalo, baro haj xarano.
- ✚ E éhavesqo dad sas jekh godăver manuś savo phirdăs andar savorri lùmă.
- ✚ O dad sas prinzardo savorre rromenθar, haj e rroma éi bistarde lesqo anav.

5. Savo drom kamel te astarel pesqo éhavo?

- ✚ O éhavo kamel te astarel p-o drom pa savo phirdăs vi lesqo dad.

4.4. O gonorro duje lovença

1. Drabaren o tèksto!

O gonorro duje lovença

O phenitòri:

Sas jekhvar jekh phuro,
Kaj sas les jekh bašno,
Thaj jekh phuri sapnòrri
E khajnáça and-baròrri.
I khajni p-o dës kerdă
But anre k-e la phură,
Thaj xarani so voj sas
Sa-l anre-i phuri xalăs
Le phuresqe voj éi dăs.
Aj and-jekh dës vov akhardă
La barăþe, la phură.

O phuro:

– Mirri phurie, mirro ilo!
De ma` vi man jekh anro!

I phuri:

– Tuqe, me? Devla, arakh!
Khanikasqe anre éi dav!
Le bašnes mar tu, phurea,
Te kerel tuqe-anro, dilea.

.....

....

O phenitòri:

Ži khate, sa so phendem,
Aversþar me šundem.
Kana vov man xoxavďă,
Vi me tumen, sa kadă,
Na ke kadja me kamav,
Tumen me te xoxovav,
Tha`, bute beršenþar, kadja
Phendön kadala paramićă,
Thaj kadja phendem vi me,
Thaj man tume ašunde.

(palal i Elëna Nùjkă; o rromano nakhavipen: o
Oktaviàno Bonkulësku)

2. Ambolden gazikanes o dino tèksto!

Punguța cu doi bani

Povestitorul:

A fost odată un moș,
Care avea un cocoș,
Și o babă vicleană
Cu o găină în curte.
Găina oua într-o zi
Multe ouă babei,
Și de zgârcită ce era
Toate ouăle baba le mânca
Moșului ea nu-i dădea.
Și într-o zi el o chemă
Pe babă la gard.

Moșul:

– Baba mea, inima mea!
Dă-mi și mie un ou!

Baba:

– Ție, eu? Doamne, ferește!
Nimănui ouă nu-i dau!
Moșule, bate-ți cocoșul,
Să îți facă ouă, prostule.

.....

....

Povestitorul:

Până aici, tot ce am spus,
De la altcineva am auzit.
Dacă pe mine m-a mințit,
Și eu pe voi, tot așa,
Nu că eu așa doresc,
Eu pe voi să vă mint,
Dar, de așa mulți ani
Se spun aceste povești,
Și așa am spus și eu,
Și pe mine m-ați ascultat.

(Elena Nuică; traducerea în limba rromani:
Octavian Bonculescu)

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

- ✓ **xarani** – (kathe) kaj cí del khané,
xanzvali (zgârcită)
- ✓ **phendôn** - phenen pen (se spune)

- ✓ **(o) phenitòri** – (o) mothovno, (o)
paramicàri (**povestitorul, naratorul**)

4. So sas le phures thaj so sas la phură?

+ *Le phures sas les jekh bašno, haj la phură sas la jekh kaxni.*

5. Mardăs o phuro le bašnes? Sosθar?

+ *Va, o phuro mardăs le bašnes kaj te kerel lesqe anre.*

6. Kaj gelo aj so kerdăs o bašno?

+ *O bašno gelăs p-e droma aj arakhlăs jekh gonorro lovença.*

7. So sas kana irisajlo o bašno khere?

+ *Kana avilăs o bašno palpale khere, andăs barvalipen le phuresqe.*

8. Mardăs i phuri la kaxnă?

+ *Va, i phuri mardăs pesqe kaxnă kaj te kerel laqe love/ gâlbenuřă.*

9. Sar trebal te phiravas amen? Si te ažutisaras le averen kana si len pharimata?

+ *Ame trebal te phiravas amen šukar savorre manušença.*

+ *Kana si amen šajutnipen trebal te ažutisaras le manušen kaj si len pharimata.*

4.5. O pašmilaj

1. Drabaren o təksto!

O pašmilaj

Palal o šilalo ivend, and-o trinto éhon le beršesqo, avel o pašmilaj. Akana, o kham avel maj zoralo, bilön e paxoja, inklel i zèleno éar, e rukha zelenön, e luludă putrön. Si i vrăma kana palemaven andar e tate thema e hajzide thaj e lelèke, kana e paparùde aj e birovlă xurăn luludăthar luludăthe. Tele, and-i xar, aven e kheresqe živutire te éaren: e grasta, e xera, e gurvună, e bakre, e bakrorre, e buzună, e khura thaj aver.

K-o maškar e pašmilaesqo si jekh barodives, i Patradī. Purane kurke si o uštāvipen le Isusosqo. E manuša žan, texarinăthe, šukar xurāvde, k-i khangeri te lien patradī, palal žan k-e mulenqo than te risparen le mulen, te nevāren i pativ karing lenthe.

Kana irinen pen khere, e manuša lačharen i meseli aj thon p-e lathe: lolārde anre, guglo manro, loli mol, xaben kerdo andar o éhindo bakrorro.

E baredivesa la Patradăqe inkeren trin divesa: purano kurko, lujdives thaj marcdives. And-e kadala trin baredivesa e Patradăqe, e čhave, e čheja, e terne aj le ternă žan te khelen pen khethanes, te khelen aj te gilaben le šukar devlikane gilă vi le rromane gilă.

2. Ambolden gazikanes o dino təksto!

Primăvara

După iarna cea friguroasă, în a treia lună a anului, vine primăvara. Acum, soarele încălzește mai tare, se topesc zăpezile, iese iarba cea verde, copacii înverzesc, florile se deschid. Este vremea când rândunicile și berzele se întorc din țările calde, când fluturii și albinele zboară din floare în floare. Jos, în vale, vin animalele domestice să pască: caii, măgarii, vacile, oile, berbecii, caprele, mânzii și altele.

La jumătatea primăverii sărbătorim Paștele. Duminica este Învierea Lui Isus. De dimineață, oamenii, frumos îmbrăcați, merg la biserică să ia paști, după care merg la mormintele morților pentru a-i pomeni, să reînnoiască cinstea lor.

Când se întorc acasă, oamenii pregătesc masa și pun pe ea: ouă roșii, cozonac, vin roșu, mâncare preparată din miel.

Sărbătorile de Paște țin trei zile: duminica, luna și marțea. În aceste trei zile de sărbători pascale, băieții, fetele, tinerii și tinerele merg să se joace împreună, să danseze și să cânte cântece religioase și cântece rrome.

3. Xramosaren e bîprinzarde lava!

✓ <i>bilôn</i> - keren pen sar o pani, thavden (se topesc)	✓ <i>nevăren i patîv</i> - te keren palem te avel nevi i patîv (a reînoi respectul/cinstea)
✓ <i>putrôn</i> - putaren pen (se deschid)	✓ <i>palemaven</i> - aven palem (se reîntorc)
✓ <i>zelenôn</i> - zelenăren pen (înverzesc)	✓ <i>(o) pašmilaj</i> - (o) ternomilaj,
✓ <i>hajîde</i> - i rîndunika (rîndunica)	(o) jekhtomilaj, (o) anglomilaj (primăvara)
✓ <i>lelêka, lelêke</i> - bîrza, bîrze (barză)	✓ <i>risparen</i> – liparen (pomenesc, amintesc)
✓ <i>e mulenqo than</i> - (o) limòri (mormânt)	

4. So si avri kana avel o pašmilaj?

- ✚ *Kana avel o pašmilaj bilôn e paxoja, inklel i zêleno ćar, e rukha zelenôn, e luludă putrôn.*

5. So kerel pes Patradăŭe?

- ✚ *Patradăŭe si o uštăvipen le Isusosqo. E manuša zan k-i khangeri te lien patradî, palal zan k-e mulenqo than te risparen le mulen, te nevăren i patîv karing lenŭe.*
- ✚ *Kana irinen pen khere, e manuša lačharen i mesèli aj thon pa laŭe: lolărde anre, guglo manrro, loli mol, xaben kerdo andar o ćhindo bakrorro.*
- ✚ *Patradăŭe, e ćhave, e ćheja, e terne aj le ternă zan te khelen pen khethanes, te khelen aj te gilaben śukar devlikane vi rromane gilă.*

4.6. I buzni thaj le trin buznorre

1. Drabaren o təksto!

I buzni thaj le trin buznorre

Sas kaj sas... Sas jekhvar jekh buzni, kaj sasas la trin buznorre. And-jekh dīves, voj telārdās ka-o veś te anel lenqe ćar. Anglal te telārel voj andar o kher, phendās le buznorrenqe te na putren o udar varekasqe, 3i kana na avela voj aj gilabela ka-o udar kadja:

Trin śingorrealen, trin buznorrealen,

La dajaqe o udar putaren,

Kē i daj anel tumenqe

Patrinōrră and-ēl vuśta.

Palal so telārdās i buzni and-o veś, avilo o ruv ka-o udar thaj gilabadās lenqe sar gilabelas lenqe i buzni. O baro buznorro kamlās te putrel lesqe o udar, o tikno buznorro ći kamlās te putrel lesqe.

Kana dikhlās o ruv kē e buznorre na kamen te putren lesqe o udar, gelās pesqe ka-o sastrări, te sanārel pesqe e danda. Palal, neve, sane dandença, o ruv avilās palem ka-o udar thaj gilabadās maj sanes sar gilabelas anglal. Palem, o tikno buznorro na kamlās te putrel o udar, tha o baro buznorro na śundās les thaj putardās le ruvesqe o udar.

Kana o ruv dās andre and-o kher, arakhlās le bare buznorres palal o udar aj xalās les. Palal, arakhlās vi le maśkarutne buznorres garavdo telal i balani aj xalās vi les. Le tikne buznorres na arakhlās les!

Palal so xalās le duje buznorren, o ruv thodās lenqe śere k-i felăstra.

Kana resli i buzni khere andar o veś, o tikno buznorro avilās anglal laθe aj mothovdās laqe sar o ruv xalās pesqe phralorren.

I buzni kerdās jekh bari xīv aj laθe kerdās jekh bari jag. Opral, te na dikhel pes, thovdās jekh rogožina thaj opral laθe thodās jekh sinia kerdi andar mom aj p-i sinia sasas but xaben. Akhardās le ruves te xal, kadja sar kerel pes kana merel varekon. O ruv avilo, kerdās pes ke na zanel khanć sar mule le duj buznorre, xalās aj pilās. O mom, zanen vi tume, bilōl kana si jag paśal lesθe. Kadja, o kirvo ruv pelās and-i jag thaj baśelas: *Xastra man, kirvie, xastra man!*

I buzni phendās lesqe ke ći xastrala les: *Te thabarel o ilo andar tuθe, kadja sar thabardās anda manθe kana tu xalān mirre buznorren!*

2. Ambolden gazikanes o dino təksto!

Capra cu trei iezi

A fost odată ca niciodată... A fost odată o capră, care avea trei iezi. Într-o zi, ea a plecat în pădure să le aducă iarbă. Înainte să plece din casă, le-a spus iezișorilor să nu deschidă ușa cuiva, până nu va veni ea și le va cânta la ușă așa:

Trei iezi, cucuieți
Ușa mamei deschideți,
Că mama v-aduce vouă
Frunzulite în buze.

După ce capra a plecat în pădure, lupul a venit la ușă și le-a cântat iezilor cum le cânta capra. Iedul cel mare a vrut să îi deschidă ușa, iar iedul cel mic nu a vrut să îi deschidă.

Când a văzut lupul că iezi nu doresc să îi deschidă ușa, s-a dus la fierar să îi ascute dinții. După aceea cu dinți noi și subțiri, lupul s-a întors la ușă și a cântat cu un glas mai subțire decât a cântat înainte. Din nou, iedul cel mic nu a dorit să deschidă ușa, dar iedul cel mare nu l-a auzit și i-a deschis lupului ușa.

Când a intrat lupul în casă, l-a găsit pe iedul cel mare după ușă și l-a mâncat. Mai apoi, l-a găsit și pe iedul cel mijlociu sub albie și l-a mâncat și pe el. Pe iedul cel mic nu l-a găsit!

După ce i-a mâncat pe cei doi iezi, lupul le-a pus capetele în geam.

Când a sosit capra acasă din pădure, iedul cel mic a venit să o întâmpine și i-a povestit cum lupul i-a mâncat pe frațiori.

Capra a făcut o groapă mare în care a făcut un foc mare. Deasupra, să nu se vadă, a pus o rogojină și deasupra a pus o masă de ceară, iar pe masă era multă mâncare. L-a chemat pe lup să mănânce, așa cum se întâmplă atunci când moare cineva. Lupul a venit, s-a prefăcut că nu știe nimic despre cum au murit cei doi iezi, a mâncat și a băut. Ceara, după cum știți și voi, se topește dacă este foc lângă ea. Așadar, cumătrul lup a căzut în foc și țipa: *Scapă-mă, cumătră, scapă-mă!*

Capra i-a spus că nu îl va scăpa: *Să ardă inima în tine așa cum a ars în mine când tu i-ai mâncat pe iezi mei!*

3. Xramosaren e biprinzarde lava!

- ✓ (i) **rogožina** – jekh khuvipen kerdo
andar i păpura (**rogojină**)
- ✓ (o) **sastrări** – (o) kòvać (**fierar**)

- ✓ **thabarel**- thabol, phabarel (**a arde**)

4. Kazom buznorre sasas la buzună?

✚ *La buzună sasas la trin buznorre.*

5. Kaj gelăs i buzni thaj so phendăs le buznorrenqe?

✚ *I buzni gelăs and-o veś te anel le buznorrenqe ćar. Voj phendăs lenqe te na putren o udar ȝi kana na avela voj thaj gilabela lenqe.*

6. Kon avilo ka-o udar thaj gilabadăs sar gilabelas i buzni?

✚ *O ruv avilăs k-o udar thaj gilabadăs lenqe sar gilabelas i buzni.*

7. Kon na kamlăs te putrel o udar le ruvesqe?

✚ *O baro buznorro kamlăs te putrel o udar le ruvesqe.*

8. Kon putardăs o udar?

✚ *O baro buznorro putardăs o udar.*

9. Kas xalăs o ruv maj anglal?

✚ *Maj anglal, o ruv xalăs le bare buznorres.*

10. Arakhlăs aj xalăs o ruv vi le maśkarutne buznorres?

✚ *Va, o ruv arakhlăs vi le maśkarutne buznorres telal i balani.*

11. Kaj thovdăs o ruv le śere le buznorrenqe?

✚ *O ruv thovdăs le buznorrenqe śere and-i felăstra.*

12. Arakhlăs o ruv le tikne buznorres?

✚ *Na, o ruv na arakhlăs le tikne buznorres.*

13. So phendăs o tikno buznorro pesqe dajaqe, kana voj resli khere?

✚ *O tikno buznorro phendăs pesqe dajaqe sar o ruv xalăs pesqe phralorren.*

14. So phendăs i buzni le ruvesqe, kana vov manglăs laθar te xastral les?

✚ *I buzni phendăs le ruvesqe ke na xastral les thaj te thabarel o ilo anda lesθe sar thabardăs anda laθe kana xalăs laqe buznorren.*

4.7. Rekapitulàcia

1. Xramosaren po trin alava save te ambolden k-e dine pučhimata!

kasqo?	lesqo			
kasθe?	lesθe			
kaça?	leça			

2. Xramosaren po trin alava and-e save te aven e grafemenqe grùpură: „čh, kh, ph, th”. Alosaren jekh andar lenθe thaj keren lença po jekh propozìcia!

alava kaj si len phurdine grùpură	i kerdi propozìcia
čh:	
kh:	
ph:	
th:	

3. Xramosaren po trin alava and-e save te aven e grafème: „x” thaj „h”. Alosaren jekh alav thaj keren leça po jekh propozìcia!

alava kaj si len „x” vaj „h”	i kerdi propozìcia
x:	
h:	

4. Pheren e alava e grafemența „j” vaj „i”! Alosaren trin alava thaj ker lența propoziție.

ba__	šošo__	__lo	ha__	ma__	fam__lia
bib__	bor__	du__	__ekh	raša__	m__la__

5. Keren vi tume alava palal o dino modèlo!

✚ baro – baröl	✚ mato -	✚ xurdo -
✚ melalo -	✚ pherdo -	✚ zinzardo -
✚ dilo -	✚ kerdo -	✚ pharo -
✚ londo -	✚ ašundo -	✚ buxlo -

6. Drabaren e alava thaj éhinen i fòrma savi na si lači!

✚ lesqo / lesko kher	✚ mande / manθe	✚ asal / açal
✚ leski / lesqi daj	✚ mantar / manθar	✚ inkerdäs / inkerθäs
✚ leske / lesqe phenă	✚ mança / manca	✚ phendäs / phenθäs

4.7. Rekapitulàcia

1. Xramosaren po trin alava save te ambolden k-e dine pučhimata!

kasqo?	lesqo	laqo	tiro	mirro
kasθe?	lesθe	laθe	tuθe	manθe
kaça?	leça	laça	tuça	mança

2. Xramosaren po trin alava and-e save te aven e grafemenqe grùpură: „*čh, kh, ph, th*”.

Alosaren jekh andar lenθe thaj keren lença po jekh propozìcia!

alava kaj si len phurdine grùpură	i kerdi propozìcia
čh: <i>čhon, čhib, čhinel.</i>	Amari čhib si purani vi šukar.
kh: <i>kham, kher, khandel.</i>	Lesqo kher si tikno vi užo.
ph: <i>phen, phral, phandel.</i>	Les si les jekh tikno vi godăver phral .
th: <i>than, thuv, thavdel.</i>	O pani thavdel , e barra ačhen.

3. Xramosaren po trin alava and-e save te aven e grafème: „x” thaj „h”. Alosaren jekh alav

thaj keren leça po jekh propozìcia!

alava kaj si len „x” vaj „h”	i kerdi propozìcia
x: <i>xaben, xaning, xoxavel.</i>	Amari màmi kerel but lačo xaben .
h: <i>hotèlo, herbùzo, hodinil.</i>	Kadava hotèlo si baro vi šukar.

4. Pheren e alava e grafemența „j” vaj „i”! Alosaren trin alava thaj ker lența propozicie.

ba j	šošo j	i lo	ha j	ma j	fami i lia
bibi i	bor i	du j	j ekh	raša j	mi l a j

5. Keren vi tume alava palal o dino modèlo!

+ baro – <i>baröl</i>	+ mato – <i>matöl</i>	+ xurdo – <i>xurdöl</i>
+ melalo – <i>melalöl</i>	+ pherdo – <i>pherdöl</i>	+ zinzardo – <i>zinzardöl</i>
+ dilo – <i>dilöl</i>	+ kerdo – <i>kerdöl</i>	+ pharo – <i>pharöl</i>
+ londo – <i>londöl</i>	+ ašundo – <i>ašundöl</i>	+ buxlo – <i>buxlöl</i>

6. Drabaren e alava thaj činen i fërma savi na si lači!

+ lesqo / lesko kher	+ mande / manθe	+ asal / açal
+ leski / lesqi daj	+ mantar / manθar	+ inkerdäs / inkerθäs
+ leske / lesqe phenă	+ mança / manca	+ phendäs / phenθäs

4.8. Evaluàcia

1. Xramosaren po trin alava save te ambolden k-e dine pučhimata!

kasqo?	lesqo			
kasθe?	lesθe			
kaça?	leça			

2. Xramosaren po trin alava and-e save te aven e grafeme: „čh, x, θ, q”. Alosaren jekh andar lenθe thaj keren lença po jekh propozìcia!

alava kaj si len phurdine grùpură	i kerdi propozìcia
čh:	
x:	
θ:	
q:	

3. Xramosaren po trin alava and-e save te aven e grafème: „i” thaj „j”. Alosaren jekh alav thaj keren leça po jekh propozìcia!

alava kaj si len i grafèma „i” vaj „j”	i kerdi propozìcia
i:	
j:	

4. Drabaren i jekhto kolòna thaj xramosaren and-e ćúće thana e trebutne alava!

✚ e ćhavesqo lil	✚ e dadesqo gad	✚ e raklesqo
✚ e ćhavesqe lila	✚ e dadesqe	✚ e raklesqe
✚ e ćhavesqi daj	✚ e dadesqi rroj	✚ e raklesqi
✚ e ćhavesqe daja	✚ e dadesqe	✚ e raklesqe

5. Drabaren e alava thaj ćhinen i fòrma savi na si laćhi!

✚ lako / laqo dad	✚ tute / tuće	✚ xasal / hasal
✚ laki / laqi phen	✚ tućar / tutar	✚ andăs / anćăs
✚ laqe / lake phrala	✚ tuća / tusa	✚ mardăs / marćăs

6. Pheren e ćúće thana palal o dino modèlo!

✚ lil - lila	✚ hotèlo - hotèlură	✚ gono - gone
✚ dand -	✚ pòdos -	✚ raklo -
✚ raj -	✚ telefòno -	✚ ćhavo -

4.8. Evaluàcia

1. Xramosaren po trin alava save te ambolden k-e dine pučhimata!

kasqo?	lesqo	amaro	tumaro	lenqo
kasθe?	lesθe	amenθe	tumenθe	lenθe
kaça?	leça	amença	tumença	lença

2. Xramosaren po trin alava and-e save te aven e grafeme: „ćh, x, θ, q”. Alosaren jekh andar lende thaj keren lença po jekh propozìcia!

alava kaj si len phurdine grùpură	i kerdi propozìcia
✚ ćh: <i>ćhuri, ćhavo, ćhudel.</i>	✚ Kodova <u>ćhavo</u> kinel jekh lil paramićença.
✚ x: <i>xoxavno, xer, xal.</i>	✚ Jekh <u>xoxavno</u> manuś na si jekh laćho amal.
✚ θ: <i>manθe, tuθar, phralesθar.</i>	✚ O Daniel avel <u>manθe</u> te khelas amen khethanes.
✚ q: <i>manqe, tuqe, dajaqe.</i>	✚ O dad andăs mire <u>dajaqe</u> śukar luludă.

3. Xramosaren po trin alava and-e save te aven e grafeme: „i” thaj „j”. Alosaren jekh alav thaj keren leça po jekh propozìcia!

alava kaj si len i grafema „i” vaj „j”	i kerdi propozìcia
✚ i: <i>ilo, ivend, izdral.</i>	✚ Kana si <u>ivend</u> e ćhave khelen pen le iveça.
✚ j: <i>jag, jekh, duj.</i>	✚ Les si les jekh phen thaj <u>duj</u> phrala.

4. Drabaren i jekhto kolòna thaj xramosaren and-e cúce thana e trebutne alava!

✚ e éhavesqo lil	✚ e dadesqo gad	✚ e raklesqo <i>phral</i>
✚ e éhavesqe lila	✚ e dadesqe <i>gada</i>	✚ e raklesqe <i>phrala</i>
✚ e éhavesqi daj	✚ e dadesqi rroj	✚ e raklesqi <i>phen</i>
✚ e éhavesqe daja	✚ e dadesqe <i>rroja</i>	✚ e raklesqe <i>phenă</i>

5. Drabaren e alava thaj échinen i fòrma savi na si laéhi!

✚ <u>lake</u> / laqo dad	✚ <u>tute</u> / tuθe	✚ xasal / <u>hasal</u>
✚ <u>laki</u> / laqi phen	✚ tuθar / <u>tutar</u>	✚ andăs / <u>anθăs</u>
✚ laqe / <u>lake</u> phrala	✚ tuça / <u>tusa</u>	✚ mardăs / <u>marθăs</u>

6. Pheren e cúce thana palal o dino modèlo!

✚ lil - lila	✚ hotèlo - hotèlură	✚ gono - gone
✚ dand - <i>danda</i>	✚ pòdos - <i>pòdură</i>	✚ raklo - <i>rakle</i>
✚ raj - <i>raja</i>	✚ telefòno - <i>telefònură</i>	✚ éhavo - <i>éhave</i>

BIBLIOGRAFIE

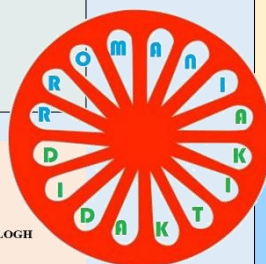
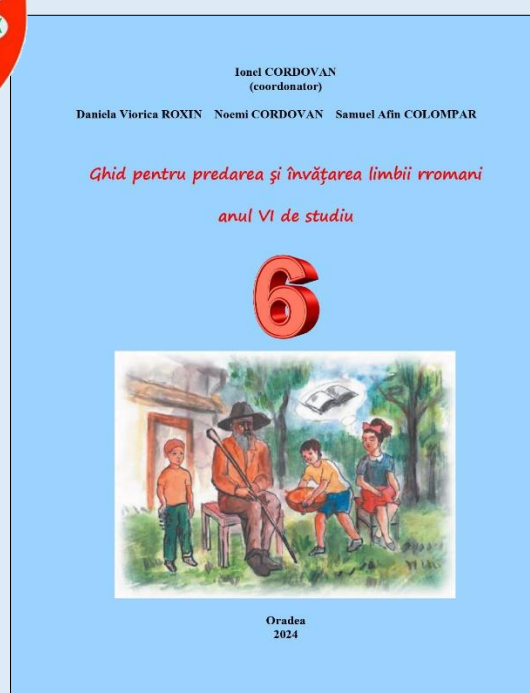
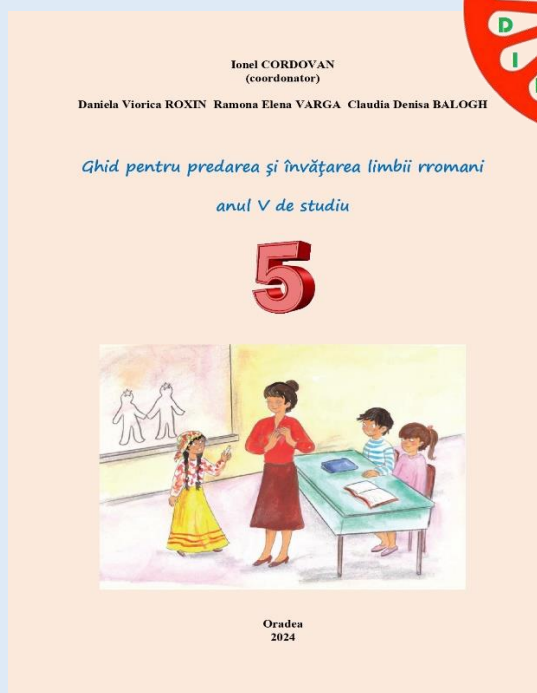
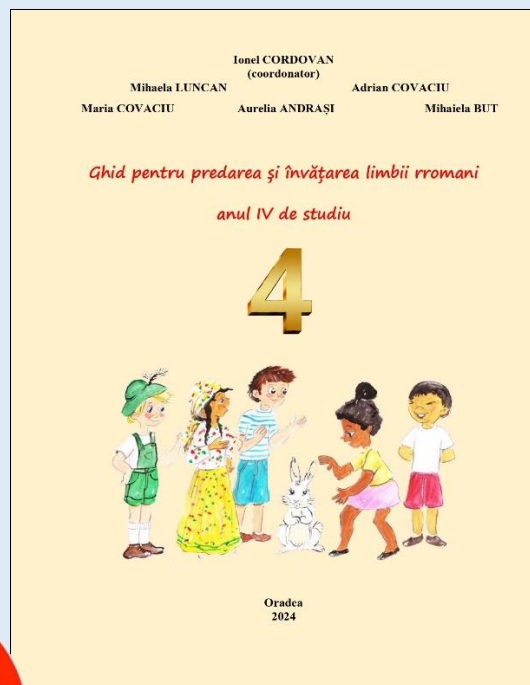
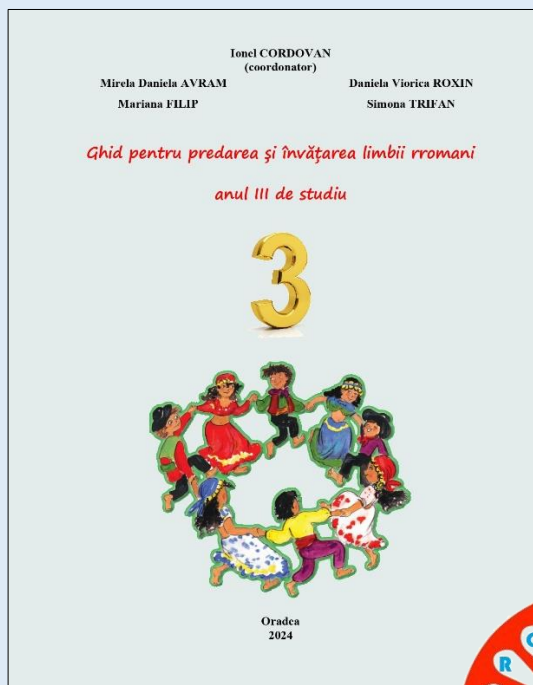
1. CORDOVAN, Ionel, SARĂU, Gheorghe, BAICU, Mariana, CORDOVAN, Noemi, ROXIN, Daniela, AVRAM, Mirela, 2020, *Ghidul profesorului de limba rromani*, Oradea: Editura Print Expert, 304 p.
2. CORDOVAN, Ionel, SARĂU, Gheorghe, CORDOVAN, Noemi, BAICU, Mariana, 2017, *Ghidul profesorului de limba rromani*, Oradea, Editura Primus, 277 p.
3. CUCOȘ, Constantin (coord.), 1998, *Psihopedagogie pentru examenul de definitivare și grade didactice*, Iași: Editura Polirom.
4. IUCU, Romiță, 2001, *Instruirea școlară*, Iași: Editura Polirom.
5. IUCU, Romiță, MANOLESCU, Marin, 2001, *Pedagogie*, București: Editura Fundației „Dimitrie Bolintineanu”, 332 p.
6. MANOLESCU, Marin, 2002, *Evaluarea școlară - un contract pedagogic*, București: Editura Fundației „Dimitrie Bolintineanu ”, 248 p.
7. NEACȘU, Ion, 1999, *Instruire și învățare*, București: EDP.
8. SARĂU, Gheorghe, 2006, *Dicționar rrom-român*, București: Editura Sigma, 224 p.
9. SARĂU, Gheorghe, 2012, *Dicționar român-rrom*, București: Editura Sigma, 288 p.
10. SARĂU, Gheorghe, CORDOVAN, Ionel, 2022, *Comunicare în limba maternă rromani. Manual pentru clasa a II-a. Vakăripen and-e dajaqi rromani čhib (pustik vaš i dujto klàsa)*, București: Editura Sigma, 112 p.
11. SARĂU, Gheorghe; CORDOVAN, Ionel; 2016, *Ghid de conversație român – rrom – englez – maghiar*, Oradea: Editura Primus, 188 p.
12. *Programa școlară pentru disciplina *Comunicare în limba rromani, clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a*, MEN, București, 2013.
13. *<https://www.youtube.com/@RromaniDidaktika>

Ghid pentru predarea și învățarea limbii rromani

anul II de studiu

Din aceeași colecție

ISBN

9789730411874